

Muusikaleht

Nr. 2
Veebruar
1999
Hind 9.-

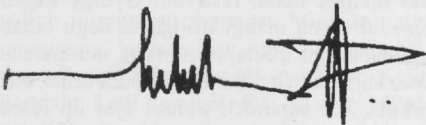
Dear Mr Rais

THE NOMINATION FOR INTERNATIONAL MAN OF THE MILLENNIUM

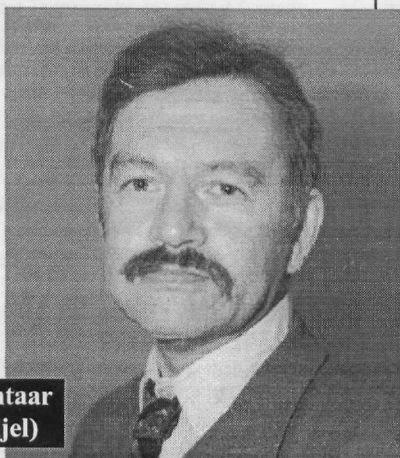
The International Biographical Centre of Cambridge, England is delighted to confirm your nomination as an **International Man of the Millennium**. This award, by definition unique, is issued by way of a limited edition **Warrant of Proclamation**. Nominations are conferred on only the few illustrious individuals whose achievements and leadership stand out in the International Community to the extent that our advance into the next millennium will be the more prosperous and rewarding.

This award - as an **International Man of the Millennium** - is described on the accompanying application form. You will see that not only are recipients eligible for the specially-commissioned **Warrant of Proclamation** but can also possess the distinctive **Millennium Medal of Honour** so that you may, with justifiable pride, proclaim your nomination as **International Man of the Millennium**. I share your excitement in these momentous times and hope you will accept this honour.

Sincerely

NICHOLAS S LAW
Director General

(Kommentaari
2. leheküljel)

INTERNATIONAL MAN OF THE MILLENNIUM

Application

Thank you for the honour accorded me by my selection as International Man of the Millennium. To commemorate this distinction please craft for me the following:

QUANTITY

- Warrant of Proclamation with citation announcing my selection for this honour.
£145.00 Sterling or US \$245.00 each
- Warrant of Proclamation as above but laminated on to a wooden plaque.
£235.00 Sterling or US \$405.00 each
- Medal of Honour struck in silver gilt.
£185.00 Sterling or US \$325.00 each

Significant savings can be made if you wish to reserve multiple

VEEL NUMBRIS

Interpriet ja noodikiri

Plaadistamine majandusraskustes
Eestis

Eesti Muusika Nõukogu
aruandekoosolek

Eesti Filharmoonia Kammerkoori
külalisdirektori

Taidluskooride kontserdid Nigulistest

Narva konkurss avas Chopini aasta

Film **Mati Palmist**

Els Roode avalik kiri
Peep Lassmannile

Estonia Talveaed

Läti taidluskoorid on Eesti
omadest ees

Helilooming dirigendi

Pierre Boulez'i pilgu läbi

JÄRGMISES NUMBRIS

Tallinna Filharmooniast

Kammerkooridest

Muusikaõpetus Eesti venekeelsetes
koolides

Muusika Jõgeva kooliteatris

Jutuajamine barokkmuusiku

Aleksei Ljubimoviga

Mees eriarvamusega

RAHVUSRAAMATUKOOL

Muusikalehe selle numbri esileheküljele paigutatud fotomaterjal pajatab sellest, kuidas ülemaailmse levikuga teatmeteoste väljaandja pakub Aastatuhande Rahvusvahelise Mehe aunimetust alljärgneva kirjutise ja selles numbris lõpule jõudva Veljo Tormise viimase aja loomingu analüüsi autorile Mark Raisile. Ja samaaegselt niuab talt välja ka raha seda austust tõendava medali eest.

Tähelepanelik lehelugeja kindlasti teab 25. jaanuari Postimehe ja 28. jaanuari Õhtulehe numbrist, et samalaadset au koos samalaadse rahanorimisega on pakutud ka Eesti tuntud teadlastele Endel Lippmaale ja Atko Virule ning kuidas nad sellesse suhtuvad. Ainus erinevus on selles, et Mark Raisile pakutav au on suurem — mitte mingi aasta või aastasaja, vaid koguni aastatuhande mees.

Neis lehtedes on juttu sellest, et niisugune praktika näitab, kuidas üpris solidsed Lääne asutused tegelevad mitte just kenade asjadega. Kuid Postimehes nimetatud isikud on mitte ainult maailmas, vaid ka Eestis tunnustatud teadlased. Mark Rais aga seda pole. Isegi ei ole leitud võimalust tema teadmiste, eriti elektronmuusika-alaste teadmiste ärakasutamiseks EMAs või mingis muus Eesti muusikaõppeasutuses. Tal oleks koguni raskusi soovitava rahvusvahelises mõõtmes mitte just väga suure summa

kokkusaamisega. Ja see paneb kogu loole vaatama ka teisest küljest.

Võimalik, et Mark Raisi teeneid on välismaal üle hinnatud ja Eestis teatakse asja paremini. Kuid faktiks jääb ka see, et rahvusvahelises mastaabis on tähelepanuväärseteks leitud olevat tema tegevus, tema ettekanded ja artiklid Eesti-välistel teaduskonverentsidel ja ajakirjades. Ka ta muusikat on seal rohkem mängitud. Ta nimi juba figureerib ülemaailmses teatmeteoses. Vastav artikkel on valmis ja tema poolt aprobeeritud International Who's Who in Music ettevalmistavale uuele väljaandele. Kui ta ka nüüd, nagu ennegi, au pakkuvale ja raha norivale kirjale jätab finantsiliselt reageerimata, võidakse kättemaksuks see artikkel ka sealt välja lülitada.

See kõik toob meelde korduvad juhtumid, kus Eestist pärit muusikud on siinsetes pisiintriigides jäänud tähelepanuta ja endale nime teinud, koguni maailmakuulsuse saavutanud välismaal. Kõige eredam näide neist on Miliza Korjus. Ning Miliza Korjust ja Mark Raisi ühendab ka see, et nad mõlemad on tulnud Venemaalt. M. Rais pole seejuures rahvuselt eestlane, aga on eesti keele küllaltki korralikult ära õppinud. Mäletame ka, et omal ajal oli Georg Ots väljaspool Eestit populaarsem kui sünnimaal.

See lugu peaks vast siiski andma ainet järelemõtlemiseks.

INTERPREET JA NOODITEKST

Interpretatsiooni probleem oli alati üheks kesketest. Aja jooksul on interpreedi roll põhilikult muutunud. Näiteks keskaegsetes partituurides ei olnud üldse märgitud pillid, ansambli või orkestri juht — esimene viuldaja, hiljem dirigent — pidi tegema oamoodi "orkestratsiooni", sobitades partituuri kokku oma ansambli (orkestri) koosseisuga. Selles mõttes Andres Mustoneni orkestratsioonid, mis esialgu nii šokeerisid publikut (teatavasti Andrei Volkonski "Madrigalis" seda veel ei olnud), ei kujutanud endast midagi muud kui täpset järgnemist traditsioonile. Ka barokkajastul oli interpreedi vaba tahe suur. Tuletagem meelde rohkearvulisi teoseid *für Klavier* või *basso continuo*, mida reaalselt võis esineda orelil, klaveril või klavessiinil interpreedi valikul; üldistatud nooditekid *bel canto* stiilis, mida interpreet võis kaunistada omal soovil jpm. Selle poolimprovisatsioonilise vormi mõned jooned on säilinud siiani, näiteks kadentsid kontsertides või traditsioonilised kaunistused. XIX sajandist alates on muusikutele tendents panna täpselt kirja teksti kõik elemendid: uutest kontsertides kirjutatakse kadentse välja, parimad heliloojad ja interpreedid komponeerivad kadentse klassikaliste kontsertide jaoks, hoolikad toimetajad kirjutavad välja isegi melisme. Kuid interpreet teab, et see ei ole autoritekst ja soovi korral võib ta improviseerida või teha valiku mitme esitamisvariandi vahel.

XIX sajandil on märgatav püüd panna kirja kõik. Kuid nagu seda ütles Mahler, jääb kõige olulisem "nootide vahele", kuigi seletuste arv XIX sajandi lõpu — XX sajandi alguse partituurides (Mahler, Skrjabin, R. Strauss, Debussy, Žiurionis jt) pidevalt kasvab. Tõlgendus toetub sel ajal kahele printsipiibile: ühtede muusikastiilide jaoks (Verdi, Bizet, Tšaikovski, Brahms, Ravel, Rahmaninov) on toeks järnilisus kõige laiemas mõttes; teiste muusikastiilide jaoks (Berlioz, Wagner, Mussorgski, Debussy, Wolf, Mahler) piltlikkus ja vokaalsetes žanrites kõneintonatsioonid. Paljudel heliloojatel võib näha soovi leida kompromissi kahe äärmuse vahel.

Selle "täpsuse" baasil sünnib XX sajandil

taas improvisatsioonilisus. See ilmneb eri viisil. Näiteks ilmuvad nooditekid "vabad" elemendid nii rütmi kui ka kõrguse seisukohast, mille täpset kuju jätab helilooja interpreedi otsustada. Aleatoorilistes teostes võib interpreet valida struktuuride järgnevust, nende pikkust või korduste arvu. On ka improvisatsioonilised stiilid, kus muusikateose konkreetne vorm sünnib esitamise protsessis ja on publiku ja interpreedi kontakti tulemus. (Nimetame neist džäss, kuigi on ka keerulisemad stiilid, mis on seotud idamaise kultuuriga või *live*-elektroonikaga.)

II

Põhimõtteliselt on olemas kaks interpreedi suhtumist helilooja tekstidesse, mille kohta toon allpool näiteid oma kuulamiskogemuste põhjal.

Ühed interpreedid jätavad endale vahendaja rolli; nad arvavad, et nende põhiülesandeks on taastada võimalikult täpselt ainult seda, mida komponeeris helilooja. Nende interpretatsioonides on märgatav **suur pietet** nooditeksti suhtes. Pole ime, et nende interpreetide kavas on tavaliselt klassikateosed — nende esitusmaneer iseenesest ei sobi hästi kokku eksperimendiga. Niisugune oli näiteks inglise pianist John Lill festivalil Klaver '98. Tema "Kuupaistesonaadi" esituses puudub isegi vihje kunstiliselt suurendatud erinevustele keskmise ja äärmiste osade vahel, "lillele kahe kuristikuga vahel", romantilisele armastusele jne. Teatavasti "Kuupaistesonaadis" esimese osa dünaamikas valitseb *p* ja *pp* ja ka viimase osa (mida tavaliselt mängitakse *f*), kui välistada 8 takti kulminatsioon ja 4 takti koodas, kirjutab Beethoven ainult *p* ja *pp*, mis, tõsi küll, vaheldub *sf*-ga. Nii Lill seda mängibki. Säärane dünaamika on Beethovenil ka menuetis (ekspositsioon-repriis *p*, trios *fp* ja *pp*) ja suurt kontrasti siin sees ei ole. Niisugune armastus nagu siin (juhu, kui see on üldse näidatud) on pigem vana poissmehe tundeirvendus, mille üksluisus ja lootusetus on nii muidugi kõige tugevamini edasi antud. Loomulikult ei ole iga teose loomislugu nii ilustatud nagu Beethoveni õnnetu romaan Juliette Guicciardiga, kuid esimese tüübi interpreedid püüavad ainult edasi anda seda, mida pani

kirja helilooja, lisamata midagi nii teksti kui ka tunnete suhtes.

Nüüdisaeg töö sellesse klassifikatsiooni lisavarjundi. Ja mõnede heliloojate-avangardistide jaoks on nooditekst viimane, lõplik substans. Selle taga ei peitu tundeid, selle struktuuri ilu on eesmärk iseenesest. Niisugused teosed töid kaasa ka interpreedi tüübi, kes naudib seda struktuuri ja ei lisa midagi teksti juurde lihtsalt sellepärast, et seda stiili muutmata on võimatu teha. Niisugune on oma suunitlusel rootsi pianist Fredrik Ullén, kes mängis samal festivalil György Ligeti teoseid. Oma mängustiiliga ta nagu tahab eraldada end kuulajaskonnast, suurendada seda kuristikku helilooja ja publiku vahel, mis tekkis XX sajandil. Samal ajal on tema mängule omane omapärane "matemaatiline" ilu, mida võisid nautida asjatundjad.

Teise tüübi interpreedid arvavad, et nad peavad helilooja teksti kaudu **väljendama ennast**. Nende arvates võib interpreet lisada nooditekstile nii tehnilises kui ka emotsionaalses sfääris kõike, mis ei ole tekstiga vastuolus. (Seda, mis pani kirja autor, mängitakse meie sajandil täpselt, kuigi varem sellist tüüpi interpreedid muutsid ka autoriteksti, püüdes tõestada, et helilooja pani kirja mitte päris seda, mida ta soovis — niisugune on näiteks Liszti paljude transkriptsioonide päritolu.)

Selle interpretatsioonistiili mälestusmärgiks on jäänud Beethoveni klaverisonaadid Artur Schnabeli redaktsioonis. Teatavasti põhineb see redaktsioon Schnabeli enda mänguviisil. Peale tavaliste toimetaja märkuste (pedaal, aplikaator jne) on ta lisanud palju märkusi, mis määravad interpretatsiooni iseloomu. Kõigepealt dünaamilised varjundid, mis puudusid autoril (nii on "Kuupaistesonaadis" lisatud rohkearvulised *ppp*, *mp*, *mf* ja isegi *ff*, rääkimata paljudest *crescendodest* ja *diminuendodest*); seejärel tempo muutumised ("Kuupaistesonaadis" on ette kirjutatud puhtromantiliselt teha tempo aeglasemaks lõppudes ja kiiremaks kulminatsioonides, mis on minu arust Beethoveni stiiliga otseses vastuolus). Peale selle on palju sõnalisi märkusi, mis on seotud mängu stiiliga: *sempre legatissimo ed*

equalmente, tranquillo fluente, dolcissimo cantando, con intimissimo sentimento, sempre quasi improvisato, ma molto semplice, non patetico jne (see on välja kirjutatud ainult "Kuupaistesonaadi" esimesest osast) — kõik superlatiivis, peenelt nagu Mahleri partituurides! Kui lisada, et peaaegu iga *crescendo* või *diminuendo* kohta on öeldud, kas mängida seda *molto* või *poco*, siis on selge, kui võrd erineb niisugune mängustiil sellest uhkest lihtsusest, millest unistas Beethoven. Kahjuks on see interpretatsiooniviis muutunud juba pikaajaliseks traditsiooniks ja kui John Lill esitas "Kuupaistesonaadi" nii, nagu seda oli pannud kirja autor, kirjutasiid ajalehed, et ta mängis liiga külmalt.

Interpreet võib muuta autoriteksti mitte ainult romantiliseks, vaid ka hoopis vastupidises suunas. Näiteks mängis vene pianist Andrei Gavrilov samal festivalil Chopini Sonaati *b-moll* op. 35 nii, et kõik kontrastid ekspositsioonides olid lubamatult vähendatud, see-est oli repriis liiga tugevasti dünamiseeritud. Põhimõtteliselt mängis Gavrilov kõike nii, nagu oli kirja pannud autor, omalt poolt lisas ta vaid mitu *crescendot*. Sellest aga piisas — kogu areng on muutunud, kogu romantika kadunud. Ei purustatud lootuste ega "mäetippudel deemonite" jaoks lihtsalt ei jätkunud ruumi; kuulus leinamarss meenutas pigem "Härjankrit" Mussorgski "Piltidest näituselt". See võis edasi anda matuserongkäigu liikumist, kuid mitte inimvaimu tragöödiat.

Siin peitub selle tüübi interpretide paradoks. Selgub, et kõrvalekaldumine autoritekstist ei ole tingimata negatiivne nähtus (muuseas, Beethoven Schnabeli redaktsioonile mulle meeldib ka) — kõik sõltub interpreedi maitsest. Meil on palju interpreete, kelle esinemistes on hästi eraldatav "oma" kiht autoriteksti kõrval (Kalle Randalu, Leili Tammel, Jüri Alperen, Olari Elts jtp) ja nende maitsetunnetus on nii täpne, et alltekstid, mida nad lisavad muusikale, võivad ainult rikastada meid, isegi kui tegu on klassikaga. Tuletagem meelde Mozarti Fantaasiat *d-moll* või Brahmsi-Regeri "Nelja ranget laulu" Randalu esituses, Alpereni Tšaikovski Viendat sümfooniati, Eltsi Schönbergi Kammersümfooniati... Mis puutub aga nüüdisaegset muusikat, siis pole vaja tõestada, et mõnikord siin sõltub esitusest isegi teose saatus. Ma olen kindel, et Kalle Randalu andis Mari Vihmandi teosele "Varsti olen ma siin" niisugused alltekstid, millest autor ei mõelnudki. Sama tegi ka Jüri Alperen Toomas Trassi "Passion of St. Luke'i" suhtes. Mis aga puutub Eltsi, siis võib öelda, et ta teeb seda alati.

Enne kui lõpetada seda osa, peatugem veel ühel nähtusel. Juttu on spetsiifilisest juhust, kui helilooja komponeerib oma teose arvestades interpreeti, kelle esitusmaneer on vaba nooditeksti suhtes. Sel juhul ta arvatavasti kujutab ette tulemust, mis tekib autoriteksti ja konkreetse esitusmaneeeri koosmõjul. Üks kõige eredam näide selles plaanis on kahtlemata Šostakovitši "Kolm fantastilist tantsu" op. 5, mis on põhendatud Eestist pärit pianistile Jossif Svartsile. Võib kindlalt öelda, et inimene, kes ei ole neid kuulnud Svartsi esituses, ei kujuta hästi ette, milles peitub nende tantsude "fantastika" — noodipilt on tavaline varase Šostakovitši jaoks. Kuid selle pianisti mängustiil oli peaaegu vastupidine

Šostakovitši muusikale — see on romantiline, sarnane Rahmaninovi või Busoni esitusmaneeriga. Tulemuseks on kummalised irreaalsed kujundid mingi ebamaise koloriidiga.

Niisugune koostöö oli näiteks Leili Tammeli Kuldar Singiga, kes kirjutas enamiku oma vokaalloomingu tema häält ja esitusmaneeeri arvestades. Reeglina said need teosed just Tammeli ettekandes suure sügavuse, eriti kui võrrelda "puhta" nooditekstiga. Ka teiste heliloojate kohta, kes on komponeerinud oma muusikat Leili Tammeli ande iseärasust arvestades (Tamberg "Õõlauludes" ja eriti Tormis "Kurvameelsetes lauludes" ning Ema osas "Eesti ballaadidest") võib öelda sedasama. Muusika esituse ajal tekivad uued tähendused, mis partituurides otseses mõttes puuduvad.

III

Huvitav on interpreedi suhe publikusse, mis mõjub sellele, kuidas interpreet mõtestab lahti nooditeksti. Ühed interpreedid praktiliselt ei arvesta kuulajaskonda. Igatahes ei soovi nad, et see avaldaks mõju. Nii on näiteks vene pianist Grigori Sokolov veendunud, et teose tõlgendust võib muuta ainult interpreedi sisemaailma muutmisega. "Mitte publik ei ole loodud interpreedi jaoks, vaid interpreet on loodud publiku jaoks", — põhjendab ta oma seisukohta. Nende ideaaliks on "puhas heli" nagu plaadil. Pole ime, et mõned niisugused interpreedid on spetsialiseerunud muusika plaadistamisele. Nad on harjunud stuudiotega, nad mängivad muusikat ainult väikeste fraaside kaupa, vorm kui tervik eksisteerib nende jaoks ainult peas ja lindil. Kui ma ei eksi, oli esimene niisuguse interpreet Kanada pianist ja orelimängija Glen Gould, Bachi ja Beethoveni suurepärase tõlgendaja. Vaatamata sellele et niisugune interpretatsiooniviis võib paista imelikuna, ei ole see rohkem imelik kui elektronmuusika komponeerimine — muuseas, Gould oli ka helilooja.

Teiste interpretide jaoks on publik aga vajalik tervikliku muusikavormi loomiseks. Üks eredamaid interpreete, kes mängib selles maneeris, vene pianist Dmitri Baškurov, räägib selle kohta: "Laval viibimise protsess on mulle ühtaegu nii piinav kui ülendav, *see pole koduse ettevalmistuse kordamine, vaid sellele tuginev loomine*. Miski sünnib justkui minust olenemata. Vahel see aitab, vahel segab, kuid alati on see midagi uut... Minu kontsert ei ole midagi väljatöötatud - see on musitseerimise protsess." "Leian, et see on kontsertide eesmärk," räägib pianist edasi. "Muidu sureksid need välja, *muidu kuulataks ainult plaate*." Oma eesmärgi määratleb pianist nõnda: "Mis on kontserteerimine? See on oma teosesse suhtumise väljendamine, mida teed publiku abiga."

On selge, et interpreedid, kes otsivad rohkem kontakti publikuga, kelle kontsertidel nooditekst sünnib nagu uuesti, on vähem täpsed teiste võrdsete tingimuste puhul. Ja vastupidi.

IV

Kõik ülalöeldud on õige ainult aegade jooksul vähe muutunud pillide, näiteks keelpillide või instrumentide puhul, mis esinevad sageli solisti rollis, nagu klaver või harf. Kuid ka siin on esitustehnika nii tugevasti edasi läinud, et see praktiliselt muudab muusika mõtet. Selles võisid veenduda kõik, kes kuulas Aleksei Ljubimovi kontserti 10.

Barokkmuusika festivalil. Pianist mängis Beethoveni ja Schuberti muusikat tolle aja klaveril ning oli selge, et heliloojad mõtlesid absoluutselt teisest kõlast, sisust ja kujunditest kui need, millega me oleme harjunud. Nüüdisaegsed klaverid on suuremal määral löökpillid. Ainult kuulates näiteks Chopini teoseid sellel klaveril võib täielikult ette kujutada nende võluvast mõju tema kaas-aegsetele; teisest küljest kõlab niisugusel pillil Liszt palju pehmem. Loomulikult ei saa alati sellel klaveril mängida — ta kostab liiga vaikselt. Kuid oleks hea, kui see pill kõlaks ikkagi aeg ajalt meie saalides, nagu kõlab (vaatamata oma nõrgale helile) klavessiin; see teeks meie ettekujutust muusikast täielikumaks.

Teine näide. Wagneri ajal ja isegi möödunud sajandi lõpus ei osanud keegi "Valküüride lennu" viiulipartiid mängida intonatsiooniliselt puhtalt; helilooja arvas, et siin orkestrandid peavad "saagima õhku" (see esitusstiil on säilinud vanadel plaatidel). Praegu aga mängib keskmine orkester Wagneri partituuri täpselt, nagu on kirjutatud. Kuid täpsuse kasvuga kadus muusikast autori mõte.

Puhkpillid ja löökpillid aga on muutunud nii kõvasti, et täpselt mängida Beethoveni, Berlioz'i või isegi Bizet' partituuri ei ole juba võimalik, eriti kui seal värvid mängivad olulist rolli. Ühed pillid ei ole üldse kasutusel, nagu ofikleid, teised on kardinaalselt muutunud oma konstruktsiooni seisukohast, näiteks on naturaalsed puhkpillid asendatud ventiilpuhkpillidega, timpanid said juurde pedaali jne. Ja kõik nad kõlavast kõvemini, vastavalt nüüdisaegsete suurte saalide nõudmistele, mille tõttu klassikaliste koosseisude tasakaal on põhjalikult rikutud. Nüüdisaegsed heliloojad loomulikult arvestavad intuiivselt uute pillide kõla, kuid enne kui mängida klassikalist teost, lahendab iga dirigent või kammeransambli osaline enda jaoks nooditeksti põhjal järgmisi ülesandeid:

- 1) millist efekti soovis autor saavutada oma tekstiga;
- 2) kuidas seda saavutada nüüdisaegsete pillide abil.

Ühest lahendusest siin oli juba juttu. Seda kasutatakse näiteks rohkearvulistes vanamuusika ansambelites. Praegu ei mängita vioola da gamba asemel enam tšellot, klavessiini asemel klaverit, plokkflööti ei asendata tavalise orkestriflöödiga, nagu seda tehti alles 25 aastat tagasi. Kuid mäng ehtsatel vanadel pillidel nõuab sageli ka ohvreid. Nad "ei kõla" suurtes nüüdisaegsetes kontserdissaalides. Seetõttu esinevad vanamuusika ansamblid tavaliselt väikestes saalides (sageli kirikutes) ning kuulajaskond niisugustel kontsertidel ei ole eriti suur.

Kuid sümfooniaorkestrites valitseb teine tendents. Kõigepealt transponeeritakse partituuris olevaid naturaalpille, et neid partiisid saaks mängida instrumentidel, mis on orkestris (trompetid *in B*, metsasarved *in F* jne); siis aga valib dirigent viisi, kuidas esitada ammu loodud partituuri. Tavaliselt teoseid, kus helilooja toetub kõigepealt klassikalisele harmooniale, ei muudeta tugevasti nüüdisaegses osas.

Huvitav sellest seisukohast oli kontsert, kus Eri Klas esitas Griegi muusikat Ibseni näidendile "Peer Gynt" sellel kujul, nagu see oli loodud (proosatekstiga). See oli üks neid vähesteid kontserte, kus autori mõte oli edasi

antud ideaalselt. Muusika kõlas suurepäraselt tänu sellele, et Griegile oli omane Mendelssohni üldistatud instrumentatsiooni viis, õhkkonna täpsele taastamisele ja laulja Meeli Tammu ideaalsele sobivusele Solveigi osa jaoks. Ainukeseks erandiks oli osa "Mäekuninga koopas", kus Grieg püüdis saavutada värviefekti. Teatavasti pidi see pala tema mõtte järgi kujutama endast katkestamata *crescendot* ja see kõlas niimoodi veel 60.–70. aastatel. Kuid praegu uutell pillidel tuli see efekt välja ainult umbmääraselt, vaatamata dirigendi kõikidele pingutustele.

Teose valel mõistmisel ei saa helilooja tekst anda juhtnööre õigeks interpretatsiooniks. Niisuguseks, läbinisti valeks oli näiteks Berlioz "Fantastilise sümfoonia" ettekanne dirigendi Laurent Wagneri käe all. Berlioz teos on üks neid, mida täpsel kujul juba ei esitata — ühed pillid ei ole praegu orkestrites üldse kasutusel, teised on muutnud oma kõla. Wagner on dirigent, kes kogu oma

elu on töötanud Saksamaal ja ei saa üldse hästi aru Berlioz'i stiilist. Selle asemel et tuletada välja seda Gluckist tema mažoorse kurbusega, nagu seda tegi helilooja ise, näeb ta Berlioz'is kõigepealt Beethoveni jätkajat. Selle tulemusena muutus viimase osa paroodiline tants heroiliseks marsiks, kadus nii meeleheide kui fantastika. "Stseenis väljadel" kirjutas Berlioz timpanitele *pp*; timpanite heli on seal "sissejuhatus" vaikusele. Dirigendi arvates kõlavad aga vanad timpanid liiga nõrgalt ning ta ei leidnud paremat lahendust, kui neid neljakordistada. *Pp* kadus ja koos sellega kogu romantism. Ja nii kestis see algusest lõpuni. Teiste sõnadega — praegu võib teksti vale mõistmine esile kutsuda ka tehnilisi puudusi.

Sellest võib teha järgmise kokkuvõtte: tänapäeval on nooditeksti õige läbilugemine seotud interpretatsiooniga tihedamini kui varem ja rohkem sõltub sellest, kuidas interpret mõistab ideed, mis on "nootide

vahel" ja mis on teksti tõeliseks sisuks.

Üldse on suhtumine nooditekstis teist-sugune kui "puhtas" muusikas; programm või tekst sageli prevaleerivad. Seetõttu tekib programmi (sõnalise teksti) ja nootide vastastikuse mõju omaette probleem. Pole vist vaja tõestada, et interpret peab siin arvestama suhet, mis on omane konkreetsele stiilile ja isegi konkreetsele teosele, et Beethoveni, Mendelssohni, Berlioz'i, Mussorgski stiilid siin ei ole üks ja sama. Vokaalteostes segab mõnikord isegi sõnade vales maneeris hääldamine. Näiteks, möödunud sajandil laulsid vokaalsolistid Mozarti itaaliakeelseid teoseid itaalia operi maneeris (selle vastu võitles näiteks G. B. Shaw). Kuid itaalia keel oli Mozarti jaoks "rahvuslike" saksakeelsete ooperite "rahvusvaheliseks" keeleks. Ma kuulsin niisugust viga hiljuti andeka laulja Heli Veskuse juures ning mulje oli samasugune, nagu kirjeldas Shaw.

MARK RAIS

MEIE AJA PRAEGUSTE HÄDADE PEEGELDUMINE SÜVAMUUSIKA PLAADISTAMISES

Süvamuusika plaadistamisest Eestis kirjutada on praegu paras aeg ja ei ole ka. Paras aeg sellepöolest, et küsimus on teravalt päevakorras ja selle ümber möllavad kired. Ning ei ole sellepärast, et mitu kuud läheb veel aega mulluse aasta finantsaruande valmisaamiseni Eesti Raadios, mis on üks põhiline sellega tegelev firma. Tundub siiski, et olulisim on selge ka ilma arvude rägastikku süüvimata. Välja arvatud põhiküsimus:

Kas üldse on mõtet plaadistada?

Levib arvamus, et plaadistamise aeg on möödas või saab peagi mööda, sest turg kogu maailmas on üleüldlastatud, plaadid kallid ja neid ei osteta. Muidugi pole raha maailmast kadunud, aga rikkam rahvas läheb üle videote ja muu ülimoodsa ostmisele. Plaadifirmadele teeb tõsiselt muret interneti kiire levik — vt. lk. 7. Toimetusse saabunud Reutersi sõnumi kohaselt osteti küll USAs 1998. a. rohkem plaate kui kunagi varem. Ent edasi on selles sõnumis juttu vaid levimuusikast. Ning juba varem oli levimuusika osakaal USA plaaditurul veel rohkem kui mujal mäekõrguselt üle süvamuusikast. Nähtavasti on õiged siin-seal ilmnenud teated, et süvamuusika plaatide ostmise vähenemine on ülemaailmne tendents. Eestis aga müüdi plaate 1998. aasta II pooltel umbes poole vähem kui I poolaastal. Niisiis jääb püsti põhiküsimus, kas süvamuusika propageerimisel pühendada plaadistamisele tulevikus senisest vähem tähelepanu või sellest hoopiski loobuda.

Kuid nähtavasti pikaajalise ülemaailmse tendentsiga ei seletu ainuüksi selle küsimuse tõsine aktualiseerumine ja kõikvõimalike kuulujuttude levik praegu Eestis. Pealegi näiliselt ilma igasuguse põhjuse. Laskis ju plaadifirma Forte 1998. a. plaate, sh kordusena välja rohkem kui eelmistel aastatel ja juba 1999. aasta jaanuaris on neile lisandunud Eduard Tubina meeskoorilaulud RAMi ettekandes ja Vardo Rumesseni väga põhjaliku bukletiga. Umbes sama võib öelda ka Eesti Raadio kohta. Kõhin tekkis esmajoones seoses

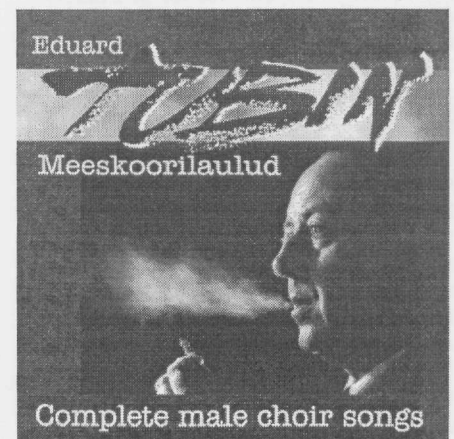

Uusimad plaadid Eesti Raadiolt...

info tahtlikult või tahtmatult tekitatud ebaadekvaatse liikumisega.

Eesti Raadios oli see seotud nn Neeme Järvi plaaniga. Mais Eestis viibides ja raadiot külastades tõstas ta küsimuse seal Eesti muusika plaadistamise laiendamiseks ja kvaliteedi parandamiseks, lubades omalt poolt abistada nende plaatide levitamisel maailmas laiahaardeliste distributsioonivõrkude kaudu. Midagi läks liikvele. Näiteks veenis Järvi peaministrit kulutama pool miljonit krooni Estonia kontserdisaali helisalvestusseadmete renoveerimiseks. Kuid siis jäid mõnedki asjad toppama ja see langes ühte struktuur-funktsionaalsete ja personaalsete ümberkorraldustega Eesti Raadio helisalvestussüsteemi. Läksid liikuma köiksugused kuulujutud.

Eesti Raadio direktor Ain Saarna seostas tekkinud olukorra minuga juttu ajades väljastpoolt tulnud takistustega seoses majandusliku olukorra üldise halvenemisega Eestis. Ta nimetas ka konkreetse põhjuse, kuid palus mul korrektsuse nimel sellest mitte kirjutada ilma n-ö teise veel kõrgema poolega kooskõlastamata. See jutt tundus loogiline ja tõenäone asjade üldise kulu raames ja ma ei läinud nagunii tööga ülekooramud kõrgemat

ja Fortelt.

poolt tülitama. Küll aga äratas mus imestust see, et hr Saarna jättis vastamata minu poolt korduvalt esitatud küsimusele, kas otsese töö tegijaid — helirežissööre — ka informeeriti sellest asja takerdumise otsestest ajendist.

Struktuurialased ümberkorraldused viidi läbi ülaltpoolt koostatud plaani kohaselt. Kui helirežissöörid esitasid omapoolse plaani, öeldi, et on juba hilja. Hr Saarna räägib — ja nähtavasti põhjendatult, viidi ju läbi kontroll —, et varasemas süsteemis esinenud korralageduse kasutasid mõned režissöörid ära isiklikes huvides ja tekitasid nii raadiotele kahju. Samal ajal tunnistas ta, et tegemist on väga kõrge kvalifikatsiooniga inimestega, kellele on tähtis nende ametiaja ja kes on ka raadio patriooidid. Miks siis neid ebapiisavalt informeeriti, miks nendega nõu ei peetud, miks ei apelleeritud nende kõige positiivsematele joontele, selmet kontsentreerida tähelepanu esmajoones negatiivsetele? See on juhtimiseaduse põhimõtete rikkumine või nende liigameerikalik tõlgendamine. Ja tabas see esijoones ühte ümberkorraldajat, tõelist Eesti Raadio patriooti, klassikaraadio direktorit Tiia Tederit. Asjaolu, et vahepeal esines mõningane ülekuulu välismaiste plaatide ostmisel, paisutati "teooriaks", et T. Teder eelistab väga ühekülgset välismaist muusikat

eesti omale. Need mõnevõrra sumbunud õhkkonnast tekkinud veeklaasi tormid oleksid ju olnud vältitavad.

Heliplaadifirma Forte

Ümber juba mõne aja jooksul kuhjunud probleemid teravnesid samuti majandusolukorra halvenemise tulemusel möödunud suvel. Vaevalt oli Forte ette võtnud järjekordse kolimise eesmärgil saada ometi ruumid oma kaupluse avamiseks, kui pankrotti läks Maapank. Aga just seal oli hoidnud oma raha firma, kes oli lubanud Fortet selles osas abistada. Lõök oli nii tugev, et Forte direktor Mart Maripuu sattus haiglasse.

Kui ta sealt väljus, kolis Forte ümber tagasihoidlikku ruumi ning asus visalt jällegi oma tegevust elavdama. Tulid uued plaadid, toimus nende esitlemine. Laiendati välismaist distributsioonivõrku nii Saksamaal kui ka USAs. Ameerika-poolne partner on pärast hoolikat turu-uuringut interneti kaudu teatanud, et varsti ilmuvad müügile Fortega koostöös valmistatavad plaadid. On asutud täitma vanu kohustusi, mis vahepeal mitmesugustel põhjustel on jäänud unarusse. Hilinemisega on välja lastud plaadid, mille tootmiseks on kunagi saadud Kultuurkapitalilt toetust ja mille realiseerimisega venitamine on viinud ka sealtpoolse toetuse katkemiseni. Jällegi on jalule seatud lepingulised suhted Eesti Raadioga. On koostatud graafik vanade võlgade tasumiseks 1999. aasta lõpuks, see kooskõlastatud võlausaldajatega ja asutud seda täitma. Ning Mart Maripuu leiab laialdane finantseerimine oma kaupluse rajamisse ajal, kui Eestis plaatide müük on vähenenud, oleks võinud firma paisata veel raskemasse olukorda.

See kõik erineb aga üsna oluliselt pildist, mida sensatsioonijanuse kõmuajakirjanduse kaasabil on möödunud suvest peale süstitud Eesti muusikaavalikkusse ja mis on kokku võetud lausesse: "Forte on pankrotis." Spekulierides Forte finantsraskustel on tulnud välja pooltõdedega, vaevumata analüüsima Forte

varanduste ja kohustuste vahekorda. Asi läks nii kaugele, et plaadistamise olukorra arutamisel kinniste uste taga sellises soliidises organisatsioonis, nagu Eesti Muusika Nõukogu, ei viitsitud üles otsida ega ära kuulata ka Forte esindajat, kuigi kõik nõukogu liikmed teavad kindlasti ladina vanasõna "Audiatur et altera pars."

Seni juhtunu

kokkuvõtteks

võime nentida, et sisemaises mõttes on mõlema Eesti heliplaadistufirmaga tekkinud probleemid suures osas seotud majandusliku olukorra halvenemisega mullu suvel. Kusjuures see halvenemine pole olnud niivõrd tõsine, et korrektse asjaajamise korral poleks saadud vältida ülespuhutud kuulujuttude lainet ja oleks säästetud inimeste närve rahulikuks ja arukaks töötegemiseks.

Ilmselt on õige nõustuda Ain Saarna seisukohaga, mida põhiliselt jagab ka Mart Maripuu, et

vaja on plaadistamise osas riiklikku kultuuripoliitikat,

millest on senimaani puudus. Pealegi on viimaste aastate jooksul kogunenud piisavalt palju nii positiivseid kui ka negatiivseid kogemusi, et paika panna uutest tingimustest töötamise optimaalne variant. Ja selle koostamine peaks olema esmajoones nende inimeste ülesanne, kes on selles valdkonnas keerulistes tingimustes kõige rohkem tööd teinud, mitte nende, kellel on kõige kõvem hää ja kalduvus tekkinud probleeme üledramatiseerida. Pealegi puuduvad põhiliste töötajate hulgas põhimõttelised vastuolud ja lahknevused taanduvad esmajoones käitumisvigadele.

Ja veel rohkem on vaja

konkreetsust ja mõõdutunnet,

sest praegused hädad ka plaadistamise valdkonnas taanduvad suures plaanis paljuski Eestis nüüd valitsevale mentaliteedile. Nagu joodik oleme me taarunud ühest maanteekraavist teise: varasemast ülitsentralisat-

sioonist kõigi oma tobedustega üliindividuaalsismi põhimõttel: "Inimene on inimesele hunt" ja "Kas või üle teiste laipade edasi". Lisaks püüab ajakirjandus lugejate võitmiseks iga keerukuse üles puhuda, ausalt töötavate inimeste vigu skandaalini võimendada. Tõelised pahateod jäävad samal ajal tihti peale valgustamata, sest nende tegijad on ajakirjandusega seotud.

Nii on loodud igasuguste kuulujuttude levimiseks ja rahulike töötajate häirimiseks ülinärviline ja kahtlustav õhkkond. Inimestel tuleb rabada rohkem kui oleks selleks vaja rahulikus atmosfääris, nad nüristuvad seetõttu vaimselt. Ning oma isekuses teevad ka iseendale kahju. Tuletagem meelde kas või seda, kuidas Georg Otsa plaati taheti paralleelselt Fortega toota ka mujal ja mis tuli sellest välja. On ka värskemaid näiteid.

Sellises atmosfääris kasvanud kuritegevus on viinud sellele, et Forte pole isegi oma kontori uksele sõandanud praegu üles panna asutuse silti, kartes oma varandusega ligi meelitada vargad.

Eesti riik on väike, keskmiste mõõtmetega rahvusvahelise korporatsiooni suurune. Selliste korporatsioonide edu aga tingib suurel määral kollektiivne töötamine ühise eesmärgi nimel, funktsioonide tark jaotamine, vastastikune kriitika abistamine, mitte mahalöömise nimel. Miks siis meil on vaja lähtuda valmis luigest, haugist ja vähist formuleeritud taktikast, kui valmiski väidetakse, et sellest ei tule head nahka?

See ei ole üleskute tagasipöördumiseks jäiga ülitsentraliseerituse juurde. Hästi töötavas korporatsioonis on juhtimine nõrke, olukorra muutudes kurssi korrigeeriv. Toetatakse otsivat mõtet, nurkatakse initsiatiivi, kuid sellega ei tohi kaasneda intriigitsemine ega kaastöötaja mahatallamine. Kaks vastandlikku põhimõtet — individualism ja kollektivism — ühitatakse targalt ja korrektset, leitakse õige mõt.

HERBERT VAINU

OLLA VÕI MITTE OLLA? SELLES ON KÜSIMUS

Pöördumine Muusikalehe lugejate poole

On tekkinud omamoodi paradoksaalne olukord — samal ajal kui vestlustes Muusikalehe tegijatega väidetakse, et meie leht muutub paremaks sisult ja kujunduselt, vähenes uuest aastast tellijate arv. Ainukese ajakirjanduskataloogides seisva kultuuriväljaandena, mis on väljaspool kirjastuse Perioodika võimsat riiklikku finantstoetuse süsteemi, on Muusikalehel pidevalt tulnud võidelda majandusraskustega. See võtab palju aega ja kulutab närve. Me usume siiski, et oleme suutelised ka praegustes kriisitingimustes majandusküsimustega toime tulema ja missioonitundest jätkama.

Kuid tellijate arvu vähenemine tõstatab küsimuse: milleks? Milleks otsida lahendusi Eesti praeguse muusikaelu valuprobleemidele, nagu nüüdisajal laulupidude korraldamine, eesti süva muusika lindistamine jne, tuua välja eri vaatenurki? Milleks sirvida läbi kõik maakonnalehed, sealkirjutatu põhjal anda iga kuu lugejatele ülevaade, mis toimub kogu Eestimaal? Milleks tuua ära igakuine ülevaade Tallinna kontserdielust? Milleks püüda täita kultuuriajaloolist missiooni, otsida sünni- ja sünniaastapäeva artiklitesse esmajoones sellist materjali, mida mõne aja pärast pole enam võimalik saada autorite manalasse varisemise tõttu? Milleks teha kõike seda, mida me siiani oleme teinud? Me võime oma energiat iseendale kasulikumalt rakendada ka mujal, kui selle vastu, mis me praegu teeme, tuntakse nii vähe huvi.

Aga kas ikka lugu on nii? Me teame, et meie väljaannet ka hinnatakse, loetakse raamatukogudes, sõprade juures jm. Aga me ei tea, kui suurel määral. Praegu me suudame Neeme Järvil

ja Eri Klasi juhitud Eesti Rahvuskultuuri Fondilt saadud toetusega oma säästlikul moel vastu pidada umbes poolaasta lõpuni. Meil on otsuse tegemisega mõni kuu aega. Me tahame seda teha läbikaalutult.

Kui aga Muusikalehe tellija leiab selle väljaande väärt olevat ning oma sõpruskonnast agiteerib alates vähemalt II kvartalist ühe tellija juurde (tellimishind aprillist aasta lõpuni 77 krooni), siis me arvame, et on mõtet jätkata. Ja küllap me juba toime tuleme kõigi raskustega. Ka rahalistega. Kui tahate Muusikalehte mitte tellida, vaid osta ajalehekioskitest, siis käige nende omanikele peale, et nad Muusikalehe müügile võtaksid! Ja kui see teoks saab, siis tõepoolest otse! Muidu nad keelduvad endiselt Muusikalehte müüki võtmast, kuna see ei tasu neil end ära. Oleksime tänulikud ka oma lugejate suuliste ja kirjalike soovitude eest ajakirja kvaliteedi parandamiseks.

Kui seda aga kõike ei tule, siis tänane mõne kuu pärast oma veidrikest lugejaskonda Muusikalehele truuskjäämise eest, ütleme talle "adjöö" ning soovime lülitada tänapäevaste normaalse eestlaste kombel ümber Kroonika- ja Sexeri-tüüpi väljaannetele. Sest meile paistab, et just see tendents on Muusikalehe tellijaskonna kahanemise taga. On meil ju suurim tellijate arvu langus olnud seal, kus neil väljaannetel on meie teada kõige suureminek — Tallinnas, Tartus ja Pärnus, samal ajal kui näiteks vaesel Hiiumaal meie väljaande tellijate arv kasvab.

Muusikalehe toimetus

Regionalia

Pärast rekordiliselt rahvarohkeid jõulu- ja uusaastakontserte, nagu teatas 6. jaanuari Lääne Elus Sõnumilehe kultuuritoimetaja Märt Treier, oli jaanuar, eriti selle esimene pool, muusikutele puhkamise aeg. Eesti Kontserdi kontserdid (vt ML 98, nr 12) toimusid, elavnesid ettevalmistused suviseks laulupeoks.

Harjumaa

* 8. jaanuari Harjumaa teatel pole Keila linnal 1,5 miljonit krooni laululava valmehitamiseks. Loodetakse maakonna abile, kuna 1999. aasta maakondlik laulupäev on planeeritud Keilasse. Keila remonditud kultuurimaja aga jääb taidlejaile kitsaks.

* Kehrasse kavandatud kultuuri- ja spordikompleksi ehitamiseks, mis läheb maksma 18-20 miljonit krooni, on 1999. aasta riigieelarvest eraldatud 4 miljonit.

* 21.-25. jaanuarini oli Kuusalu Keskkooli ruumides Eesti Koolinoorte Segakoori koomas laulu-laager.

Järvamaa

* Jaanuari algul oli Oisus Eesti Noorte Puhkpilliorkestri (dirigendid H. Illak, O. Kask) talililaager. Märtsis on konkurs.

* 17. jaanuaril laulis Paide raeojas Tõnis Mägi vanu ja uue plaadi laule.

* 19. jaanuaril toimunud Järvamaa vokaalansamblike konkursil oli osalejaid mitmelt poolt. Võidutsesid Paide ja Türi noored.

Põlvamaa

* 6.-9. jaanuaril peeti Setumaa talsipühi — vene jõuluid. Poisid käisid mõõda küla küünald käes laulmas Kristuse sünni kiitmiseks. Peakorraldajaks oli Setu Talumuuseum.

* 16. jaanuaril tähistati Kanepis taidlejad kontserdiga kahte tähtpäeva —

Kanepi Laulu Seltsi 130. aastapäeva ja 1976. aastast varjusorimes olnud Kanepi kultuurimaja segakoori tegevuse taasalgustamist 5. aastapäeva. Kohal oli sõpruskoor Olustverest. Koit kirjutas, et "nii palju rõõmsat ja sõbralikku rahvast ei ole kaua koos nähtud".

Pärnumaa

* 1. jaanuaril esitasid Vanalinnal Põhikoolis Corelli Consorti ja metso-sopran Teele Jõks Bachi, Telemanni ja Händeli loomingut.

* 9. jaanuaril mängis Pärnu Linnaorkester T. Vaaksi käe all Agape keskuses Mozartit.

* Pärnu garnisoni ja Puhkpillimängijate Seltsi löid ühisorkestri. Dirigendina juhatavad Rein Vendla ja Mati Põdra esialgu tasuta. Harjutatakse Kaitseliidu Majas.

* 21. jaanuaril teatas Pärnu Postimees, et **Kuldne Trio** (M. Smeljanski, J. Vlasov, S. Seeman) teeb 1999. a. suvel oma viimase üle-estilise tuuri, tähistades nii Trio 25. ja tuuritamise 10. aastat. Pulmatoalistel üritustel ollakse nõus ka edaspidi esinema.

* 22. jaanuaril arutas Pärnu linnavalitsuse muusikanõukogu linna muusikaelu edendamise küsimusi.

* Jaanuari lõpul käisid Pärnu linna juhid koos Eesti Kontserdi produtsendi Peeter Vähiga Moskva Suures Teatris otsimas koostööpartnereid esinemisteks 1999–20001. aasta suvistel muusikaüritustel. Sõlmiti eelkõikuleppeid.

Raplamaa

* 16. jaanuaril sai 60-aastaseks Raiküla põhikooli muusikapeetaja **Heldi Tagel**. Nädalisele antud intervjuus kurdab ta selle üle, et õpilaste huvi muusika vastu on laganud. Ka pole ta enam üks vähe-seid Eesti puhkpilliorkestrite naisdirigenditest. Orkester on laganenud, pole kedagi, kes maksaks transpordi eest.

* 29. jaanuaril peeti Kehtna Aidas koolifolki. Külaliseks Tõnu Tepandi, kes pistis kaheksale oma noorele lemmikule pihku purgi moosi.

Saaremaa

* 7. jaanuaril arutasid Saare maavalitsus ja Kuresaare linnavalitsus laululava ehitamist suvisteks ooperipäevadeks. Püsilaululava jääb rahapuudusel valmimata. Otsustati paigaldatava laululava kasuks. Sellekski vajaliku miljoni krooni kokkusaamiseks tuleb pingutada.

* Mulluse aasta parimaks muusikuks tunnistati end kitarril saatev laulumees ja -looja **Peedu Kurvits**, kes ei püüa kedagi jälgendada.

* **Läänemere Saarte Ühendus B7** eraldas oma 17.–20. juulini Saaremaal toimuva noorte folkfestiivali läbiviimiseks 50 000 Taani krooni.

* 31. jaanuaril oli Muhu spordihallis rahvamuusikaorkestrite ja veteranide tantsurühmade maakondlik kokkutulek.

Valgamaa

* Tähistati pidulikult juubeleidi: 70-aastaseks sai Tõrva kauaaegne kultuurijuht, kooride, rahvatantsuansamblike juhataja ja torupillimängija **Eha Illisson**. 65-aastaseks Otepää taidlusalaja **Evi Savi**.

* 31. jaanuaril toimus **Paju lahingu 80. aastapäeva** ürituste sarjas ka Eesti Kaitseväge orkestri kontsert.

Viljandimaa

* 6. jaanuaril suri Tallinnas ja Viljandis muusikaõpetajana ja dirigendina tegutsenud Gustav Ernesaksa õpilane **Raivo Laikre**.

* 6. jaanuaril teatas Sakala, et **Viljandi Kultuurikolledži** direktori Enn Siimeri sõnul võimaldab kolledži uue hoone rekonstrueerimiseks riigieelarvest eraldatud 6,15 miljonit krooni viia töö sügiseks lõpule.

* Vabariigi valitsus jättis Viljandi linna haldusse **Viljandi Muusikakooli** hoone, makstes Kaitseliidu Sakala malevale kompensatsiooni.

* 7. jaanuaril kirjutas Sakalas muusikamagister Heili Meibaum, et Neeme Punderi tagasitulek **linnakapelli** on

mõjunud nagu printsii suudlus Lumi-valgekesele.

* 9. jaanuaril kirjutas Ene Lukka Sakalas, et Viljandi Kultuurikolledž on maakonnaga tihedalt seotud. Muuhulgas tõi ta näiteks, et Viljandisse on jäänud kogu rahvamuusika spetsialistide 1. lend.

* 17. jaanuaril Suure-Jaanis toimunud rahvarohkel salongiõhtul mängisid Mare Teearu ja Helju Taul. Koos Johannes Jürisoniga jutustasid nad oma mälestusi heliloojatest Kappidest.

* 27. jaanuaril viibisid B. Körveri "Ainult unistus" etendusel Ugalas peaminister **Mart Siimann** ja varem selles operetis end eestlaste südameisse laulnud **Helend Peep**. Esimene andis teisele lilli.

* 29. jaanuaril valis Viljandi linnavolikogu 1998. aasta inimeseks pärimusmuusikafestiivali korraldaja **Ando Kivi-bergi**.

Ida-Virumaa

* 24. jaanuaril oli Kiviõli laulupeole pürgivate täiskasvanute **kooride üle-vaatus**. Laulupeo üldjuht Ants Üleloja jäi rahule segakooridega, kuid leidis, et naiskooridele tuleb enne järgmist üle-vaatust teha veel lisaproov. Naiskooride laulud on raskemad.

* Narva lossi rüütliisaalis andis jaanuari lõpul kontserdi klassikalise muusikast Peterburi kammerfilharmonia solist **Nikolai Dumtsev**.

Lääne-Virumaa

* Rakvere linnapea võitis uue aasta algul vastu **kultuuri- ja sporditoetajad**, eelmisel aastal linna suuremaid maksumaksjaid.

Rakvere Muusikakooli õpilased esinevad detsembrist maini iga kuu kohaliku raamatukogu saalis. 27. jaanuaril mängisid Jüri Takjase saksofoni- ja flöödiklassi õpilased.

Võrumaa

* 23. jaanuaril oli Kandle saalis Võruja Põlvamaa puhkpilliorkestrite esimene laulupeoeelene edukas peaproov. Osalesid kõik registreeritud 6 orkestrit.

Eestist

Eredad juhtumised Ella Lipu elus

Harjumaa avaldas 22. jaanuaril pikema olukirjelduse 88-aastaseks saavast Ella Lipust, kes on olnud laulukooride juhiks ja laulupäevade organisatsioonijaks mitmel pool, sõjajärgsetel aastatel põhiliselt Kose, hiljem Harju rajoonis.

Huvitavamate sündmustena tema elust tuuakse ära kaks. Laulupeo eel läks poiss direktoriga vastuollu ja viimane ei lubanud teda laulupeole. Poiss põgenes koolist, kändis jala maha 45 kilomeetrit Tallinna lauluväljakule ning ootas oma dirigenti laulukaare all. Pikki aastaid Venemaal olnud mees oli sidemed perekonnaga kaotanud. Ta tuli Ella Lipu juurde ja ütles, et solistina esinenud mees on vist tema poeg. Nii oligi. Laul aitas isal ja pojalt kokku saada.

Põlvamaa muusikute mured...

Juba mõnda aega liikunud juttude kohta Põlva Muusikakooli äraviimisest tema praegusest asukohast, endisest parteikomitee hoonest annab 26. jaanuari Koidus seletust maakonna kultuurijuht ja muusikakooli hoolekogu liige **Peeter Aas**. Tema sõnul käivad Põlvasse omal ajal chitatud infrastruktuuri (kultuurikeskus, tervisekeskus, spordikool, haigla, koolid jne.) ülalpidamine praegu linnale üle jõu. Seejärel tõstatati linnavolikogus küsimus linnavalitsuse üleviimisest Põlva Muusikakooli ruumidesse, muusikakool aga tahetakse ümber paigutada mujale. Esmajoones

on juttu kultuurikeskusest, sh erinevates variantides. Linnavalitsuses küsimust arutatakse. Muusikakooli juhtkond leiab, et seal pole koolile vajalikke tingimusi, seelhulgas tubade heliisolatsiooni osas.

Peeter Aas on arvamusel, et küsimust tuleb lahendada komplekselt Põlva linna arengukava väljatöötamise ja kinnitamisest raames. Ta on seisukoha vastu, et muusikaharidus on rikaste eralõbu ja kuna "Põlva Muusikakool kuulub Eesti tugevamate hulka, ei tohi latti madalamale lasta". Muusikakool "ei taha teiste arvul oma tingimusi säilitada", kuid ei nõustu ka "õppetöö vajaduste ignoreerimisega".

...ja auhained kavatsused

30. jaanuaril avaldas Koit jutuaajamise **Ülle Põdekratiga**, kes organisereib Jakob Hurda 160. sünniaastapäevaga seoses Põlva Intsikurmu väljakul 7. juulil ka folkfesti. Tingimuseks on, et töötuse aluseks olev rahvalaul peab olema chitne, kasutada on aga lubatud kõiki tänapäeva tehnilisi vahendeid. Toetavad interpeerimiskorfüced Ingrid Rüütlist Rein Rannapini, oodatud on esinejad kõigist maakondadest ja linnadest, lubanud on tulla Viljandi Kultuurikolledž. Raha on küll praegu vähe, aga tahtmist palju. "Folkfestiga on Põlval võimalik saada niisama tuntuks kui Viljandi oma pärimusmuusikafestiivaliga ja Võru oma folkloorifestiivaliga," leiab Ülle Põdekrat.

Raplal jälle oma plaanid

Nädaline teatas 26. jaanuaril viitega Rapla maavanemale Kalle Talvistele, et juba ammu on keerelnud plaan korraldada nädal aega enne jaanipäeva Kuusiku lennuväljal pidu, kuhu kutsutaks esinema Eestimaa paremad muusikabändid. Ette on nähtud ka lennukisõit, kohale tuleksid vanad autod. Alkapitali — 250-300 000 krooni —

annaks maakond. Organiseerimise on lubanud enda peale võtta endine Rocksummeri tegija **Jüri Makarov**.

Ka Rakvere muutuste lävel

27. jaanuari Virumaa Teataja kirjutab linna-juhtide kavast ühendada Rakvere teater ja kultuurimaja. Kultuurimaja arvelt planceritakse anda ruume juurde teatrile, mis erinevalt kultuurimajast pole linna, vaid riigi bilansis. Kultuurimaja direktor Ülo Lodesson pole sellega nõus, kuna kultuurimajas on pärast KITI klubi likvideerimist nagunii ruumipuudus. Teatatakse ka kavatsusest välja rentida Rakvere Vallimäel asuv laululava, sest linnal pole piisavalt raha selle korraldada haldamiseks ega väljajätamiseks.

Toomas Velmeti Pärnu-plaanid

26. jaanuaril avaldas Pärnu Postimees intervjuu Pärnu Linnaorkestri uuel direktorilt Toomas Velmetilt ja nõukogu liikmelt Olev Söödilt.

T. Velmet räägib, et ta on elanud lapsepõlves Pärnus ja andnud seal ka 1961. a. esimese kontserdi professionaalse muusikuna. Ta tahab tegevdada kontakte Eesti Kontserdi ja Endla teatriga, hinges hoida David Oistrahhi festivali ja viia aastaks 2000–2002 Pärnu Linnaorkestri 40-liikmeliseks.

Olev Söödi sõnul valiti Toomas Velmet 5 kandidaadi hulgast välja sellepärast, et ta on orkestrimees, tunneb orkestrit, tal on lai tutvusringkond ja ta võib nii orkestrisse kutsuda häid pillimehi mujaltki.

"Rannap on Rannap"

Selle pealkirja all retsenseerib Helju Keskpalu 26. jaanuari Valgamaalases Rein Rannapi esinemist Valgas Drama-nimelise kontserdiga.

Muuseum kirjutab ta: "Rannap on üks neist kunstnikest, kes julgeb olla väga isemoodi. Mõnele see meeldib, mõnele mitte. Mõni on temast väimustuses, teine ei suuda talle ta mängu andeks anda, küsib, kuidas ta võib... Mõne traditsioonilise mängu austaja võib ta üsna ära pahandada, aga teistest küljest — miks peaksid kõik ühtmoodi mängima, kui on võimalik seda ka hoopis teisiti teha."

Autor ise kuulub nende viimaste hulka. Ilmse poolchoiuga räägib ta sellest, et kui teised esitavad klassikute suurvorme väga tõsiselt, "on tema sõrmede all järsku väike nali". Sümpaatiaga suhtub ta ka nii Rannapi ff-desse ("loed igaks juhuks oma sõrmed üle ja järeldad — kas temal peaks see kõik ainult kümne sõrme alt tulema"), kui ka pp-desse (vaikne heli, "mille tugevus on juba inimkõrvale kuuldavuse piiri lähedal. Ja see heli kõlab").

Tööstust lauljaks

Narva Energeetiku kultuurihoones andis kontserdi Nadežda Treffner, kes on juba saanud Raadio-4 kuulajate lemmikuks. Tema populaarseid laule võeti hästi vastu ning Narvskaja Gazeta kirjutab, et selle mitte laulu õppinud ega varem ka mitte laulnud naise hääl pole küll professionaalne, kuid väga hingestatud ja tugev.

Publikuga suhtlemisel võib ta oma lihtsusega, sellega, et ta pole absoluutselt sarnane prima-donnaga.

Ajalchele intervjuud andes ütles Siberis sündinud ja veerandsada aastat Eestis elav Nadežda Treffner, et töötuna hakkas ta laulma end välja-pääsmatus olukorras tundes, saatis siis kasseti oma lauludega ilma igasuguse aahne tagamõtteta Raadio 4-le. Seal otsis Ivan Makarov ta pool aastat tagasi üles. On laulnud Tallinnas Lindakivi kultuurimajas ja nüüd oli esmakordselt gastroll-etendusel Narvas. N. Treffner leiab, et tal on oma publik. "Vähematl cestlased külas, kus ma elan, suhtuvad väga hästi minu laulmisse, kutsuvad mind "meie Nadjaks", kutsusid isegi mind laulma luterlikusse kirikusse, aga seal oli peaaegu kaks tuhat inimest."

"Vanad teevad isetegevemiseõnnumust, noored rumalusest."

vaidab 5. jaanuari Põhjarannikus Iisaku isetegevuse kohta sealse kultuurikoja liige Avo Kiir. Pikemas artiklis räägitakse sellest, et kui valla-valitsusest tuge ei leitud, tegid Iisaku kultuurihuvilised oma nõukoja, mis mullu tegutses regulaarselt ja 1999. aastaks on planeeritud 27 kultuuriüritust, milles aga keskealised vähe osalevad. Kiita saab Viljandi Kultuurikolledž, kust tulnud 2 uut õpetajat on pannud lapsed tegutsema. Kunstide koolis võib nüüd õppida lõõtsa, kannelt ja akordioni ning seal kavatsetakse korraldada folkloorifestival.

Välismaalt

Telefilm Mati Palmist

31. jaanuaril näidati Peterburi Televisioonis filmi Mati Palmist, seeria "Elavad legendid" avafilmi. Secjarel näidati filmi Moskva ja teiste Venemaa linnade televisiooni kaudu.

Intervjuerijaks on Larissa Gergijeva, Peterburi Maria teatri peadirigendi. Metropolitan Opera l. külalisdirektori Valeri Gergijeva õde, Mati Palmi ammune tuttav, tuntud klaverisaatja, kes on esinenud ka Eestis ja kellel on siit jäänud kenad mälestused. Nähtavasti on temalgi osa selles, et filmis näidatakse ka Tallinna ja tema panoraami, mis ka televaatajale väga meeldinud. Võttegrupp esotsas pianistist ja heliloojast režissööri Viktor Vassiljeviga tegigi osa võtteid Tallinnas, kus Talvcaias laulis muuhulgas Mati Palm filmilindile kolm aariat oma mullu valminud CD-plaadi repertuaarist.

Filmis näidatakse Mati Palmi isikut mitmest kandist: kui solisti, laulpedagoogi, rahvusvaheliste konkursside žürii liiget, liikumise "Eluterve Eesti" juhti. Juttu on ka tema viimastest rännakutest Venemaal ja teistes SRÜ riikides ning vaba aja veetmisest esmajoones isakodus Sakus.

Malle Elveti sõnumid

Väga erinev ja sama muusika Vanemuise kontserdimajas

ERSO perekontsert "Lapsed tuppa, Tali tuleb!" tõi Tartu kontserdimajja 15. jaanuaril saalitäie noori kuulajaid, valdavalt üldhariduslike ja muusikakoolide õpilasi oma õpetajatega.

Lihtsa toreda tutvustuse sümfooniaorkestris mängivatest pillidest tegi pillirühmade kaupa noor tarmukas dirigent Anu Tali. Soomlase Jorma Panula lustakas pilliperet tutvustav "Orkestri-perekond" juhatas reipalt sisse Joseph Haydni "Lahkumissümfoonia" esituse teisel poolajal. Kontsertmeister oli Maano Männi. Sama lugu kõlas pidulikult aastalõpukontserdil, siis Vanemuise Sümfooniakomitee esituses ja tõlgenduses. Kes tuli uuesti, võis võrrelda — ajaline distants oli ainult 2 nädalat.

Veel kaks nädalat ja samas võidi kuulata barokkmuusika festivali raames Amsterdami sopranit Emma Kirkbyd ja kontratenorit Michael Chance'i esitamas Vivaldi ja Pergolesi loomingut. "Niisugust aplausitormi pole enne olnud," konstateeris maja perenaine Laine Jänes.

Laulumeeste matk Paju lahingu 80. aastapäeval

Võru kultuurimajas meenutati 30. jaanuaril 80 aasta möödumist ajalukku läinud Paju lahingust meestelauluga.

Kontserdil laulsid Tallinna ja Tartu meestelauluseltsi meeskoorid (dirigendid Ants Üleoja, Alo ja Made Ritsing, Ilmari Johanson) ja Võru meeskoor (Uno Pehk), kaastegev oli Eesti Kaitsejõudude puhkpilliorkester (Peeter Saan). Publiku hulgas olid Kuperjanovi pataljoni sõdurid.

Enne Võrru-sõitu laulis Tartu koor Raadil Julius Kuperjanovi haulal. Pärast Võrut matkasid laulumehed Rõugesse ilmestama ESL-i talvist laagrit.

Fotol: TAM Alatskivil.

Järgmine telefilm seeriast "Elavad legendid" tuleb lauljannast Jelena Obraztsovat.

Telefilmi valmistamisega seoses Sõnumilehele antud intervjuus (ilmus 25. jaanuaril) ütles Mati Palm muuhulgas: "Et ma pole üle kümne aasta Eesti kaamerate kes seisnud, oli selline pakkumine minu jaoks huvitav ja ühtlasi tore vaheldus".

Algas Chopini aasta

Samaaegselt Narva konkursiga algas Chopini aasta tähistamine ka Poolas. Avakontserdil Varssavi Suures Teatris osalesid Poola juhid, diplomaatiline korpus, tuntud kultuuritegelased. Klaverivirtuosid Krzysztof Jablonski ja Dang Tai Song mängisid Chopinile lisaks ka Mozarti muusikat. Järgmistel kontsertidel, kus samuti Chopini kõrval mängitakse teisi klassikuid, osalevad ka vene virtuosid Grigori Sokolov, Alekseis Sultanov jt. Augustis on Poolas Chopini festival. Konkursi teatapulga võtavad Eestilt üle Ungari (Budapest), Venemaa (Moskva), Iisrael, Kanada, Leedu jt.

RIA-Novosti-ETA

Internetipiraatluse vastu

Euroopa Liidule esitati arutamiseks 400 Euroopa plaadiartistide poolt allakirjutatud petisioon ja Rahvusvahelise Fonograafia Föderat-

"Mure murduma peab laulu ees"

Ega Alatskivil praegu paremini clata kui mujal Eestimaal. Isetegevuslastel lisaks oma hädad. "Lossi me praegu ei pääse," kurdetakse. Rumalavõitu rendileping ja lagunev loss on kohalik murelapsed.

Aga elu käib. Tegutses laulu- ja mänguseltsi Virve, on ansamblid, segakoor, rahvatantsijad, koguni operitruup. Ka kirikukoor. Mitmel pool löövad tihti peale kaasa samad taitlejad. "Meil on palju andekaid inimesi," lausub pealinnast Alatskivi lähedusse metsatallu naasnud nahakunstnik Ülle Paap, pidades silmas mitte esmajoones minevikusuurusi Juhan Liivi ja Eduard Tubinat, vaid kaasaegseid. Ning kohalik kultuurijuht Maret Rätsep lisab: "Alatskivi on kihvt koht. Siin on palju viisipidavaid inimesi."

15. jaanuaril mindi uuele kultuuriaastale vastu balliga. Taitlejad demonstreerisid oma mitmekülgseid oskusi, jõid koduõlut, tantsisid jenkat ja valisid endi hulgast kuningannaks õpetaja Ave Oberglaug tröönimise algava aasta kaunitel üritustel ja külaliste vastuvõttudel.

Külalisi oli seegi kord koguni Saaremaalt — duetti akordionist Rein Orn ja laulusolist Uljas Peters koondimise all "2 Fats" (kaks paksu). "Kahepeale kaalume ligi 300 kilo," selgitab laulja. Aga ega saarlasi n-õ eksotika pärast kutsutud, vaid asja cest ja tänutäheks. Sügisel esinesid alatskivilased I. Beneši operetiga "Haljal aastal" Kuresaares. Oma akordionisaatja Ülo Lilles oli enne seda kukkunud haiglasse. Hädast aitas üle saarlase Orn. Ainult ühe proovi järgi temaga mindi lavale. Ning läks korda.

Ka teisele külalisele — Tartu Akademiilisele Meeskoorile (TAM) ollakse tänu võlgu — temalt sai operitruup suvel frakid. Laul meeldis: "On meestel hääled. Lausa profid. Astuvad RAMile kanna peale. Repertuaari on südantsoojendav. Eriti laul "Mure murduma peab laulu ees"."

siooni koostatud seaduseelnõu internetipiraatluse vastu. Petisiooni kohaselt kasutatakse umbes miljonit interneti kantud laulu illegaalselt, autoriõigusi rikkudes digitaalkompaktplaatide valmistamiseks. Sellist tegevust keelustava seaduse vastu on elektroonikakompaniide ja internetiteenistuste juhid ning nende teenuste kasutajad, kelle huvisid see rüüab. Eeldatavasti puhkeb selle seaduseelnõu ümber Euroopa Liidu juhtorganites äge võitlus.

Reuters-dpa-ETA

Moskva Suur Teater loodab jääda püsima

Valmistades ette Moskva Suure Teatri 400-liikmelise trupi esinemist suvel 5 nädala jooksul Londoni Coliseumi teatris, viibis Londonis selle kunstiline juht Vladimir Vassiljev, omaaegne kuulus Suure Teatri tantsija. Andes pressikonverentsi Venemaa Londoni saatkonnas ütles ta, et Nõukogude Liidu lagunemisest peale on Suure Teatri majanduslik olukord üpris raske, kuid tema on esimene direktor, kes ütleb selle avalikult välja. Maaüla ühe tuntuima muusika- ja balletiteatri elarvet ei saa Vassiljev vii sönul võrreldagi analoogiliste Lääne teatrite elarvega ning riigilt aastast saadavast 12 miljonist dollarist piisab vaid teatritöötajate palkade maksmiseks. Rahapuudus

(Järg 8. lk.)

Tallinna kontserdielu - JAANUAR

Sajandi viimane — või eelviimane? — aasta algas traditsioonilise uue aasta kontserdiga, kus eriliseks tõmbenumbriks olid eksootilise lauljatar Dilbéri hõbedaselt sädelev hääl ja talle “sekundeerinud” Eri Klasi soolo “Valgetes jõuludes”. Oma “suurtelt vendadelt” eeskuju ei võetud, Strauss jäeti puutumata, aga Holsti, Schumanni, Albinioni ja teiste vahendusel kujunes täiesti meeleolukas sissejuhatus uude kontserdiaastas.

Peale tüki maad tühja kohta paluti tallinlased kontserdisaali alles 16. jaanuaril, kui Perekontserdil “**Lapsed tuppa, tali tuleb**” tuli Tali eesnimiga Anu järjekordselt ERSO ette juhatama Panula “Orkestriperekonda” ja Haydni Lahkumissümfoonia.

19. jaanuaril esitles Suur Muusikaakadeemia harukordset muusikaiskust **Grigori Sokolovi**, kes võitis 16-aastasena Tšaikovski konkursi (1977) ja kuulub praegu “maailma kuumimate pianistide nimistusse”. Järgitult pühendununa elab ta muusikas sellise siiruse ja naudinguga, mille ees võtab müsi maha ka kõige erudeeritum kuulaja. Liigne on kiita ükshaaval Sokolovi pianismi puhttehnilisi külgi, tema ülim meisterlikkus sulab tajumatuks täiuslikku musitseerimisse ja ülimalt haprate klavripuudutuste ning usumatult jõuliste löökide vahele jäävasse klaverikäsitsusse.

Kava dominandiks kujunes Beethoveni Sonaat nr. 3 C-duur, mille harukordne kujunduslik ja faktuuriline selgus, julgelt isepäine, kuid ütlemata loogiline tõlgitsus juhtis tähelepanu ka varem märkamatuks jäänud kunstilistele süvaväärtustele.

Kontsert algas inglise virginaalmuusika meistri Byrdi sulest pärit väikevormide ja süitidega. Võluva koloristina püüdis Sokolov lähendada tänapäeva klaverit selle eelkäijale 16.–17. sajandist. Lõpmata peent fraasikujundust, hörku polüfoonilist maalingut ja

uhkete karakterite loomist lahingustseenides oli vaimustav jälgida.

Teise poole pühendamine Ravelile näitas Sokolovi kiindumust värvidemängu ja rafineeritud harmooniaatesse. Süidis “Couperini haud” põlistas Ravel mitte ainult Couperini, vaid kogu prantsuse 17.–18. sajandi muusikaloomingu ja ka oma I Maailmasõjas langenud sõprade mälestuse. Lihtsas, klavessiinlikult karges laadis; õhulised ja liikumisrõmsad osad oleksid nagu olnud toodud vahendama Sokolovi erakordset kõlataju ja muusikaga rääkimise annet.

Eesti Kontsert tuli sel õhtul välja mõningate “uuendustega”, jättes osa kuulajaid ilma ammendavate andmetega bukletist ja isegi kavalehtedest (tõsi küll, vaheajal trükiti viimaseid veidi juurde). Aga ka õnnelikel kavaaanutel polnud võimalik jälgida tsükliliste teoste osi (kuu Raveli kuut võinuks veel vaheajal pähe õppida, siis Byrdi seitseteistkümnega tulnuks toime vaid mälu fakiir), sest saal tehti kottipimedaks ja lavagi jäi apelsinkarva poolvalgusesse. Oli see esineja soov?

Paar õhtut hiljem püüdis publiku meeli köita Sokolovi Hollandisse emigreerunud kaasmaalane **Mark Lubotski**, aga see tal ei õnnestunud. Kuna Schumanni Viulikontsert ei kuulu selle vormi parimate näidete hulka, nõuab teose köitvaks mängimine kõvasti mõtte- ja tundetööd. Lubotski näis aga viibivat staadiumis, kus materjal on küll omandatud, aga noodita siiski läbi ei saa ja elamust pakkuda võiva interpretatsiooni põhiliste probleemidega pole veel mahti olnud tegelda.

Lubotskit on Tallinna kutsutud visa järjekindlusega: septembris 1995, novembris 1996, detsembris 1997, aga ühtki gastrolli pole pärjanud vaimustustorm, otse vastupidi.. Vast jätkuks Lubotskist!?

Sümfooniakontserdi kava, mida juhatas

Arvo Volmer, algas **Brahmsi** Rapsodiaga alstile, meeskoorile ja orkestrile (Urve Tauts, Eesti Rahvusmeeskoor). Sügavalt isiklikust tragöödiast ajendatud Goethe poemi “Harzreis talvel” fragmendile mahajäetud hingest rajanev teos pidanuks sundima valuliselt kaasa elama, libises aga paraku natuke hägus ja loiuvõitu tõlgitsuses tundesfäärist mööda. Kedagi otseselt süüdistada ei oska, tegu oli nagu tagurpidi veereva lumelaviiniga: orkestri sissejuhatus ja soolopartii alguse paljulubav traagika pisenes lõpuks käestpuudeni vähepehikes.

Kontserdi päästis **Tubina** 3. sümfoonia. Jälle kord võis uhkustundega tõdeda, et Tubina sisult ja vormilt kordumatud sümfooniad ei kuulu üksi meie muusikaparandi väärtuslikuma osa hulka, vaid võivad võistelda ka maailma vägevamate loometööga.

Silmapaistvalt rahvusliku 3. sümfoonia temaatiline selgus ja orgaanilisus tõenäoliselt välistab igasuguse ebakvaliteetse tõlgitsusvariandi. Dirigendil ja orkestrantidel oli võimatu vastu panna teose heroilisele, suurejooneliselt kirglikule karakterile; tõestuseks olid seni üsna jahedalt käitunud publiku braavohüüded. Osa tulisest aplausist oli määratud Maano Männile, kelle kätes kõlas sümfoonia ainus lüüriline episood — II osa kadents — väga paeluvalt.

Rotermanni Soolalao andis **Eesti Rahvusmeeskoor** Ants Sootsi juhatusel kontserdi 26. jaanuaril, kavas puhtalt itaalia kaunikõlaline muusika Rossinist Genée'ni.

Kuna suurem osa 29. jaanuaril alanud Tallinna X Barokkmuusika festivalist kandus veebruaris, siis jätame sellest informatsiooni märtsinumbriks.

INES RANNAP

takistab välisesinejate kutsumist. Kuid sponsorite ja Moskva linna toetusel loodab teater, mis asub 142 aastat vanas lagunevas majas, siiski püsima jääda. Tema sõnul on UNESCO alustanud kampaniat 350 miljoni USA dollari kokkusaamiseks, et Suurt Teatrit renoveerida.

Suur Teater on ka Moskva kunstikriitikute rünnakute objekt oma praeguse nn lirvarepertuaari pärast. Nädalalches Itogi kirjutas Jaroslav Sedov: “Nad vahetavad irratsionaalselt vanad etendused välja uute versioonide vastu, mis pole paremad.” Vassiljev ise oli aga optimistlik, öeldes: “Me elame nüüd Venemaal väga imelikus maailmas. Mida raskem on elu, seda rohkem elevel me oleme.” Reuters-ETA

Läti riiklikud preemiad muusikutele

Suure Muusikalise Auhinna žürii otsustas välja anda kaks clutöö preemiat ning 7 auhinda saavutuste eest 1998. a.

Elutöö preemiad said Haralds Mednis ja Leonids Vigners.

Aastapreemiate väärilisteks tunnistati:

Händeli ooperi “Alcina” Läti Rahvusoperis lavastanud loominguiline trupp: dirigent Andris Veismanis, peaosatäitja Sonora Voice, režissöör Aristina Wuss (Saksamaalt) jt.

Läti Raadio koori dirigent Kaspars Putniņš, viiuldaja Baibe Skrida (2. koht Paganini-nim. rahvusvahelisel konkursil Genovas), koor Latvija (kunstiline juht Maris Sirmais), grupp ILGI, orkester Rigas kamermuziki (dirig. Normundas Šnc),

viiuldaja Valdis Zariņš — Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri ja Bergen (Norra) sümfooniaorkestri kapellmeister.

Auhind — Armands Jekabsonsi valmistatud hõbedane kuju — antakse pidulikult üle Rahvusoperis 13. veebruaril. Järgneb raadios ja televisioonis ülekantav auhinnatute kontsert.

LETA-ETA

Riias tuleb rahvusvaheline muusikafoorum

20.–23. maini k.a. toimub I rahvusvaheline muusikafoorum Forte Riga '99. Oma osavõtust on teatanud 200 firmat 28 maalt.

Kohale tulevad Fonograafiatööstuse Rahvusvahelise Föderatsiooni kuuluvad suured muusikakompaniid Warner Music, Sony, Polygram, EMI jt, sellised tuntud muusikud, nagu Alan Parsons, Robert Palmer, Aryem Troicky jt. Foorumis organiseerivad sõidavad Cannes'i suurimale plaaditööstuse messile MISDEM eesmärgiga pida teiste suurte välismaiste plaadifirmadega läbirääkimisi nende osalemise üle. Loodetakse, et kohale tuleb umbes 3000 muusikatööstuse professionaali ja 1000 muusikut, neist 20% Lätist, 50% Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest, 30% Lääne-Euroopast jt maadest.

Kipsala Hallis organiseeritakse plaadikompaniide, kirjastajate, kontsertide määndzeride, valgustuse, *soundi*, pillide hulgikaupmeeste ja teiste teenuste pakujate mess, toimub mitmeid konverentse, seminare, ümarlauavestlusi. Esindatud on erinevad žanrid klassikast avangardini.

Viimane registreerimistähtaeg — 9. aprill.

Organiseeritakse pressikonverentsid Läti saatkonnas Moskvas, Stockholmis, Vilniuses ja Tallinnas.

LETA-ETA

Hitlerlikus koonduslaagris kirjutatud ooper

Saksamaal tähistatakse alates 1996 rahvuspuhana fašismi ohvrite mälestamise päeva 26. jaanuaril. Sel päeval 1944 vabastasid Nõukogude väed Propagandaksi (Auswitzi) koonduslaagri. Sel päeval etendati Berliinis Hans Krasa poolt 1940. a. Theresienstadt (praeguses Tšehhoslovakkias) koonduslaagris kirjutatud ja seal etendatud ooperit “Brundibar”, mis jutustab sellest, kuidas kaks last võidavad ümbruskonna türanni.

Algul suhtusid hitlerlased selle ooperi etendamisega eitavalt, kuid siis otsustasid ära kasutada oma propagandaksi. Tegelasete anti kostüümid, vändati film “Füürer annab juutidele linna”, näidati naceratavate laste-näitlejate fotosid Rahvusvahelise Punase Risti esindajatele.

Seekordset ooperi lavastust demonstreeritakse ka teistes Saksamaa linnades, esmajoones lastele. Neile hitlerliku režiimi olemuse selgkstegeamiseks kommenteerib filmi selles koonduslaagri esilavastuses lapsena kaasa teinud Paul Aron Sandfort.

Tšehhi juudist komposiitor Krasa hukati Oswiencimi koonduslaagris oktoobris 1944.

Reuters-ETA

Väikesed keskused

SUURE-JAANI — VÄIKE JA SUUR

(Algus eelmises numbris.)

Ilmatari naabermaade ajaloo lätete juures

Ka segakooril Ilmatar on olnud oma paremad ja halvemad aastad. Kord on lauljate arv tõusnud 80-ni, siis jälle üle poole vähem. 1999. saab Jaan Sengbuschil ja Leida Käsperil 40 aastat laulmist täis. Ja noored tulevad peale. Praegu on koori keskmine vanus 41 aastat.

Tase on vaheldunud. Nagu repertuaar ja elustiilgi. Nõukogude ajal olid tihedad sidsimed Bauska sõpruskooriga Lätis. Nüüd vahetatakse vaid telegramme. See-eest on viimasel ajal käidud korduvalt üle Läänemere. Ja ikka satuvad teiste riikide lätete juurde.

Esimene välisreis oli 1989. aasta suvel Soome ja kestis 12 päeva. Albert Pettinen viis koori Pori linna, ka Helsingisse. Kuna koorijuht oli ingerisoomlane, peeti koori algul ingeri kooriks. Kui Helsingi maa-aluses Tempeliakio kirikus lauldi soome keele Sibeliuse "Finlandiat", oli rahvas maruliselt plaksutanud ja nutnud. Käidi ära Ulvilas, mis kunagi oli olnud Soome pealinn. Nähti ära Soome vanim puukirik. Oli tunne, nagu oleks oldud Soome sügavaimas ajaloolises südames. Augustis 1991 käidi veel kord Ulvilas, osaleti sealsetel kultuuripäevadel. See oli lühem, aga põnev reis — putši aeg, sadamad suletud, aga viimasel hetkel saadi liikuma.

1993. a. viibis Ilmatar sõprusmaakonnas Dalarnas Rootsimaal. Anti mitu kontserti. Jõuti silmata Dalarna hobuseid, vasekaevandusi, suusahüppemägesid. Ja ka maa vanimat puukirikut. Oli jällegi tunne, et oldi käidud naaberriigi hälli juures.

1996. a. võeti vastu Ørmeleni koor Norrast Verdali väikelinnast. 1997. a. mindi vastukülaskäigule. Ja taas satuti ühe Põhjala riigi lätetele. Kuulati Dvoraki Stabat Materit Nidarosi katedraalis, kirikus, kus sajandeid on kroonitud Norra kuningaid, külastati Norra esimese kristlasest kuninga Olavi hukkimispaika Stiklestadis. Ja et see päev, 29. juuli oli just Olavi hukkimise aastapäev, vaadati vabaõhuetendust tema elust ja surmast. Muide, Tallinna Oleviste on pühendatud samale pühakuks kuulutatud kuningale.

Viimasel aastatel on koori dirigendiks olnud Suure-Jaani keskkooli muusikaõpetaja Riina Mankin. Paides koolis käies on Riina ise laulnud ja see meeldib talle enamgi kui dirigeerimine. Laulda on ta saanud Viljandi maakonna muusikaõpetajate naisansambli Sõsare (Õed). Nüüd on ta seal juhtpositsioonil. Klaverisaatjaks keeldus ta hakkamast, siis poleks saanud ise laulda. Ja kui gümnaasiumi meeskoolleigid moodustasid bändi, küsis Riina, miks nad teda kaasa ei kutsu. Mõne kuu pärast kutsusidki.

Koolimuusikast

Ega Suure-Jaani koolilapsed ainult puhkpilli mängi. Lühikest aega 50-ndate aastate lõpul oli koolis ka keelpilliorkester, kus allkirjutanugi kaasa löönud.

Aga koore on koolis olnud pidevalt. Vahepeal taandusid nad tütarlastekoorideks. 1998. a. aga tekkis taas poistekoor peale laste-

ja mudilaskoori, juhatamas Riina Mankini kõrval ka Age Einulo. Mõlemad õpetavad ka klaverit. Ning kolmandana teeb seda veel Ene Kõvatomas, kelle põhitöö on eesti keele ja kirjanduse tunnid.

Torkab silma, et muusikat harrastatakse perekonniti, põlvkonnast põlvkonda. Ikka leiame harjutamas ja esinemas laval muusikaõpetajate lapsi. Kuid on ka mitu Siili, mitu Simsi, mitu Silda, Vinnit, Aavasalu ja Ruusakinku (aga see on ju ka õpetaja Einulo neiu põlvnenimi). Olid minugi kasuvanemad Tõnis ja Helle Pärtel eluaegsed Ilmatari lauljad, musitseerivad mu tütreid ja lastelastest saavad varsti Ellerheina põhikoori lauljad.

Laulupeol 1997.

Ja eks ole soodustav asjaolu praegu ka see, et 1997. a. Suure-Jaani Gümnaasiumi direktoriks tulnud Peeter Sadam on ise muusikamees. Kunagi Suure-Jaanist kiviviske kaugusel olevas Lahmuse koolis töötanud, ei katkestanud Suure-Jaaniga sidemeid ka siis, kui ta oli 17 aastat direktoriks kaugemal Kolga-Jaanis. Ta lõi kaasa Suure-Jaanis organiseeritud ansambli, mis algul kandis nime Kännuämblik, aga kuna see elukas tuli ansambli plakatil kole välja, siis ristis ta ümber Thrilleriks. Suviti oli ansambli, mille hingeks oli Uno Viigand, kes ka komponeeris, arranžeeris ja nüüd on hakanud ristsõnu koostama — temast on New York Times'iski kirjutatud — oma laagrid saartel ja mererannas (Kihnul, Häädemeestel jm) ja esinemised koos Tõnu Aava, Sulev Nõmmiku ja Lembit Sibulaga. Kõige kaugem kontserdireis oli BAMile, kus esineti ka leedulastele ja lätlastele.

Lõi Peeter Sadam kaasa ka 80-ndate aastate lõpul - 90-ndate algul Viljandimaal tegutsenud koolidirektorite ansambli ja mängib nüüdki Suure-Jaani Gümnaasiumi bigbängis kitarril. Kui on jaksu ja tuju, siis mujalgi.

Kirikumuusikast organisti pilgu läbi

Suure-Jaani organist Ester Sims on orelit mänginud 42 aastat, kirikukoori juhatanud 34 aastat. Viimasel aastatel on see Ilmatari tugevnenemise ja koorijuhi häälepaelte traumaga seoses küll algul taandunud naisansambliks ja lõpuks lakanud, kuid selle aja jooksul on juhtunud mõndagi. Kõrgperiood oli 80-ndate algus, kui Suure-Jaanis toimusid kirikukooride päevad, millest oli osavõtjaid Saaremaaltki. Võimudele see ei meeldinud, pastor viidi üle mujale, kuid kirikumuusika ei lakanud, muutus küll kammerlikumaks. Siis korraldas pastor Heino Nurk noortegruppide sõite Taizé talviste kokkutulekutele. Sealne vaimulik muusika erineb üsna tugevasti luterlikus kirikus mängitavast ja lauldavast. Taizé laule lauldi kiriku käärkambis enne ja pärast sõite. Nüüd on kogudusel noor lauluandeline diakon Kristi Säask.

Suure-Jaani koguduse liige on ka luuletaja, laulja, näitleja ja vaimulik Malle Pärn. Ta on kõigis neis rollides Suure-Jaanis esinenud, mõnikord neid ühitades.

Külalisigi on käinud päris palju: sõpruskogudusest Turust ja Trondheimist, organist Mari Kodama Jaapanist. Üks viimaseid esinejaid on Suure-Jaani lähistel sündinud Kaie Konrad (ka Vello Lipand on veetnud lapsepõlve siinkandis). Kõige enam aga kogunes rahvast kirikusse siis, kui esines Aivar Mäe Kellade ansambel.

Mõni murelik mõte

Kui 1998. aasta suvel olid Suure-Jaanis Kappide muusikapäevad, oli rahvast kuulamas vähepoole. Aga kui mitu on vähe või palju väikelinnas, kus pole sümfoonia muusika mängimise ega kuulamise traditsioone? Kuulust lugedes mõtleb suurejaanlane, et minule see küll ei ole. Aga nagu hilisemad kogemused on näidanud, kui ikka kulutad aega veenmiseks, tuleb kohale küll. Muusikaga mingilgi määral tegelejad on tänulikud kuulajad. Ka siis, kui nad kõiki nüansse ei taba. Küll nad pikapeale hakkavad rohkem tabama.

Lootusrikkalt tulevikku

Heliloojate Kappide muuseumis algasid 1998. a oktoobris salongiõhtud. Seal käib kõrgtasemelisi esinejaid kaugemalt, üritus toimub kord kuus ja sellest loodetakse kujunevat ilus traditsioon. Lauljad-tantsijad-pillimeed harjutavad hoolega, et pääseda 1999. aasta üldlaulupeole. Septembris toimub järjekordne Hüpassaare laulupidu Mart Saare sünnipäeva puhul. Augustis on 40. korda järvepidu, mida rahvas väga hindab. Tulevad uuesti ka Kappide muusikapäevad.

Ega ole vist ühtki teist kanti Eestimaa, kus kassi nimeks pandaks Schubert ja koera nimeks Beethoven või Othello. Muusikarmastus ja huumorimeel Suure-Jaanis pole kadunud. Elame veel!

ANNE-MALLE HALLIKU
tekst ja foto

Õhku jäi mitmeid küsimusi

Pärast järjekordset osalemist Eesti Muusika Nõukogu üldkoosolekul 6. II 1999 ja enne sellest kirjutamist libistasin pilgu üle paari eelmise üldkogu kohta Muusikalehes ilmunud informatsiooni. Jäi silma, et EMN töötab tulemuslikumalt "välissuunal" ja on küllalt edutu kodumaiste probleemide lahendamisel, olgu need siis seotud muusikahariduse, massiteabevahendite mõjutamise, eesti muusikakultuuri eest võitlemise või muuga. Tõepoolest, osalejatele olid lahkelt jagatud igati kaunid ja ammendavad üllitised Music in Estonia nr. 3 ja Music Festivals in Estonia 1999 EMN-i käegakatsutavateks saavutusteks. Presidendi Peep Lassamanni tegevusaruandest sai kuulda, et tulemuslik on olnud ka koostöö Eesti Televisiooni uue juhtkonnaga — Muusikaelu võib nüüd näha iga reede hilisõhtul. Paraku ei sündinud nõupidamisest Eesti Raadioga silmnähtavaid tulemusi: muusikakollektiivid on raadiost kadunud, salvestusvõimalused ja finantsiline olukord endiselt kehv.

Nii P. Lassmannile kui ka Kadri Leivategijale ja Tiina Ehinile teeb aina muret meie muusikahariduse olukord, eriti väljaspool pealinna. Juba ligi 80-ni küündiv muusikalist ja kunstilist algharidust andvate koolide arv on muidugi muljetavaldav, aga sellega seonduvad probleemid — õpetajate haridustase, nn pearaha maksmise kummastav süsteem jpm — näivad lahendamatuena. K. Leivategija maal is oma emotsionaalses sõnavõtus ilusa pildi maa-asulasse vajalikest muusika-

õpetajatest, kes peaks oma pilli valdamise kõrval oskama ka oreli mängida, võidelda (linna valitsuse kultuuriosakonnaga), organiseerida (koolis ansambleid, koore, orkestreid, alevi kultuurielu) ja palju muudki. Õhku jäi aga küsimus sellest, kust võtta sellist "ime-looma"?

Õhku jäi palju muudki. Seoses EMA kolimisega kesklinna ähvardab Muusikakeskkooli tõeline isolatsioon, kui linnavalitsus ei otsusta positiivselt kohe Sakala tänava maja üleandmist EMKK-le. EMN-i abile jäi lootma ka Allar Kaasik — et Sütevaka Muusikakool jääks tegutsema ja Pärnu Linnaorkester suureneks, põhjendades kenasti nende vastastikust seotust ja mõju linna üha aktiivisemavale kontserdielule.

Lepo Sumera lennutas õhku koguni kolm probleemi: eesti nootide kirjastamise-levitamise, muusikaajakirjanduse pealispindsusest, ebatäpsusest ja negativismist vabastamise (hiljuti ilmunud Arujärve, Treieri, Mihkelsoni artiklite põhjal) ja meil toodetavate CD-sid turustava institutsiooni leidmise. Ühtlasi lootis Sumera, et eesti muusika CD-de eest võitlev nn Neeme Järvi algatus jõuaks valitsuse kultuuripoliitilise otsuseni.

Eesti Interpreetide Liidu asutamisloost rääkimist alustas Rein Rannap tõdemusega, et eesti interpreetide olukord on halb. Lahendust nägi ta hästi töötava (era)mändžmendi loomises, samuti Eesti Kontserdi jaotamises kolmeks — "impordiga", festivalidega ja eesti muusikutega tegelevaks sektsiooniks.

Tallinna Muusikakeskkoolis

Uuel aastal uue hooga! Just nii 1999. aasta Muusikakeskkoolis algaski. Paljud mõtted ja ideed, mis pikal jõuluaheajal hästi läbi mõeldi, said "käima lükatud" ning (kuigi jaanuari üldnimetajaks oli "suur taassisseclamine") mõned ka edukalt lõpulegi viidud.

Et 1999. a. on ametlikult rahvusvaheliseks Chopini-aastaks kuulutatud, siis mõjutab see paratamatult ka meie kooli — eriti noori pianiste. Narvas toimunud Chopini-nim. konkursil, mis oli läbi kogu aasta teoks saavatest samanimelistest võistlustest esimene, pakkus ka meie klaverimängijatele uusi kogemusi, aga ka tunnustust ja auhinnaalusi kohti. Kõiki kõige tublimaid noori tulevikupianiste võis kuulata aga konkursi lõppkontserdil, mis toimus Tallinnas. Estonia Kontserdisaalis sai esineda ka meie sümfooniaorkester, kellel edaspidi plaanis anda kontsert, kus kõlaks ainult noore helilooja Mihkel Keremi looming.

Ka Muusikakeskkooli kammerkooril oli jaanuarikuu töid-tegemisi täis. 27. kuupäeval astuti veel üks samm oma plaadi suunas, mis kõigi eelduste kohaselt ilmub mais — just siis, kui koor tähistab pidulikult oma 30. tegutsemisaastat. Saadi linti Maurice Darufle'i 4 motetti ja meie koori presidendi suurepärase teos "Festina forte". Jutt on mõistagi heliloojast René Eesperest. Veebruaril alguses sõidab kammerkoor Haanjasse suusa-laululaagrisse, kus hakatakse valmistama rahvusvaheliseks konkursiks, mis toimub märtsi lõpus Saksamaal Darmstadtis.

TRIIN VALLASTE

Otsa-koolis

27. jaanuaril toimus G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli saalis MEENUTUSTETUND, pühendatud kahele kauaaegsele koorijuhtimise õpetajale. Õhtu auküsiliseks olnud **Enn Ojal** täitub veebruaris 70. eluaasta. Tema kadunud sõber **Peeter Perens** oleks saanud 21. jaanuaril 65 (21.01.1934-05.07.1997).

Meenutuste tunnist saanud kaks tundi alustasid sõnavõtte ja õnnesoovidega muusikakooli direktsioon, Eesti Naislaulu Seltsi ja Eesti Meestelaulu Seltsi esindajad. Järgnes noortest koorijuhtidest koosneva Otsa-kooli naiskoori esituses G. Ernesaksa lauludele lisaks ka sünnipäevalapse Enn Oja laul "Lepatriinu". Autor oma tagasihoidlikkuses ütles laulu olevat alguse saanud kooliaegsest harmooniaülesandest. Peeter Perensi viimane õpilane Age Mets juhatas G. Ernesaksa "Meellespad". Meenutusteks võttis sõna ka Peeter Perens jun ja laulis E. Toselli laulu "Mälestus".

Muusikalise osa lõppedes anti sõna juubilarile, kes "kuidas-kõik-alguse-sai" arupärimisele vastas stiilis "Kui ma nootidega koolimajja jõudsin, olid ahjud juba köetud". Sovietiaegsetest õpi- ja õpetamistingimustest värvika pildi loonud Enn Oja meenutusi jätkasid tema endine õpilane ja hilisem kolleeg Katrin Õun ning Ene Üleoja ja Kuno Areng. Vanu sõpru meenutasid kõik kui häid kirjamehi, reisikaaslasi, inimestetundjaid ja muidugi ka koorijuhte. Mainimata ei jäänud ka Enn Oja suurepärase mälu, mis on aidanud tal võita koorilauljate südameid. See pani õhtukangelase veel kord sõna võtma säärate kohtumiste vajalikkuse üle, lisades aga palve

Ka K. Leivategija käis välja eelnevaga haakuva mõtte — luua erifond, mis aitaks eesti interpreete kodumaal tegutseda ilma linna või alevi eelarvest abi kerjamata.

Igor Garšneki ülevaade 1998. a. kontserdielust jõudis välja huvitava seisukohani, et kontsertide arvu tõus ei ole korrelatsioonis publiku arvu tõusuga. Selgus ka, et huvilangusega ERSO vastu on kaasnenud poolehoid kammer- ja orkestrimuusika kontsertidele. Meie ansamblike lavalepääsu tõhusamiseks tegi Garšnek ettepaneku korraldada neile avalik konkurss ja anda parimale toetust kohustusega esineda teatud arv kordi.

Publikuprobleemiga seoses valutas Niina Murdvee südant muusikaõppurite kontserdikülastamisharjumuse kadumise pärast. "Kui näteks ERSO kontserdi pooltühja saali lubataks tudengeid kasvõi tasuta, — kas siis jääb EK vaesemaks?" küsis Murdvee. Kahtlemata peaks EMN jõudma selles küsimuses EK-ga lõpuks kokkuleppele — **muusikat õppival noorel on vaja kuulata elavat muusikat ka siis, kui vanemate rahakott pileti ostu ei võimalda.**

Koosolekul rääkisid veel Immo Mihkelson, Reet Rimmel, Toomas Velmet ja Urvi Haasma, kuid suhtarv planeeritud ettekannete (6) ja sõnavõtte (4) vahel näitab nõukogu liikmete kahetsusväärset passiivsust nii juhtkonna töö hindamise kui ka uute ideede väljakäimise osas.

Üldkogul istus-kuulas
INES RANNAP

teda järgmisel korral tähelepanu keskpunktist välja jätta. Seejärel tõmbasid otsad kokku õhtut juhtinud Viktoria Jagomägi koos Otsa-kooli teeneka pedagoogi ja kordamistväärt ürituse organisatori Silvia Mellikuga. Ning jutt jätkus juba kohvilauas.

Toimub XVI U. Naissoo Mälestuskonkurs, kus võivad osaleda kõik muusikalise kõrgharidusega noored. Lõppvoor on 25. märtsil G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolis. Võistlustingimustega saab tutvuda samas. Kirjalike tööde laekumise tähtaeg on 10. märts 1999. Infot saab telefonil 443 626.

SIRLI OJASTE,
G. Otsa nim. Tallinna muusikakooli
III kursus

Viljandi Kultuurikolledži salongiõhtutest

Salongiõhtud Viljandi Kultuurimaja kohvikus Café Leon toimuvad neljandat hooaega oktoobrist maini. Neid korraldab kultuurikolledži levimuusika kateedri koostöös Viljandi kultuurimajaga.

1999. aasta jaanuarikuus oli neli salongiõhtut. Neil esinesid 4. jaanuaril Lembit Saarsalu (saksofon), Taavo Rimmel (bass), Jaak Sooäär (kitarr) ja Tanel Ruben (trummid). Kaks viimatinimetatut täiendavad end välismaal — J. Sooäär Taanis ja T. Ruben Rootsis. 13. jaanuaril toimus kolledži levimuusika kateedri tudengite arvestuskontsert, 22. jaanuaril mängis Tallinna Saksofonikvartett. 27. jaanuaril oli luuletaja Peep Ilmeti ja kolledži rahvamuusikute koostöös valminud kasseti "Hingesoojärv" esitlus.

HELJU MERISTE

“Niguliste kontserdid on muutunud traditsiooniks,”

ütleb Ivi Piibelet, kes istub mu vastas teisel pool lauda. Ta on naiskoori Carmina kaua-aegne laulja ja arhivaar ning Carmina tähistas 9. jaanuaril oma kümnendat sünnipäeva kontserdiga Niguliste kirikus.

Kümne tegevusaasta sisse on mahtunud lindistused ETV-s ja raadios, laulupeod, rahvusvahelised noortefestivalid, kontserdireisid Eestis ja mujal ning loomulikult hulganisti muusikat.

Koori repertuaaris on eesti (Tormis, Tobias, Kreek, Mägi, Ernesaks, Sisask jt.) ning lääne autorite (sh Vittoria, Palestrina, Holst, Poulenc, Verdi, Vic Nees) loomingut, lauldakse ka moderset põhjamaade muusikat (Hovland, Johansson, Rautavaara).

Carmina koosseis on suhteliselt väike — praegu laulab seal 16 inimest ning kunagi pole neid olnud üle kahekümne viie. Tegemist on kogunud koorilauljatega, kellest paljudel seljataga töö Pedagoogikaülikooli, Tartu Ülikooli ja Tehnikaülikooli kooris. Üle poole praegusest seltskonnast on olnud Carminas algusest peale. Lisaks laulurõõmule ühendab neid see oma-koori-küünarnukitunne, mis on küllap tuttav kõigile, kes kunagi tegemist teinud koorilauluga.

Kümne tegevusaasta jooksul on kooriproovid enamasti toimunud kaks korda nädalas, viimased pool aastat aga laulu-laagritena, sest elu on kiire, aga sinna tulevat kõik raudselt kohale.

Aastapäevakontserdi kava andis põgusa ülevaate Carmina tehtud ja teoksil olevast tööst. Oli varasematel aastatel õpitud — Johanssoni “Cum essem parvulus”, Rautavaara “Lorca süit” ja Poulenci “Litanies a la Vierge Noire”, oli äsjaomandatut — Johanssoni “Pater Noster” ja Rheinbergeri “Missa Es-duur”. Koori saatis juba Carmina ihuorganistik kujunenud Hille Poroson.

Dirigent, mag. mus. Margit Võsa on ühtlasi Carmina asutaja ja hing. Põhikohaga töötab ta Eesti Muusikaakadeemias ning on ka Tallinna Kammerkoori abidirigent.

***

Nädal hiljem, 16. jaanuaril kontserdi andnud Kaarli kiriku Kontsertkoor on Carminaga ühevanune — ka tema tegutseb kümnendat hooaega. Nimetus “kontsertkoor” pärineb aastatetagusest ajast, kui toonane kammerkoor oli nii suureks kasvanud, et seda ei saanud enam kuidagimoodi nimetada “kammeriks”. Segakoor Kaarli kirikus juba oli, tuli välja mõelda mingi muu nimetus. Ning kuna too ülearu suur kammerkoor andis kontserte ka väljaspool kirikut, saigi temast kontsertkoor.

Koori asutasid Kaarli kirikus organistid-koorijuhid Marika Kahar ja Piret Aidulo. Viimatinimetatu jätkab siiani abidirigendina, koori põhijuht ja -õpetaja on aga 1991. aastast Ene Üleoja.

Kaarli kiriku kontsertkoori (ehk KKKK) elus on olulisel kohal oma koguduse jumalateenistused, palju on aga lauldud ka teistes Eesti ja muude maade kirikutes. Välisreisid

Carmina Marktoberdorfi muusikaakadeemias konkursiks valmistumas.

on koori viinud Rootsi, Saksamaale, Austriasse, Itaaliasse ja Prantsusmaale — nii konkurssidele kui muudele vahvatele üritustele. Näiteks Missa Pacis 1994. aastal Bonnis ja Põhjamaade laulupidu 1997. aastal Gotlandil. Eelmise aasta märtsis saadi Roomas Orlando di Lasso nimelisel koorikonkursil kulmedal pluss parima dirigendi preemia Ene Üleojale. Samal ajal valmis ka KKKK esimene CD. Traditsiooniks on saanud vabariigi aastapäeva tähistamine Kaarli kirikus, kus muusikaline osa on juba mitu aastat kontsertkoori teha. Kaasa lüüakse ka laulupeol.

Repertuaaris on põhiliselt sakraalmuusika nii eesti kui lääne autoritelt (Sisask, Sink,

Kaarli kiriku vanemorganist ja kirikumuusika liidu esimees, kes hiljuti sai Eesti Muusikaakadeemiast muusikamagistri kraadi.

Kahe kümneaastase koori kontserdid jäid jaanuaris Niguliste kooriseeria ainsateks - kuu kolmandal ja neljandal laupäeval esinejaid kahjuks ei tulnud. Kontserdid aga jätkuvad maini — igal laupäeval kell 12. Ilmselt on see üks paremaid võimalusi saada ülevaade eesti taidluskoorilaulu hetkeseisust. Pealegi on Niguliste piletihind üks vähesi, mis (vähemalt praegu veel) konti ei murra.

Oleks tore, kui Niguliste kontserdid (vähemalt üks aastas!) saaksid tõesti traditsiooniks igale eesti koorile. Ülenõudluse korral võiks neid ju teha ehk ka mitu tükki nädalas.

KAIE TANNER

Kaarli kiriku kontsertkoor.

Siimer, Tobias, Purcell, Arcadelt, Nystedt, Heiller, Orff jt.).

Niguliste kontsert kandis pealkirja “Aastaring koorimuusikas” ning moodustas läbilõike koori kavast olevast repertuaarist vanamuusikast (Arcadelt, Purcell, Palestrina) tänapäevaseeni (Nystedt, Ernesaks). Uusimad laulud pärinevad koori ühe laulja — Lea Gabrali sulest. Niguliste kontserdil esitati tema jõululaule.

Koori juhatas seekord Piret Aidulo —

MÄRTSI KONTSERDID NIGULISTES

- 6.III – Tallinna Pedagoogika-ülikooli naiskoor.
- 13.III – Estonia Seltsi segakoor.
- 20.III – Kuusalu kammerkoor.
- 27.III – Eesti Naislauluseltsi neidudekoor Leelo.

AVALIK KIRI HÄRRA PEEP LASSMANNILE

Sulepead sundis mind haarama Teie põgus esinemine TV saates "Muusika elu" 04.XII 1998. a. See puudutas konkursist "CON BRIO" osa võtnud kandlemängijat Kristi Mühlingut. Tsiteerin Teie arvamust: "Enda poolt võin ma lihtsalt öelda, et tõenäoliselt kandle kui pilli väljendusvõimalused on ikkagi pisut väiksemad kui väljakujunenud kontsertpillide väljendusvõimalused. Kusjuures minul isiklikult on väga kahju just nimelt tõesti heast muusikust — kandlemängijast, kes sellest konkursist osa võttis."

Lugupeetud härra Lassmann! Kandlemängijaid ei ole vaja haletseda! Lõikuvate keeltega kromaatilise kannel ON väljaarenenud kontsertpill, kuid selle teadmise ei ole veel harjutud. Liiga lühike on selle pilli iga — pelgalt pool sajandit. Kandle väljendusvõimalused võrreldes klaveriga ei ole mitte niivõrd väiksemad kui lihtsalt sootuks erinevad. Sama võime öelda mistahes pilli kohta, kui neid võrdlema hakkame. Kõlajõult on kannel muidugi väga palju klaverist nõrgem. Kui aga oleks konkursil osalenud kümme konna organisti ja üks pianist, kuidas oleksid siis lood olnud nende pillide väljendusvõimaluste ja kõlajõu võrdlemisega?

Minul isiklikult on kord elus olnud kahju Kalle Randalust. Aastal 1984 osalesime koos mitme teise muusikuga tollase Sõprusühingu poolt korraldatud kontsertidel Kanadas. Esinemispaikades olid väga halvad klaverid. Oma tõelisel andel sai Kalle Randalu sõrada lasta üksnes ühel korral — eestlastest miljonäri kodus, kus oli väga hea kontsertklaver. Minul, kanneldajal, tuli aga nii mõnelgi kontserdil lisapala mängida. Absurdne, eks ole? Kõik sõltub olukorrast.

Soostun "CON BRIO" kohta sõna võtnud kriitikute arvamusel, et kammerlikud pillid peaksid saama võimaluse võistelda kammeraal. Aga võib-olla peaks "CON BRIO"

kõrval olema hoopis teine konkurs, näiteks "CON SENSO"?

Nüüd veel pisut kandlemängu õppimise võimalustest. Kahjuks on pidanud kanneldajad seni kõrgharidust omandama Lätis, Leedus või Soomes. Julgen arvata, et nüüd on aeg küps kandle eriala õpetamiseks EMA-s. Õppejõud on Kristi Mühlingu näol olemas. Otsa-koolist noori andekaid kandlemängijaid tulemas, meie heliloojad kandlele palu kirjutamas (sealhulgas ka suurvorme). Eestimaal on kandleklass olemas 15 muusikakoolis, kuid ei jagu professionaalseid õpetajaid. Sel kevadel toimub Pärnus juba kuendat korda rahvusvaheline kandlefestival, kus on põhiohk kammermuusikal, mitte rahvamuusikal, nagu on kandle puhul harjutud ootama. Festivalil osalevad Läti, Leedu ja Sibliuse Muusikaakadeemiate õppejõud ja üliõpilased. Eestit esindavad Otsa-kooli õpetajad ja õpilased. Viimase festivali raames toimus ka kandlepalade konkurs, kuhu laekus hulganisti huvitavaid teoseid. Kas pole kummaline, et taolised festivalid toimuvad riigis, kus oma muusikaakadeemias puudub vastav eriala? Kas pole see suur tunnustus meie kandlele?

Kuulen mõttes juba Teie vastuväiteid kandleõpetuse alustamise kohta EMA-s, lugupeetud härra Rektor. Aga kui Te pisut süvenete sellesse probleemi, usun, et see mõte ei tundugi Teile enam nii hullumeelsena. Ma ei taha siin tuua mingeid paralleele, kuid

Kunstsnik Dolores Hoffmanni vitraaž.
Prototüüp Kristi Mühling

paratamatult meenub päev, kui alustasin taotlust kandleklassi taasavamiseks Otsa-koolis. Tollane õppealajuhataja Valdo Ratasseppe ütles: "Nii kaua kui mina siin toolil istun, ei astu ühegi kandlemängija jalg üle selle kooli läve!" Aeg on teinud oma korrektiivi. Sellel toolil istub ammu teine inimene ja kandleklass on end muusikakoolis igati õigustanud.

Veel tahaksin küsida, kas olete kuulnud midagi Tallinna Muusikakooli vilistlaste kandleansamblist "Kukulind"? Selle ansambli saatel ei ole hābenenud esinemast ei Anu Kaal, Veera Taleš, Mati Kärmas, Toivo Unt ega Heiti Riismäe. Oleme mänginud suurepärase akustikaga kirikutes Saksamaal, Norras, Rootsis ja Belgias. Kõikjal on imetletud meie kandle kaunist kõla. Siinjuures lisan mõned laused arvustustest meie esinemiste kohta Saksamaal.

Von „Kukulind“ und den zarten Klängen des Kannels

Was die jungen Leute unter Leitung von Els Roode an rhythmischer Präzision, musikalischem Temperament und Verständnis investierten, war atembrauerend.

Ungewöhnliches Konzert junger Estländer
in St. Petri:

Den Vorspann zu dieser Aufführung bestritt das Ensemble „Kukulind“ aus Tallinn (Estland) unter der Leitung von Els Roode. Es handelt sich um ein Cymbal-Ensemble, das in der Akustik der Kirche eine eigentümliche klangliche Schönheit entfaltete. Der Nichtkenner dieser Instrumente war erstaunt über die große dynamische Bandbreite.

Welche Dynamik die jungen Künstler, elf junge Frauen und ein Mann, auf dem Kannel entwickeln können, wurden schon sehr bald deutlich. Dadurch daß es das volkstümliche Instrument seit 1953 auch in chromatischer Ausführung gibt, wurde es sogar auch für klassische Musik einsetzbar. Und „Kukulind“ zeigte sich vielseitig. Werke verschiedener Stilepochen barg ihr kammermusikalisches Programm, während die von ihnen präsentierten zeitgenössischen Werke ausschließlich der Feder estnischer Komponisten entstammten.

Viimati andsime kontserdi täiskirikule Viljandis möödunud aasta sügisel. Käesoleva aasta veebruaris sõidame Poola ja Saksamaale.

Olen sügavalt veendunud, et kunagi tulevikus ületab meie kromaatilise kannel Eestimaa piirid, nii nagu kitarr on ületanud Hispaania piirid. Kui ainult Tallinna Klaverivabrik AS Hiis ei lõpeta nende kannelde tootmist. Jälle puutume kokku "suurte

vendadega" — vägevate pianistidega! Kannelde valmistamine olevat vabrikule tülikas. Püüan mõista — turumajandus. Selge on aga see, et nii äkiline hinnatõus (3000.– kroonilt 8000.– kroonile) löi meil praegu nõõ jalad alt ära. Otsime lahendusi, küllap leiame.

Lõpetuseks tahaksin öelda: iga pillimees peab uskuma oma pilli ja iseenda võimetesse, muidu ei oleks tema töös/mängus tulemusi.

Aga kandleusk on üks lõpmata ilus usk ja kannel üks lõpmata ilus pill!

Sügava lugupidamisega Teie talendi austaja

ELS ROODE,
kandleõpetaja
alates aastast 1953

Veljo Tormise "range stiil"

(Algus kahes eelmises numbris.)

VI

Kõige selle tulemusena kihistub faktuur Tormise teostes palju keerulisemana kui eelmisel perioodil. Praegu on kihistumine mitmetasandiline ning tavaliselt on esimesel tasandil kihid omavahel võrdsed. Isegi sel juhul, kui teoses eksisteerivad veel temaatiline materjal ja foon, on kihistumine teistsugune. Nii jaguneb faktuur "Sinikka laulus" juba alguses kolmeks kihiks - meloodia, ostinaatne figuur paralleelsetes tertsides ning oreelpunkt - ja hõlmab neli häält. Kulminatsiooniks on aga fooni ostinaatsest figuurist tuletatud uus meloodia, mis liigub kolmes hääles paralleelsete sekstakordidena; temaatiline materjal sisaldab ka kolm kihti: põhimeloodia, dubleering ja allhääli (kokku 6 häält).

Veel huvitavam on kihistumine laulus "Eestirahva erakonnamäng 1990". Esimesel tasandil on siin kaks kihti, millest igaüks areneb oma reeglite järgi. Kolmehäälne vokaalansambel partii, mis kujutab lihtsameelset eesti rahvast, keda lollitavad poliitikud, on homofoonilis-harmoniline. Arengu põhivormiks on siin töötlemine -

algmaterjali antakse esialgsel kujul või lühendatakse - rohkem või vähem edasi sõltuvalt sisust ja heakõnalisusest. Kooripartii, mis kujutab poliitilist parteid, on polüfooniline. Ka siin antakse teemasid tervikuna või lühendatult kujul, kuid põhivahenditeks on selles kihis varieerimine ja kõrvalepaigutamine. Tähtis on, mis teemad kõlavad momendil ja millega koos, kas materjali korratakse või mitte jne. Vähe sellest - kõrgpunktis ilmub selles kihis omaette saade, mis "asendab" rahvalaulu ja areneb homofooniliste seaduste järgi.

Ballaadis "Piiskop ja pagan" sõltub kihistumine süžeest. Siin jutustatakse üheaegselt samadest sündmustest vastupidistest seisukohtadest lähtudes. Solistide partii on üles ehitatud ehtsale keskaegsele sekventsile, mille materjal liigub ladina keele ünsioonides, kvartides, kvintides ja oktaavides. Viis on loodud taktimõõduta (tinglikud taktijooned Tormise partituuris on pandud fraaside lõppu), selles on rohkesti jubelatsioone. Niisugune professionaalse muusika töötlemise viis on väga iseloomulik postmodernistidele, meie ajal on see väga tüüpiline (John Cage, Larry Polansky,

Alfred Schnittke, Rudolf Ružička, Ricardo Dal Farra jne.), kuid Tormise juures ilmub see esimest korda. Tõsi küll, see ei ole tema jaoks juhuslik - varem töötles ta samas vaimus rahvalaule (vt näiteks kantaat "Hääled Tammsaare karjapõlvest", 1977). Tormise "postmodernism" on tema folklorismi loogiline jätk.

Kooripartii aluseks on soome runolaul, millest on kasutatud ainult tekst. Kooripartii läheb soome keeles, selle intervallika on palju teravam, iseloomulik on sekundite kasutamine. Stiili peensuste armastajatele soovitame analüüsida seda algusest lõpuni: kõik sekundid tekivad siin ainult mitteakordiliste helidena; tõsi küll, kui kooskõla sekundiga on juba olemas, võib helilooja seda korrata või transponeerida, moodustades lindiharmoniaid. Partiid arenevad iseseisvalt, ainult kulminatsioonid tekivad kooripartii intonatsioonid ka soolopartiides (sellega koos ilmub lühikeseks ajaks ka inglise keel) surma omapäraste sümbolitena. /näide 7/

VII

Veljo Tormise "range stiil" tähendas praktiliselt esteetika muutmist. Muusikalise käekirja teised komponendid pidid vastama sellele muutmisele ja nad on tõepoolest saanud uue kuju. Vaatleme siin ainult mõnda neist.

Aastate 1989-1998 teostes paistab silma koori kasutamise suur meisterlikkus. Kasutatakse koori suuremat diapasooni, mis hõlmab peaaegu neli oktaavi (suure oktaavi C-teise oktaavi H). Pole kahtlust, et see on mõnes mõttes kompensatsioon harmooniapiiramiste eest. Meeleldi kasutab helilooja ka üksikute häälte äärmisi registreid, mis aitavad reljeefsemalt esile tuua ristamisi, samuti kõla järeleaimamisi, teema läbiviimisi ainult rütmil kujul ("Incantatio..." algus) jne.

On muutunud ka keele funktsioon. Varem oli keel rahvusliku kuulumise märgiks. Selles funktsioonis figureerib ta osaliselt ka praegu ("Teelahkmed", "Soome-ugri maastikud" jt.). Kuid samal ajal on ka teoseid, kus originaali keelt põhimõtteliselt ei kasutata. Sellel võivad

olla erinevad põhjused. Paistab silma ladina keele kasutamine, mida varem üldse ei olnud. Tavaliselt täidab see "ülemaailmse kultuuri aluse" funktsiooni. Niisugune tähendus on "Kalevala" tekstide ladinakeelsetes tõlgel. Kõigepealt on see Tormise jaoks vahend alla kriipsutada teksti mõtte suurt väärtust. Kuid mitte ainult. Tähtis on ka ladina teksti kõla, mis hästi sobib kokku uue stiiliga. Teoses "Kullervo sõnum", kus on ka üldistav maailmatähtsusega mõte, mängib "nüüdisaegse ladina keele" rolli inglise keel. Selle kasutamist õigustab ka asjaolu, et esialgselt oli see oopus loodud inglise kollektiivi jaoks. Ladina ja soome keel "Piiskopis ja paganis" on kõigepealt originaalide - sekvensi ja rahvalaulu - keeled. Kuid samal ajal täidab ladina keel ka stilisatsiooni funktsiooni, koos kvartide, kvintide ja oktaavidega loob see keskaegse koloriidi. Inglise keel, mis ilmub dramaatilises kulminatsioonis solistide partiis, on mõnes mõttes ka "rahvuslik märk" (kuigi reaalsuses inglise keel 1158.a. veel ei eksisteerinud). Samal

ajal toob see publikuni "üldmõistetavas" keeles ballaadi vallutusvastase moraali. Kõlavad on inglise keeles sõnad: "Minu vend, mu kallis Henry, ära mine Soomemaal! Paljud on sinna läinud ja kadunud, paljud on läinud ja hukkunud, vähesed on tulnud tagasi"⁸.

Tormise teostes on tekstid üldse mitmetähenduslikud. Nad kannavad palju koormust üheaegselt ja neid võib vaadelda eri dimensioonides.

Uues stiilis on helilooja loonud senini vähem kui paarkümmend teost. Selle võimalused ei ole veel kaugeltki ammendatud. Vaatame, mis korrektiivne teeb aeg. Muusikateadusel on üldse niisugune viga, et ta püüab teha momentpilte elavast loomingulisest protsessist.

⁸ Soomekeelset originaali vt. raamatus: Veljo Tormis. Piiska ja pakana. Helsinki, Edition Fazer, 1997, lk.28.

(Lõpp)

Veljo Tormis sai 1998.a. Eesti Rahvuskultuuri Fondilt toetuse, mida nimetati elutöö preemiaks. Siintoodud tema viimase perioodi loomingu analüüsi lõpetab Mark Rais aga lausega: "Muusikateadusel on üldse niisugune viga, et ta püüab teha momentpilte elavast loomingulisest protsessist."

Muusikalehe toimetuse arvab, et M. Rais on oma mõtte täpsemalt formuleerinud, st et Veljo Tormise elutöö pole preemia saamisega lõpule jõudnud, vaid jätkub ja ta pakub meile veel mõndagi huvitavat kas "ranges" või vähemranges stiilis. Selleks soovime talle tervist, inspiratsiooni ja edu.

ESTONIA TALVEAED MEIE TALVEÕHTUTEL

Praegu, 1999. aasta südatalvel tähendab **ESTONIA TALVEAED** meile niihästi kena hubast saali lakkava rohelusega ja hea kohviga kui ka omalaadset kontserdiorganisatsiooni, mille näo ja teo on kujundanud tema perenaine **Viktoria Jagomägi**. Kui süüvida asjade formaalsesse külge, siis päris hämmastab, KUI PALJU suudab ära teha loov vaim ja entusiasm. TALVEAED on ju tegelikult üks osa Rahvusteatri ESTONIA, kuid ta on loonud 8 aastaga *OMA* näo ja teda käsitletakse praegu juba omaette mõistena.

Talveaia eesmärgid

on Viktoria Jagomäel kujunenud tegevuse käigus ja võibolla isegi et intuiitiivselt-loominguliselt. Tsiteerime tema omi mõtteid:

“Talveaia esimene õhtu oli 8. oktoobril 1991. Seda ei reklaamitud välja, see oli loomeliitudele. Kuid juba algusest peale on nii tulnud välja, et siin tehakse etendusi, kontserte ja kontsertvestlusti, nõupidamisi ja lepingute allkirjutamisi, juubeleid ja plaadiesitlusi, kokkusaamisi, raamatute tutvustamisi ning kunstisündmuste tähistamisi, ka balletti, pedagoogilisi õhtuid, vaimulikke ja hinge- hariduslikke tunde. Ja mida kõike veel. Need on olnud niihästi Talveaia “...õhtud” ja “...päevad” kui ka “...hommikud”.”

Viktoria Jagomägi usub, et olenevalt olukorrast ja inimestest sobib siia kõik eetiline, kaunis ja romantiline. Eelkõige tähendab see muusikat. Ta usub, et siin kõlava muusika tõttu edenevad Talveaia taimedki eriti jõuliselt. Ja muidugi vajutab oma pitseri see intiimsus, see vahetu kontakt esinejate ja publiku vahel, sest lava on otse kuulaja ees, mitmelt poolt lähenetav. Vaid mõni trepiaste lahutab esinejat kuulajast-vaatajast. Laeaknad annavad ruumile omakorda dekoratiivsust, ainulaadset valgust-pimedust, mis on muutuv ja erinev, olenevalt päevajast ja aastaajast ja ilmastki. Tundes ise hästi oma saali auras ja hinge, tunnetab Viktoria täpselt, millisele aeg-ruumilisele hetkele kõige paremini üks või teine kontsert või kultuurisündmus sobib. Igal saalil on ju oma vaimsus!

Kaheksa tööaastaga on kujunenud välja rida traditsioonilisi tsükleid.

Viktoria: Kui me mõtleme, mis see Talveaed on, siis on ta ju eestlase poolt nii armastatud ESTONIA teatri sisehoov! Tähendab – me kasutame ESTONIA head nime ja püüame olla selle väärilised, nagu hea laps olema peab! On tore, et meil on jälle kavas *lavastused*. Pidev külaline on olnud Muusikaakadeemia ooperistuudio ja nüüd jälle ka ESTONIA ise. Lavastajatest võib loetleda Arne Mikku, Neeme Kuningat, Heino Aassalu ja Dmitri Hartšenkot. On olnud lühioopereid ja läbilõike-lavastusi, on olnud ballette ja lihtsalt nn. kompositsioone mõne helilooja ooperiloomingust. Populaarseid on olnud video-ooperite kuulamine koos

kommentaare ja tutvustava sõnaga *bel canto* huvilistele. See saal on andnud võimalusi noortele lauljatele n.ö. nende esimeseks iseseisvaks kontserdiks ja kontsertideks laulupedagoogidele KOOS oma õpilastega, on olnud laulukonkursside võistluspaigaks ja mõnusat ansambliõhtute kodusaaliks. Jne. jne. Kui rääkida Rahvusooperi põhikirja järgi, siis on see just SELLINE kontserditegevus, mis “...võimaldab lauljatele enesearendamise ja -täendamise mitmesuguseid vorme.” Ja just seda Talveaialt oodatigi.

Kuid praktilises elus on juhtunud nii, et paljud kontsert-kohtumised ning muud vormid on leidnud endas siin sellist inspiratsioonijõudu, et üksikust sündmusest on saanud tsükkel ja sellest omakorda aastate jooksul peaaegu traditsioon.

Närimuusika kontserdil 1. jaanuaril 1999 annab Eesti Raadio direktor Ain Saarna Tõnu Kaljustele üle Aasta Muusiku autasu.

VAHUR LÖHMUSE foto

Konkreetselt tsüklitest rääkides

võiks alustada Eesti Luterlikust Tunnist “ELULÕNG”. See kontsert-kohtumine ühendab endas vaimulike sõna ja filosoofilise mõtte ning igavikulise muusika. Tsükli kirikute-poolne koordinaator on Ene Pilliroog. Eelmisel hooajal oli kavas 9 kohtumist, tänavu tuleb neid 5.

Üks üllamaid ettevõtmisi on Muusikakoolide Liidu korraldusel toimuv tsükkel “SEE ONGI SUUR MUUSIKA”, mis toob kontsert-kohtumistele kokku väikesi kuulajaid üle terve Eesti. Vorm ja idee ISE on muutunud nii elujõuliseks, et praegu on käes juba kolmas hooaeg.

Traditsiooniks on kujunemas RAADIO-4 otsesaadete sari Talveaiast, milles Irina Svensson toob **Eesti muusika** elu ning muusikaklassikat lähemale **venekeelsele** raadiokuulajale.

Väiksemat-sorti traditsiooniks on tegijate puhtsubjektiivselt sümpaatiast lähtuvalt mitmed **sünniaastapäevade** tähistamised, nagu heliloojate Heino Elleri ja Edvard Griegi omad või Ungari luuletaja Sandor Petöfi sünniaastapäev. Või siis uue asjana üha süvenev koostöö Muusikaakadeemia elektronmuusika “laboriga”, kas valmivad **meie** heliloojate tööd, mida — nagu selgus — on suurepärase mängida publikule just Talveaias. See innustab siia tooma ka elektronmuusika “klassikat”.

Uue tsükliina leiab kindlasti laia kõla-

pinna Eesti Naislaulu Seltsi poolt pakutav **KOORIJUHI KOLMAPÄEV**, mida toetab Kultuurkapital. Sellele hooajale on planeeritud kolm kohtumisõhtut: Kuno Arengu, Ene Üleoja ja Venno Lauluga. Sügavam tagamõte on jäädvustada need sündmused niihästi videolindile kui Klassikaraadio poolt ka helilindile.

Päris oma festival on Talveaias aga **VALGETE ÖÖDE KONTSERDID** suve pikimate päevade ajal, kui saali laeaknad toovad Põhjamaade öövalgust tuppa veel südaõlgi.... Sellist saali sellise meeleolu jaoks teist nagu Eestis ei teagi...

Kui teha veel kiirloetelu neist, kellega praegu tehakse koostööd, siis need on balletikool “Fouetté”, Klassikaraadio, Raadio 4, Eesti Richard Wagneri Ühing, Tallinna Saksa Gümnaasium, Tallinna

Filharmonia, Concerto grosso ja paljud-paljud muusikute rühmitused. Omaette kontserdisarjana näeb välja ka rida, milles esinevad **Eesti muusikute suguvõsad** või perekonnad. Ja selgub, et neid on meil palju.

Praegu aga tuleksime ringiga algusteema juurde tagasi. Olgu tänatud Arne Mikk ja tema lavastajatöö, mis tõi aastavahetuse eel palju jõulurõõmu Gian Carlo **Menotti kogupere** ooperiga “**JÕULUÖÖ KÜLALISED!**” Uuel aastal toob ta Talveaias välja EMA ooperistuudio etendus Albert

Lortzingi ooperi “Ooperiproov” ja Georges Bizet’ ooperi “Doktor Miraakel”. ESTONIA oma solistide baasil tuleb vaatajate ette Offenbachi operett “Pitzelbergide salong”, mille lavastab Thomas Wiedenhoffen Saksamaalt. Seda kõike näeme taas kogu kostüümihilguses ja -mõnus, tänu kunstnik Eldor Renteri tööle!

Tänase loo eesmärgiks oli meile kõigile hetkeks meelde tuletada, et meil on olemas üks “kõige pisem kontserdisaal” oma kõige laiema eesmärgikäsitlusega. Ja üks kõige pühendunud **saaliperenaine**, kes on valmis koostööks iga väärtmõtte algatajaga — **Viktoria Jagomägi**.

Et aga Rahvusooperi ESTONIA Talveaed on Estonia pärisosa, siis pole üleaarne sedagi kirja panna, et regulaarselt kaks korda kuus, igal teisel ja neljandal teispäeval, koguneb Talveaia alguspäevadest alates siia ESTONIA SELTS.

Olgu need vaid mõned viited TALVEAIAS toimuva kohta.

Järgmises MUUSIKALEHE numbris räägime neist kunstiteostest, mida Talveaias meeleolu loomiseks ikka näha võime. Kindlasti on lähemalt juttu ka mõnest kontserdist, kohtumisest, heliplaadi-esitlusest, isiksusest — interpreedist või Talveaias avastatud suurepärasest õhtujuhist. Või lihtsalt mõnest huvitavast mõttest, mida ei saa vaka all pidada.

VIRVE NORMET

TALLINNA ORELITE HOOLDAJA PILGUHEIT ORELIAASTALE 1998

Möödunud aasta oli Eestis orelite seisukohast jõudsas arengu aasta. Kui meie riigi majandus näitas pea igal sammul allakäigu märke, on rõõmuvast, et pea kõik see, mis puudutab Eesti oreleid, läks tõusuteed. Seda esmajoonel **restaureerimise ja remondi** osas.

Scheffleri firma

1998. aasta kindlasti kõige tähelepanuväärsemaks oreლისündmuseks võib pidada **Tallinna Toomkiriku** Saueri-oreli restaureerimist esimesel poolaastal. 1913. aastal W. Saueri orelitehases täiendatud ja ümberehitatud vana, 1878. aasta Friedrich Ladegasti orel tegi Saksamaal Christian Scheffleri orelite restaureerimistökojas läbi põhjaliku noorenduskuuri. Scheffler võttis terve orel jaanuaris koost lahti. Töökoja tingimustes remontimist vajavad oreliosad pakiti ja transporditi Saksamaale. Töökojas taastati aastate eest häälestamisega rikutud vileid ja erinevad reeled, korrastati 300 kg kaaluv mängupult, uuendati kõik pneumaatika nahkosad. Taastati oreli originaaldispositsioon. III manuaal sai oma Fugara ja Aeolodica tagasi. II manuaalis ehitati täiesti uuesti Viola 8' ning Dolce 4', I manuaalis uuendati Principal 8' vileid. Professionaalse intonaatori Matthias Ullmani juhendamisel toimus oreli lõplik intoneerimine. Võib öelda, et Toomkiriku Sauer-orel sai esimest korda lõplikult valmis, sest 1914. a. seoses sõja puhkemisega katkesid oreli ehitamise ajal tööd viimistlemise järgus.

Toomkiriku oreli restaureerimine oli õigupoolest mitme aasta töö. Kolm aastat kulus finantsvahendite kogumisele.

Seda restaureerimist võib pidada Eestis läbi aegade kõige suuremat tähelepanu pälvinud oreliremondiks. Oli tugev avalikkuse tähelepanu, järelevalvet teostas viieliikmeline rahvusvaheline spetsialistidest koosnev komisjon, kes jälgis pidevalt tööde käiku ja oli ka oreli remondi vastuvõtja. Vastrestaureeritud oreliil on juba mänginud Eesti kolleegide kõrval maailmakuulsad organistid Olli Porthan, Olivier Latrey, Bernhard Haas, Martin Rosta.

Christian Scheffleri firma remontis möödunud aastal kokku kolm Eesti orelit, ka **Nissi ja Kullamaa** kiriku omad. Kullamaa kiriku Tanton-orel oli varem raskete klahvide tõttu organistidele väga vaerarikas kasutada. Pärast remonti, mille käigus manuaal tõsteti oma algele kohale ja muudeti pisut mängumehhanismi ülekannete suhteid, on orel jälle suurepäraselt kasutatav. Mõlemad oreleid puhastati põhjalikult ja, kus tarvis, tehti pispiparandusi. Põhjalikult remonditi Kullamaa orelit Mixtur-register. Nissi oreli paigaldati uus müravaba ventilaator.

Scheffleri töökojast veel niipalju, et tegemist on ainult romantilist tüüpi orelite restaureerimisele spetsialiseerunud oreli-töökojaga, mis ei ehita uusi pille. Alustati 1991. a. kolme mehega, praegu töötavad seal 15 orelimeistrit, üks praktikant ja sekretär. Töökoda asub Oderi-äärde Frankfurti lähedal Sieversdorfi mõisas, ruumiks kohandati kaks aastat tagasi mõisa viinaköögi vana hoone. Tegemist on äärmiselt modernse sisseseadega ja hästi planeeritud oreli-töökojaga.

Eesti oma meistrid

Eesti vanimate traditsioonidega ja vaieldamatult suurimate kogemustega orelihitustöökoda Kriisa, mida juhatab orelimeister Hardo Kriisa, remontis möödunud

aastal **Suure-Jaani** orelit. Teisel poolaastal töötati intensiivselt ka **Urvaste** kiriku oreliremondil, kahjuks läks kirik pärast sombust suve kiiresti külmaks ja intoneerimistööd ei olnud võimalik tähtaegselt lõpetada.

Orelimeister Olev Kents koos abilistega korrastas põhjalikult kolm orelit ja tegi hulgaliselt erinevate orelite juures hooldustööd, sh **Tallinna Pühavaimu kirikus**. **Koeru** kiriku Walcker-orel puhastati ja, kus tarvis, remonditi, hulgaliselt vahetati välja mängumehhanismi membraane. **Viljandi Pauluse** kiriku Knauf-oreli remont võeti tellija poolt sponsorite antud tänukontserdiga vastu 4. oktoobril. Remonditi ja tihendati tuulepõhjasid, traktuuri suhete muutmisega õnnestus ka see orel muuta hõlpsamini kasutatavaks. Siiski ootab veel väljaehitamist pedaali Posaune 16', mille resonatorid aastaid tagasi on läinud kaduma. Olev Kentsil kolmas suure töö oli **Valga** kiriku äärmiselt unikaalse Ladegast-oreli remont. Valga orelit remonditakse etappide kaupa ja eelmisel aastal valmis esimene etapp. Kogu orel puhastati ja korrastati esimene manuaal. Intoneerimas oli Olev Kentsil abiks Soomest orelimeister Martti Porthan, kellega Kentsil on olnud tihe koostöö juba ligi kaheksa aastat.

Lõuna-Eesti orelihitajad Mihkel Ploom ja Aavo Saarva ehitasid **Palamuse** kirikusse Saksamaalt humanitaarabiks saadud oreliosadest väkese orelit. Pillil on kaks manuaali, pedaal ja kümme helisevat registrit.

Tallinna Kaarli kiriku Walcker-orelit on orelimeister Harry Ilves ja Toomas Mäeväli remontinud juba aastaid etappide kaupa. Esimesel poolaastal valmis I manuaali 7 registriga tuulepõhi. Kultuurkapitali toetusel tehtud tööde käigus vahetati välja kõik vileventiil-membraanid ja muud seda vajanud mängu- ja registrimehhanismi osad. Eelnevalt olid juba remonditud komplekselt teine ja kolmas manuaal ning pedaal. Hädati vajavad väljavahetamist ventilaator ja mootor, mis töötavad veel vaid Jumala armust.

Originaalne koostöö

Vaieldamatult era- ja esmakordseks sündmuseks Eesti orelihituse ajaloos oli EELK Lääne praostkonna, Muinsuskaitseinspektsiooni ja EELK Kirikumuusika Liidu korraldamisel juunis toimunud **Karuse** P. Margaretha kiriku oreli remont, mis tehti nn *workshopi* ehk meistrikursuse vormis. Saksa eaka, suurte kogemustega orelimeistri Gerhard Schmid'i juhendamisel töötasid selle 1866. a. Läti meistri Carl Hermann'i poolt valmistatud pilli kordaseadmisel koos Eesti orelimeistrit ja -hooldajat: Ago Tint, Mihkel Ploom, Aavo Saarva, Arvo Viirg, Mikk Leedjärv ja Toomas Mäeväli. Tähelepanuväärseid moel korrastati orel kogudusele annetuseks. Saksa orelimeister töötas tasuta, eestlased võimaluse eest saada uusi kogemusi vanameistriga koos töötades. Kogudus ja vald kandsid vaid meeste ülalpidamise kulud.

Sellist meistrikursuse vormis oreli-remontimist on kavatsus ka edaspidi korraldada, kuna see on üks väheseid võimalusi anda kohalikele orelimeistritele võimalus täiend- ja väljaõppeks. Eriti on tarvis lisateadmisi omandada orelit intoneerimise valdkonnas.

On muidugi ka võimalus käia välismaal ennast täiendamas. Minul oli mullu võimalik olla Saksamaal Chr. Scheffleri oreli-töökojas kuujalajal praktikant tãnu Tallinna koguduste,

EELK Konsistooriumi, Muinsuskaitseinspektsiooni, Eesti Kirikumuusika Liidu ja Eesti Kultuurkapitali toetusele.

Ääremärkusi

Tallinnas on praegu võimalik **õppida** orelimõngu kolmes kohas - Eesti Muusikaakadeemias, G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolis ja EELK Kirikumuusikakoolis. Neist ainult Muusikaakadeemial on olemas oma orel. Enamasti harjutavad oreliõpilased kokkuleppel kogudustega Tallinna kirikutes. See annab Tallinna kirikute oreli-õpilastele tohutu kasutamisintensiivsuse. Kuid need on ka pideva **hoolduse** all. Seega on Tallinna oreli-õpilastele maakirikute oreli-õpilaste suurem koormus, suuremad kohustused, aga õnneks samas ka pisut suurem tähelepanu.

Ka Pärnu Eliisabeti kiriku orelit hooldab pidevalt väga ustavalt Kuno Jerik. Rapla Linnavalitsus finantseerib teistele eeskujul näitavalt kohaliku kiriku orelit hooldamist, mida aastakümneid on teinud Ülo Väling.

Enesestmõistetavalt on ka kõigis meie oreli-õpilaste kontserdisaalides oma orelihooldajad: Tallinnas organist Tiit Kiik, Tartu Vanemuises organist Urmas Taniloo.

Kevadel koostas EELK Kirikumuusika Liit kogudustele "Orelit hoiu ja kasutamise eeskirja", eesmärgiks aidata korraldada oreli-õpilaste kasutamist ja kaitsmist. **Kaitsmist** vajavad meie oreli-õpilastele tõepoolest. Aina enam ja enam avanevada meie silmad nägema seda **varandust**, mis meil siin Eestis on vanade originaalsete, romantilise kõlasuunaga oreli-õpilaste näol, millised mujal Euroopas selle sajandi keskel peaaegu kõik välja lõhuti või ümber ehitati. See paneb meile erilise vastutuse hoida ja säilitada neid suurepäraseid orkestraalsete kõlaga oreleid. Nimetatud eeskiri ongi selleks.

Üheks praeguse aja nähtuseks on restaureerimiseks moodustatavad **orelifondid**, mis koguvad raha ja korraldavad oreli-õpilaste remontimist. Esimene neist - Tallinna Toomkiriku Orelit Fond - tegutses kolm ja pool aastat ja lõpetas oma tegevuse 26. septembril 1998 seoses seadud eesmärgi saavutamise. Oma orelifond on veel Kihelkonna kirikul Saaremaal ja Tallinna Jaani kirikul. Need fondid tegelevad ühe konkreetse oreli taastamisega. On olemas ka üks n-ö riiklik orelifond Kultuurkapitali juures, mis tegeleb kordamööda kõigi Eesti korrastamist vajavate oreli-õpilaste remontimise toetamisega.

Viimasena olgu ära märgitud, et **Tartu Pauluse kirikus** pühitseti teisel adventil uus **digitaalne orel**. Tegemist on väga võimsa arvutiga. Oreliil on kolm manuaali ja pedaal. Kogudusele on see kaheldamatult rõõmus sündmus. Orelimeistri seisukohast on aga kurb vaadata, et kogudused hakkavad minema kergema vastupanu teed, muretsedes tunduvalt soodama soetamishinnaga ehtsa oreli asemel oreli hääle imiteerimise elektroonilise seadme. Kuid nagu kompuuter kodus laual aegub moraalselt, nii ka digitaalne muusikariist ja juba kümne aasta pärast tekib vajadus see välja vahetada.

Lõpetuseks: eesti rahvas on hakanud minu suureks rõõmuks enesele teadvustama, et oreliil on meie ühised kultuuriväärtused ja nende korrashoidmine on meie kõigi ühine kohustus ja vastutus. Loodan, et seda ei unustata ka alanud aastal.

TOOMAS MÄEVÄLI

F. Chopini'le pühendatud I rahvusvaheline Läänemere regiooni noorte pianistide konkurss

1997. aastal oli Narvas Chopini konkurss, kus osalesid Narva ja Sillamäe muusikakoolide õpilased. Selle esimese katse õnnestumine andis aluse rahvusvahelise konkursi korraldamiseks.

21.–24. 01. 1999. a. toimuski Chopini-aasta ürituste raames ja F. Chopini 150. surma-aastapäeva tähistamiseks Narvas I Läänemere maade noorte pianistide konkurss. Osavõtjateks olid noored muusikud Poolast, Venemaalt, Lätist, Soomest ja Eestist. Igas ülalnimetatud riigis viidi möödunud aasta lõpul läbi regionaalsed konkursid parimate väljasegitamiseks, et osaleda rahvusvahelisel konkursil. Kokku oli osavõtjaid 39, kes olid jagatud kahte vanusegruppi: noorem — 7–14-aastased, vanem grupp 15–16-aastased.

Konkurss peeti kahes voorus ja tulemusi hindas rahvusvaheline žürii koosseisus: esimees Lilian Semper — Eesti Muusikaakadeemia professor, klaveriosakonna juhataja; liikmed: Anna Jastrzebska-Quinn — pianist Varssavist, Margarita Kirillova — Sankt-Peterburi Kultuuriakadeemia klaverikateedri dotsent, pedagoogika-teaduste kandidaat, Ella Stradine — Jazepa Medinja nim. Muusikakooli õpetaja (Riia), Leelo Kõlar — Eesti Klaveriõpetajate Ühingu esinaine.

TULEMUSED

Noorem vanusegrupp:

I koht — Cingujevs, Arturs, Riia Jurjansi-nim. Muusikakool, õpetaja A. Mezgaillis;

I koht — Quinn, Monika, Varssavi Brzewski-nim. Muusikakool, õpetaja T. Manasterska;

II koht — Nadolska, Karolina, Gdanski Nowowiejski-nim. Muusikakool, õpetaja A. Artykiewicz;

III koht — Poll, Mihkel,

Tallinna Muusikakeskkool, õpetaja M. Pakri.

Vanem grupp:

I kohta välja ei antud;

II koht — Fjodorova, Jekaterina, Tallinna Muusikakeskkool, õpetajad I. Ilja ja I. Floss;

III koht — Nahkur, Hando, Tallinna Muusikakeskkool, õpetajad E. Saar ja T. Nahkur.

Diplomid kogu esitatud kava eest

Rannat, Ragner — Tallinna Muusikakeskkool, õpetaja M. Raide;

Kapp, Jaan — Nõmme Muusikakool, õpetaja N. Maasina;

Sorotsan, Andrei — Gatšina Muusikakool nr. 1, õpetaja N. Štšertkovskaja;

Burkland, Viktor — Helsingi Sibeliuse Akadeemia noorteosakond, õpetaja H. Juris.

Diplomid hea esinemise eest üksikutes voorudes

Heinmaa, Marian — Tallinna

Muusikakeskkool, õpetaja M. Pakri;

Gerts, Mihhail — Tallinna Muusikakeskkool, õpetaja M. Pakri;

Aleksejeva, Anastassia — Narva-Jõesuu Muusikakool, õpetaja O. Zrjanina;

Tseretsurkin, Pavel — Sillamäe Muusikakool, õpetaja O. Krassilnikova;

Sikk, Jaan — Tartu H. Elleri nim. Muusikakooli algõpetuse osakond, õpetajad L. Väinmaa ja K. Leivategija.

Konkursi orgkomiteesse kuulusid esindajad Poola ja Prantsusmaa Tallinna saatkonnast, EV Haridus- ja Kultuuriministeriumist, Eesti-Poola Ühingust, Tallinna ja Narva linnavalitsusest, mitmetest vabariigi muusikaõppeasutustest.

Peaaahinnaks mõlemas vanuserühmas oli õpilase ja õpetaja reis Poolasse.

Auhindadeks olid veel muusikakeskused, CD-pleierid, CD-plaadid, maistused, suveniirid jm.

Sponsoritena aitasid ürituse kordaminekuile kaasa ÜRO Lastefond UNISEF, Poola saatkond, Poola TV, Poola turismifirma PTTK, Poola Kultuuriministerium, maistustefirma Wedel, firma Orbis, Poola Välisministerium, Poola Raadio, Prantsuse Saatkond, Eesti Kultuuriministerium, Tallinna Kultuuriamet, Narva linnavalitsus, firmad Volvo-Renault, Coca-cola, Mac Donald's jpt.

25.01.1999 kell 17 toimus

Estonia kontserdisaalis Chopini konkursi lõppkontsert.

Lisaks arvukatele külaliste olid lõppkontserti Estonia kontserdisaalis kutsutud austama oma kohaolekuga ka välissaatkondade esindused, Riigikogu liikmed, linnaosade vanemad ja sponsorid.

Lõppkontserdil esinesid Narva konkursi laureaadid, solistid Poolast Joanna Lawrinowicz (klaver) ja Jaroslaw Domzal (tšello), Tallinna Muusikakeskkooli õpilane Margus Riimaa ning Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester Toomka Kapteni juhatusel.

Kontsert oli ka heategevuslik üritus, saadud tulud lähevad muusikahariduse edendamiseks.

Seekordne Chopini konkurss pälvis üldsuse heasoovliku tähelepanu ja oli suurepäraseks võimaluseks osavõtjatele saada interpreedile nii vajalikke konkursikogemusi. Ta oli ka enesetäendamise ja kontaktide loomise kohaks pedagoogidele. Järgmine Chopini konkurss toimub esialgsete plaanide kohaselt 2000. aasta jaanuaris.

TIINA EHIN,

Tallinna Muusikakeskkooli direktor, orgkomitee liige

KES NAD ON?

Ida-Virumaa ajalehtede andmeil olid välisriikidest konkursile saabunud väga tugevad osalejad. Paljudel oli peale pedagoogi veel ka konsultant-professor või -dotsent, neil oli konkursikogemusi mitmetest Euroopa riikidest. **Arturs Cingujevs** oli varem osalenud 4 korda konkursil Pariisis, kahel korral saanud peaaahinna ning tema enda sõnul ei tunne ta enam üldse rambipalavikku. **Monika Quinn** on korduvalt üles astunud Varssavi konkurssidel.

FAIVI KLJUTŠIKU fotod

“Tuleb harjutada klaverit, siis võib saada kultuuriministriks!”

Need sõnad lausus Prantsusmaa suursaadik hr. Jean-Jacques Subrenat konkursi pidulikul lõppkontserdil Narva klubi Energeetik lavalt. Vahtuvalt enne oli sõnavõtt Poola kultuuriministri asetäitjalt hr. Jacek Weissilt, kes lõpetuseks istus klaveri taha ja esitas meeleolukalt Chopini Masurka!

Poola suursaadik hr. Jakob Wolasiewicz teadvustas publikule, et alanud Chopini-aasta esimene rahvusvaheline konkurss on sündinud just Narvas. Ka Eesti kultuuriminister hr. Jaak Allik oli sügavalt rahul, et see suurüritus ei toimunud Tallinna-keskselt. Tõepoolest on Tallinna pianistide side Narvaga juba aastaid olnud tihe ning möödunud konkursi võib pidada selle sideme loomulikuks jätkuks. Chopini poeetilisse kõlamaailma sisse-

elamine ja selle muljetavaldava edasiandmise oskus kuulub teadagi professionaalsete oskuste valdkonda. Küsimus, kui paljus seda saab nõuda kuni 16-aastastelt noortelt, aetas konkursi žürii küllaltki keerulisse olukorda. Selgus, et ilmekamad ja vahenditumad esinemised pärinesid just esinejate nooremast rühmast (7–14-aastased): Ballaad g-moll — Arturs Cingujevs, Etüüd Ges-duur — Monika Quinn, Fantaasia-ekspromp — Karolina Nadolska, Variatsioonid B-duur — Mihkel Poll, Prelüüd Des-duur — Jaan Kapp jt, professionaalsed saavutused aga vanemast (15–16-aastased): Nokturn Fis-duur — Jekaterina Fjodorova, Nokturn c-moll — Hando Nahkur, Prelüüd d-moll — Viktor Burkland.

Kaks esinemispäeva olid huviga jälgitavad, mida tõendas ka pungil täis Narva Muusikakooli uus saal. Pea igalt esinejalt võis kuulda midagi ilusat, otseseid ebaõnnestumisi tuli ette minimaalselt. Üsna paljudel kujunes heaks kordaminekuks kava üks pool, teine sealjuures ei jätnud muljet. See oli ka üks põhjus, miks Narva ja Sillamäe koolide kasvandikel osutus hoolikale ettevalmistusele vaatamata raskeks võistelda Tallinna Muusikakeskkooli esinejatega.

Meeleldi oleks tahtnud võistlejate vanuserühmi ümber jagada: kas 7–11, 12–14 ja 15–16 või vähemalt 7–12 ja 13–16. Kuna kavatsetakse selletaolist Chopini-konkursi jätta Narva traditsiooniks, võiks vanuserühmade piiranguid veel kaaluda. Ka oleks vajalik täpsem konkursi reglement ja paremini ajastatud rahvusvaheline informatsioon.

Konkursi organiseerijatele tuleb au anda armastusega tehtud suurepärase korralduse eest. Olid ilusad päevad.

LEELO KÕLAR

“Muusikast saab inimene lootust”

Viimasel ajal on ka tallinlastel saagenud võimalus tutvuda Narva Linnaorkestriga. Publikut rõõmustasid tema esinemised Vabadussõja alguse 80. aastapäevale pühendatud kontserdil Estonia kontserdisaalis ja V. Sviridovi muusikalise illustratsiooni ettekandmine Puškini jutustusele “Tuisk” (teksti luges E. Toman) Vene Draamateatris (vt ML 98 nr 11, lk 7, nr 12, lk. 11 — toim). Ühe etenduse järel palusin selle huvitava orkestri dirigendil Anatoli Štšural vastata mõnedele küsimustele.

Kuidas te valite repertuaari?

Me oleme formeerunud arvestatavaks muusikakollektiiviks mitme aasta jooksul ja ma olen valinud sellised lood, mis on olnud meie jõukohased ja meie publikule mõistetavad. Meil oli 4 aasta jooksul vaja kasvatada kuulajat, kellel polnud olnud kodumail võimalust kuulata elavat sümfoonilist muusikat. Nüüd oleme juba mänginud Schuberti si-bemoll sümfoonia, Chopini, Mozarti, Haydni kontserte, esinenud Mravinski-festivalil koos professionaalse solistiga — Peterburi flötisti Vavilova — Mravinskaja õpilasega. Praegu valmistame ette Mozarti kaksikkontserti, Chopini kontserti. Plaane on palju.

Kas te olete oma repertuaari lülitanud ka eesti muusikat?

Loomulikult. Hiljuti mängisime me Eduard Tubina süiti eesti tantsuviisidest. Selle looja koos Arvo Pärdi ja Veljo Tormisega imponeerivad mulle eesti komponistidest kõige rohkem. Olen väga rõõmus selle üle, et realiseerus enam kui aasta tagasi kohtumisel vanade narvalastega sündinud idee ette kanda Narvas ja Tallinnas sellised teosed nagu Villem Kapi “Põhjarannik” ja Heino Elleri “Kodumaine viis”.

Praegu on kahjuks tunnetatav inimestes puhta, kõrge vaimsure ja humaansuse defitsiit ja ma olen uhke selle üle, et me tulime toime Vabadussõja alguse 80. aastapäevale pühendatud kontserdiga. On ju kunstiinimesed võimelised esile kutsuma enesessesüvenemise, enesepuhastuse, katarsise, vaimse transformeerumise imet. Ilma selleta on võimatu elada. Muusikast esilekutsutud katarsis muudab sind mõnevõrra teistsuguseks.

Kahjuks peame me ebapiisava finantseerimise tõttu tegema suuri jõupingutusi, et nädalas 1–2 korda toimuvate proovidega omandada suured muusikakangad ja viia need publiku ette. Teda loomulikult ei huvita, kui palju me harjutame. Me mõistame oma vastutust.

Anatoli, Te puudutasite praegu väga tõsiseid küsimusi: kunsti ülesannet, ühiskonna vaimsure, selle kõige sõltuvust rahast.

Jah, me peame aeg-ajalt meelde tuletama, et kunst võib mitte ainult puhastada inimest, vaid anda talle ka rõõmu, lootust. Kuid täiejuulise kunsti loomiseks tuleb kulutada ka palju jõudu, õppida parkümmend aastat, iga päev harjutada. Tee Parnassile pole kerge.

70 aastat elasime me ilma religioonita. Ja nüüd, kui see aeg on möödas, on selgeks saanud, kes endast mida kujutab. Kui inimeses on selge hinge säde, ei lase ta end maha tallata.

Kas selline vaade elule ja inimestele on kujunenud Teis juba ammu?

Jah. Kui ma õppisin muusikakoolis ja konservatooriumis, kahtlesin väga marksismi-leninismi ainetes sisendatavas seisukohas, et formatsioon võib 70 aasta jooksul läbida mitu staadiumi.

Kus te õppisite?

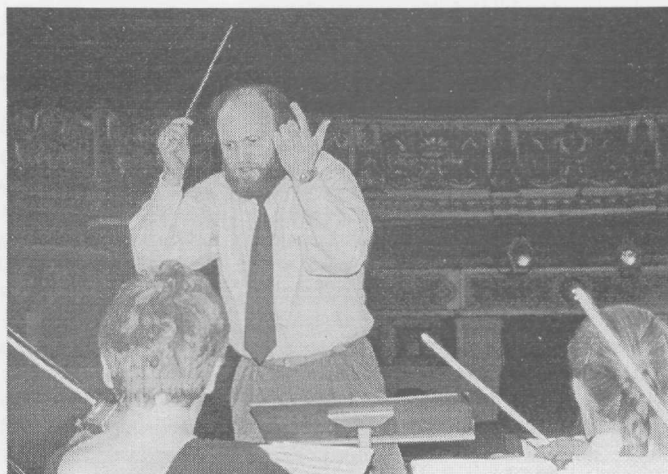
Kodukandis Smolenskis muusikakoolis ja pärast armeeteenistust Leningradi Konservatooriumi Petrozavodski filiaalis. Mõne aja pärast läksin seal üle Minskisse, kus oli suurepärase pedagoog professor Glebov ja üliõpilastel võimalus lasta oma teoseid ette kanda riiklikul sümfooniaorkestril. Ma olin selleks ajaks juba palju kirjutanud. 1990. a. lõpetasin konservatooriumi ning Alfred Schnittke ja Nikolai Sidelnikovi soovitusel võeti mind vastu Heliloojate Liitu.

Kus Te tutvusite Alfred Schnittkega?

Meil Smolenskis viidi igal aastal läbi Glinka-nimelised muusikalised dekaadid ja sinna tulid kohale kõik “muusikatähed”, Svetlanovi ja Roždestvenski orkester. Seal tutvusin ma Rudolf Baršai orkestri muusikutega. Ja nad viisid mind kokku Schnittkega. Tol ajal olin ma algaja helilooja. Kui ma teenisin armees, oli mel kirjavahetus ja ta saatis mulle noodipaberit partituuride jaoks. Sel ajal oli seda raske hankida. Kui ma lõpetasin konservatooriumi, sain tema soovitusel Tihhon Hrennikovil allkirjaga pileti. See oli viimane kongress. Seejärel lagunes Heliloojate Liit.

Mis ajast Te elate Eestis?

1992. aastast. Enne seda olin ma Smolenskis hakanud koos sõbraga

Anatoli Štšura oma orkestrit dirigeerimas.

dirigeerima kammerorkestrit, praegu võtan tunde Roman Matsovit ja olen talle väga tänulik.

Eestisse tulin koos naisega, ta on pärit Sillamäelt, muusika-ajaloolane. Lõpetasime sama konservatooriumi. Ta õpetab Narva muusikakoolis ja peab meie orkestrile loenguid.

Teie põhieriala on niisil helilooja. Kas Te ka palju kirjutate muusikat?

Kaua aega ei ole kirjutanud, nüüd tunnen vajadust. Aga pole üldse aega. Ma pole ju ainult dirigent, vaid ka direktor, administraator. Mul tuleb tegelda finantsprobleemidega ja nõuab palju jõudu hoida inimesi halvasti finantseeritavas orkestris. Viimasel ajal küll olukord mõnevõrra paranes. Ma olen väga tänulik Narva linna juhtkonnale ja Eesti Vabariigi kultuuriministeeriumile ning ministriile Jaak Allikule, kes meid toetavad. Usun, et elame rasked ajad üle. Juba praegu paljud Eestis mõistavad, et Narvas peaks olema nii muuseum, teater kui ka orkester.

Kui vana on Teie orkester?

1998. aasta septembrist algas 5. hooaeg. Kui ma tulin Narva, otsisin mõnda aega tööd. Siis sain teada, et on väike rühm muusikuid, kes aeg-ajalt kogunevad ja musitseerivad. Nii “sündiski” meie orkester.

Kas sellest ajast on koosseis oluliselt muutunud?

Alustasime 20 inimesega, neist on 15 nüüd orkestris, aga praegu on orkestrante 52. Peamiselt Narva ja ümbruskonna muusikud: Sillamäelt, Kohtla-Järvelt, Narva-Jõesuust, Jõhivist. Mõned sõidavad kohale Tallinnast.

Kõige rohkem rõõmustab mind see, et meie muusikud jätkavad õppimist Eesti Muusikaakadeemias, magistratuuris. Tähendab, orkester annab tõuke enesetäiendamiseks. See on väga tähtis.

Millised on lähemad plaanid?

Mullu alustasime loengukontsertide tsükliga Narvas vanemate klasside õpilastele. Nüüd kutsutakse meid teistesse Ida-Virumaa linnadesse. 26.–28. veebruarini saadame lapsi-instrumentaliste neljandal, juba traditsiooniliseks kujunenud konkursil. Koos konkursi parimatega mängime teistes Ida-Virumaa linnades.

See on unikaalne konkurss. Varem ma ei kujutanud ette, kui kerge on töötada lastega. Palju kergem kui täiskasvanutega. Nad on loovad ja meie orkester püüab neid oma saataga toetada. Kõige meeldivam on mulle, et lapsed töötavad mõnuga. Teades, et paremad neist on oma pillidel, kes klaveril, kes viiulil, flöödil, klarnetil või mõnel muul aasta aega meil solistideks, valmistuvad nad juba järgmiseks konkursiks. Märtsis tuleb meil teine loengukontsertide sari “Sümfooniaorkestri pillid” ja mais traditsiooniline Jevgeni Mravinski nimeline festival. Suvel on Tallinnas laulupidu, plaanis midagi grandioosset — kõigi Eesti sümfooniaorkestrite ühisesinemine. Arvan, et see tuleb huvitav. Plaanid on kogu aasta peale olemas.

Aga Teie isiklikud loomingulised plaanid?

Sellest püüan ma mitte rääkida, olen väga ebausklik. Kui midagi on valmis, saate kuulda.

Sel juhul soovin, et teie salajasemad soovid täituksid.

Aitäh. Tahan väga muusikat kirjutada.

ÜHE MUUSIKU LUGU

*"Ei lõpe see aegade rütus —
me rännak on rahutu ring.
Nii elus kui muinasjutus
jääb suurimaks otsijaks hing."*

J. Leesment/

On ainult kaks võimalust — sa kas oled sündinud muusikuks või ei saa sa selleks iial — vähemalt mitte tõeliseks selle sõna kõige laiemas mõttes. Võib raudselt öelda, et MIHKEL PEÄSKET on arvatud esimese võimaluse "kandjate" hulka.

Pealegi hakkas ta 5-aastaselt täiesti vabast tahtest õppima klaverit. Kummaline küll, aga eriklaveritundides käis ta lausa 6. klassini — esimene õpetaja Ell Saviangu oli selleks ajaks

välja vahetanud Toivo Peäske. Kuid kaua sa ikka geenidele ja tõelistele tahtmistele vastu võitled — oma vanaisa ja isa mõjudel (mis olid paratamatult olemas juba väga väikesest peale) hakkas ka väike Mihkel Tallinna Muusikakeskkooli teed käima, flöödikast seljas. Ja täiesti ootuspäraselt andis tegelikult lihtsalt hädaabinõuna tarvitusele võetud flöödiõpingud (nagu peategelane ise poetas: "Klaveriga ei saanud ma lihtsalt hakkama. Mida peab üks 10-

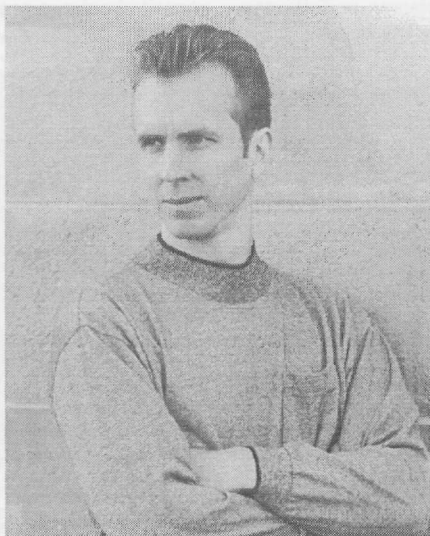
*Sia oli
planeeritud meie
loo kangelase
foto. Oma ülimas
tagasihoidlikkuses
ei lubanud ta aga
panna isegi nii
suurt pilti.*

Helilooja OMAR DANIEL

Komponist Omar Danieli nimi esineb sageli Kanada muusikaajakirjade-kavade veergudel. Üks neist, kuukiri "Words and Music" on oma mulluse sügisnumbri esiküljele asetanud isegi helilooja suure värvi-foto. Teksti illustreerib teine Danielist, mille kõrvalt loeme: "Omar Daniel on esile tõusnud käesoleva põlvkonna ühe talendikaime kanada heliloojana. See torontolane võitis käesoleva aasta kõige prestiižikama auhinna nüüdisaegse kontsertmuusika alal — Jules Legeri preemia kammermuusika osas. Ta loomingut on esitanud Toronto Sümfoonia Orkester, Espirit Orkester, Washingtoni Rahvuslik Naisorkester jt. See on meteoortaaline tõus prominentsusse. Kriitika on ta muusika võtnud hästi vastu. Ajaleht Globe and Mail nimetab seda imetlustäratavaks ning tõeliselt maagiliseks. Winnipegi Pressi iseloomustavaks sõnaks on "reibastav".

Kes on Omar Daniel — ta rahvus, amet ja looming? Eelpool nimetatakse teda kanadalaseks, mis ei ole vale. Ent eestlasena lisagem: O. Daniel on keskikka jõudev eestlane (ta isa saarlane Jüri Daniel on Toronto ülikooli professor), kes ikkagi räägib päris viisakat eesti keelt. Helilooja elab Toronto eestlaste poolt ehitatud korterimajas.

Danielil on doktorikraad (*Doctor of Music*), mille talle omistas Toronto ülikool. Ta õpetajate hulka kuuluvad tuntud komponistid John Beckwith, Leo Brouwer ja Alexander Goehr. Ameti poolest on Daniel küll "elukutseline" helilooja, aga samas ka salvestusinsener ja heliplaatide valmistaja, olles koos töötanud Penderecki keelpillikvartetiga, pianisti Anton Kuertiga, Taffelmuusika dirigendi Judy Lomaniga ja kitarristi

Rachel Gaukiga. Viimasele on pühendatud ka Danieli esimene CD "My Angel" (Mu ingel), millele on paigutatud helilooja neli kompositsiooni: "Tientos", "Mu ingel", "Piangiamo quel crudel basciare" (Leina julma suudlust) ja "Only the Eagle flies the storm" (Üksnes kotkas lendab tormist läbi). Lisaks kitarrile rakendab helilooja ettekan-deisse lauljatarit (sopran) ja keelpillikvarteti.

Toronto ajalehe The Stari muusika-arvustaja William Littler on andnud sellele CD-le kiitva hinnangu: "Siinne album dokumenteerib ühte erakordset komponisti ning instrumentalisti (kitarristi Rachel Gauk) koostööd. Rütmi ajel ja julgete värvide armastus, mis iseloomustavad Danieli senist loomingut, tulevad ta kitarrilades veelgi

aastane poiss pikkadest tundidest täis harjutamist; klaveriga aga ei ole nalja kohe algusest peale.") elule hoopis teise suuna. Mitte et flööt klaveriga võrreldes nii palju lihtsam oleks (lõppude lõpuks jääb eesmärk — saada muusikuks — ikka samaks), aga nagu teada, on asju, mille äratundmisel pead sa neid mingi aja möödudes nii loomulikeks, et EI TAHAGI midagi muud teha.

Ja nii see läks. Esimese orkestrikogemuse sai MP juba Muusikakooli päevil, edasi tuli (loomulikult) Muusikaakadeemia, kus õppejõudeks olid nüüdseks manalateed läinud Eesti parimad — Samuel Saulus ja Jaan Õun. Juba konsi teisel kursusel avanes tal võimalus hakata mängima ERSO-s (oma osa etendas siin Samuel Sauluse jaoks karm saatust, mis ta oma maapealsete tegemiste juurest ära viis). Umbes sel ajal hakkas kujunema ka kindel seltskond, kes koos musitseerides alati valis midagi uuemast muusikast — nii sündis NYYD Ensemble. MP sõnul andis vähemalt

kontsenteeritumalt esile." Helilooja ise kirjeldab oma CD-d järgmiselt: "Stiililiselt on mu kitarrimuusika segu kõigi mu tööde iseloomustavatest joontest: tugev rütmiline aje, rikas harmooniline palett ja instrumentaalvärvide lai kasutamine ja seda hispaania ning barokk-kitarri stiilide lisanditega. Muusikalise keele poolest omab mu kitarrimuusika teatud otsekoheuse: kolmkõlalised harmooniad, barokile baseeruv formaalne kujundus ja kontrapunkti ning lüüriliste meloodiate rõhutatus."

Õeldu kehtib üldjoontes kogu Omar Danieli senise loominguga. See on rütmiline, aga samas ka meloodiline, julgelt värvikas, aga samas ka tagasihoidlikult lihtne, moodsalt uus, aga samas ka traditsionaalselt iidne, kusjuures kõik loetletud komponendid on meisterlikult ning veenvalt kokku pandud.

Danieli kammermuusika oopuste arv on suur, ent ta ei ole unustanud ka orkestrit. Siinjuures loetleksin ta tähtsamaid orkestriteoseid: Concerto akordionile ning orkestrile, Lacrymosa, R.A.-le ning P.J.-le kitarrile ning orkestrile, "Glauben Sie, es wird sich aufklären" (Uskuge, asi selgineb), "Black dogs" (Mustad koerad), "Masque of the Red death" (Punase surma maskimäng), "The Mechanical advantage" (Mehaaniline eelis) ning "Strategies against architecture" (Arhitektuurivastane strateegia) vaskpillidele ja löökriistadele. Kõiki mainitud helitöid on ette kandnud juhtivad orkestrid mitmel maal dirigentide Jukka-Pekka Saraste, Kazuyoshi Akiyama, Paavo Järvi, Bramwell Tovey, Gary Kulesha ja Lorraine Vaillancourti juhatusel. "Mustad koerad" oli ettekandel 1994. a Kanada Muusikapäevadel Eestis. Eesti Riikliku Sümfooniaorkestrit juhatas külalisena Kanada dirigent Yuri Meyrowitz.

KALJO RAID

Noorte lauljate konkurss Saaremaal

Kadi Toom

Saaremaa lehed annavad ülevaate 3. korda Kuressaares toimunud üle-eestilisest noorte solistide ja duettide võistlulaulmisest, mis seekord peeti Saaremaa Ühisgümnaasiumi 80. juubelisünnipäevale pühendatud pidustuste raames. Nooremas grupis (5.–7. kl.) tuli esikohale **Tuuli Taul** Pärnu Vanalinna Koolist (õpetaja Eva Taul), keskmises kategoorias **Asja Kristofer** Jõhvi Gümnaasiumist (õpetaja Tatjana Izotova), kes žürii liikme Reet Linna sõnul "tegi häälega selliseid trikke, mida kaugeltki iga Eestimaa laulja teha ei oska". Vanemas grupis (10.–12. klass) oli parim **Kadi Toom** Kohila Gümnaasiumist (õpetaja Aime Mäesalu), kes sai samuti *grand prix'* ja publiku preemia. Ka duettidest tuli ta koos Liis Mäesaluga III kohale, võitsid Kristiina Desko ja Kai Rütel Tallinnast. Saarlastest oli parimana Liina Keerberg vanemas grupis kolmas.

Kokku esines 62 noort solisti ja 10 duetti, nende hulgas vähe poisse. Žüriil oli tööd palju ning arvati, et järgmisel aastal võiksid olla maakondlikud eelvoorud ja valik demode või videolintide alusel.

temale päris arvestatava tõuke teha just moodsat muusikat 1991. a. suvel Pärnus teostunud ooperiprojekt — Andrus Kallastu organiseerimisel Arnold Schönbergi melodraama “Kuu Pierrot” ettekandmine, kus tegi kaasa ka väike osa NYVD-i muusikkonda.

Üsna varsti jäi aga tühjaks MP flöödimängija koht nii ERSOs kui NYVD-is (täidetud see muidugi sai), sest 1995. a. avanes pärast pikka “lootusteaga” reaalne võimalus end veelgi täiendada Saksamaal Karlsruhe Riiklikus Muusikaülikoolis professor Renate Greiss-Armini käe all. Loomulikult ei kahelnud MP hetkegi, seda enam et mõlemad siinsed koosseisud ootasid teda igal juhul tagasi — kestku õpingud kui pikalt tahes. Need kaks ja pool aastat võõras kultuurikeskkonnas kujunesid tõeliseks kooliks ja seda loomulikult nii elu-olu kui ka erialase silmaringi avardamise ja arusaamade selgenemise mõttes. “On selge, et õpingud kusagil mujal peaksid olema lausa kohustuslikud. Kõik muusikud peaksid paar aastat kusagil ära olema, aga nad PEAVAD ka Eestisse tagasi tulema,” olid MP otsusekindlad sõnad, kui jutt läks Saksamaalt saadud tarkuste peale. Praegu väga (aga nii valesti) ülespuhutud “probleem”, nagu oleks Eesti ühiskonnas suur muusikute üleproduktioon, asetub täiesti ümber, kui oled Saksamaa sama süsteemiga vähegi tuttav. Seal kandideerib juba üsna keskpärase orkestri ühele kohale vähemalt (!) sada inimest. Sellele mõeldes saab igaüks aru, et Eestis on tõepoolest oma probleem — täielik muusikute alaproduktioon, sest võrreldes muu ilmaga võrdub sinne konkurents praktiliselt nulliga...

MP tuli tagasi vaieldamatult palju kogenumana, targemana ning — mis kõige tähtsam — täiesti uuel tasemel professionaalsusega. Olid ju õpingud suure osas rajatud teistele alustele. Näiteks võimaldab vaid 7 aastat orkestris mänginud mehel nüüdne absoluutselt pingevaba flöödikäsitlus väga selgelt lahti mõtestada sellise haaramatu mõiste nagu orkestrikogemus — tuleb lihtsalt oma energia suunata soovile sulada orkestriga üheks (“Tee oma kõrvad lahti ja lihtsalt kuula!”). Kas aga suudaks seda kõike, kui oma pill nõuaks täit tähelepanu?!

Ega vaid kõige sellega piirdu MP tege-mised. Paar aastat tagasi algas tema flööditunnid Muusikakeskkoolis uuesti — vahega, et nüüd jagab tarkusi ja nippe tema. Tekib küsimus, miks teha nii palju erinevaid asju — mängida ERSO-s, NYVD-is, Soome-Eesti projektis (Anu Tali orkestriprojekt) ning õpetada. Hetkegi järele mõtlemata põhjendab ta selle väga lihtsalt tema loomusele ise-loomuliku püsimatuse ajel — on olemas inimesi, kellel on VAJA võimalikult palju erinevaid väljundeid ning kes mitte mingil juhul ei elaks üle olukordi, mis tunduvad vähegi rutiinialised. Tema on kindlasti üks sellistest.

Ja mis see kunstniku elu siis muud on kui üks rahutu otsimine, meeletu pühendumine ja seda läbi aegade. Nagu ka Jüri Leesment on suurepäraselt öelnud: “Nii elus kui muinasjutus jääb suurimaks otsijaks hing.” Eks muusika ja muusiku elu-tegemised ole ka muinasjutt, kuigi, jah, reaalse elu piirides. Kindlasti on MP juba leidnud üht-teist elulisel väärtuslikku, kuigi avastusi jõuab teha veel tuhandeid — on ta ju vaid 27-aastane...

TRIIN VALLASTE

70 aastat tagasi

Veebruar 1929

Eesti Vabariigi aastapäeva pidulikul kontserdil Estonia kontserdisaalis kõlas muidugi ainult eesti muusika. Juhatasid enamasti autorid. Juba tuntud A. Kapi “Don Carlose” ja H. Elleri “Scherzo” kõrval äratasid kõigepealt tähelepanu V. Nerepi konservatooriumiaegne kantaat “Laul orjadele” G. Suitsu sõnadele, milles leiti huvitavaid momente ja head vokaalikäsitlust, ning Hiistseen A. Lemba vastvalminud ooperist (mis sügisel pidi lavale tulema) “Kalmuneid”. Viimase meloodika oli ilmekas ja harmoonia värske, kuigi otsust terve ooperi kohta oli selle stseeni põhjal vara teha. Uus oli ka A. Vedro “Hällilaul”, mille kohta M. Lüdigi on öelnud, et “Vedro otsib ja leiab huvitavaid harmoonilisi kombinatsioone, niisama ka värvirikkaid orkestri effekte, mille tõttu tema looming omapärast ilmet kannab.” Veel esitati aastapäevakontserdil J. Aaviku seatud rahvaviisiid “Mõista, mõista õekene” ja “Oh seda elu ja õnne” ning “Andante” keelpilliorkestri. Lõpuks kõlas aga R. Kulli efektne “Kriiua lahing”.

Kuu algul tähistas kontserdiga Estonia kontserdisaalis oma 45. sünnipäeva professor **J. Aavik**. Hällilaps astus üles EMO segakoori juhina. A. Kasemets kirjutaski sel puhul, et “ta populaarsus heliloojana põhinebki peamiselt ta koorilaululoomingul... Oma loomingus, eriti koorilauludes, on Aavik loomulik, lihtne ja otsekohene, sealjuures aga ka küllalt mitmekesiselt meeleoluküllane”. Tema laulud olid arusaadavad ja mõistetavad nii nõudlikumale kui ka laiemale publikule. Võlusid “Anna istus akna all” naiivne lihtsus, “Õhtu palve” elegeiline õrnus, “Emakese” südamluk soojus, “Oh sa petis peiukese” vattatlev humor. Kuigi grippi oli teinud EMO kooris eriti tenorite read hõredaks, tuldi ülesandega toime. Teenitud menu osaliseks sai Aaviku soololauludega H. Einer. Klaveril saatis F. Nikolai (P. Nigula), kellest A. Kasemets leidis, et ta mängis meisterlikult, M. Lüdigi aga, et ta “ei seisnud ülesande kõrgusel”.

10. veebruaril tähistas sümfoonia-kontserdiga (täpsemalt “rahvakontserdiga”) oma 50. sünnipäeva prof. **J. Paulsen**. Juhatas viiuldajast juubilar ise. Publiku poolehoiu leidsid Tšaikovski “Romeo ja Julia” ja Rimski-Korsakovi süit “Lumeneid”, kuid huviobjektiks oli ka noore helilooja H. Kännu meloodilisest küljest meeldiv helitöö, mis publiku nõudel tuli kordamisele. A. Pappmehl esitas Bruchi Viulikontserdi, saades selle temperamentse ja tehnilisest küljest laitmatu ettekandega tugeva menu osaliseks. Võõrastav oli Tallinna Saksa muusikaseltside eemalejäämine juubilar austamisest.

Suuremat tähelepanu tõmbas endale **Tallinna Meestelaulu Seltsi** kontsert professor A. Topmani juhatusel. Arvustajad polnud kiitusega kitsid. Kontsert pakkus “eeskujulikus ettekandmises täielise kunstilise naudingut”, kirjutas näiteks Vaba Maa. Tobiasi “Neenia”, Kappeli “Kas tunned maad”, O. Hermann 50. sünnipäeva auks esitatud “Suviöö”, Tärnu “Kevade tunne” jt teosed leidsid nõuetkohase ettekande. Vahelduseks esitas noor viiuldaja R. Palm pehme tooni ja kõrgesti arendatud sõrmening poognatehnikaga Chopini D-duur Nokturni ja Pugnani-Kreisleri “Prelüüdi ja Allegro”.

Tartus esines 12. veebruaril Tartu Naislaulu Seltsi 25-liikmeline koor prl. **Salme Kanni** juhatusel. Aasta tagasi esineti Treffneri gümnaasiumis Valgelindi naiskoori nime all. Parim oli J. Aaviku “Oh, mis ilus”. Näha oli, et S. Kanni juhatas oma koori kui laulja lauljaid — koor oli oma temperamentse juhiga tihedas kontaktis.

1. veebruaril esines Vanemuises Salme Kanni lauljatarist **õde Helmi**. “Käbi ei kuku kännust kaugele,” ütles sel puhul Postimees. Laulupidude veterani, tuntud tenori Hans Kanni võsu oli pärinud vanematelt lauluhinge ja kauni hääle. Kontserdist jäi mulje, et laulja eelistas koloratuurseid teoseid. Kõige keerulisemad käigud ja hüpped Delibesi tuntud kellukeste aarias ooperist “Lakmé” oli välja töötatud suure hoole ja täpsusega. Suure vabaduse ja hooga kandis ta ette aaria Gounod’ “Faustist”, kuid M. Regeri õrna ja rahulikku ettekannet nõudev “Maria hällilaul” kannatas närvilise tooniandmise tõttu.

Iscäranis õnnestunuks niihästi maitseka ja hästi kordaläinud kava kui ka haruldaset rohkearvulise publiku poolest võis pidada **Tallinna Konservatooriumi õpilasohtu** 20. veebruaril Estonia kontserdisaalis. Tippnumbriks oli J. Paulseni juhatusel õpilasoorkestri ettekantud Griegi “Peer Gynti” 1. süit. A. Kõrb kandis meisterlikult ette Liszti h-moll Sonaadi. A. Gurevitsch (A. Klas) esitas meeleolukalt Rahmaninovi Muusikalise momendi e-moll ja Chopini valsi F-duur. Lauljatest äratas tähelepanu T. Kroon aariaga ooperist “Idomeno”.

Jälle oli Eestis külas vene laulja **D. Smirnov**. Ega temaga päris rahul olnud. Eriti pahane oli Tartu arvustaja L. Neuman. “Kui nüüd D. Smirnov vene laulukunsti peab esitama, siis seisaks see vast väga primitiivsel astmel,” ta leidis, et eriti puudulik oli laulja Rahmaninovi ja Verdi loomingut esitamisel ning küsis lõpuks: “Mis võis üldse Smirnovi kord Venemaal kuulsaks teha.” L. Neuman leidis, et Smirnov saavutab edu selliste lauludega nagu “Ei uhnen” ja repertuaariga, mis lähedane kabareele. See kõik aga ühte viisakasse kontserdisaali ei sobi.

Lisaks kontsertidele Tallinnas ja Tartus esines Smirnov ka **Estonias** ooperites “Romeo ja Julia”, “Rigoletto” ja “Jevgeni Onegin”. Kõikjal oli märgitud, et tema hääle ei kõla enam nii värskest oli ta paindlikult kui varem, kuid lavaliselt oli ta endiselt sarmikas. O. Mikk-Krull oli Julia ja Gilda, K. Viitol Rigoletto, A. Arder Onegin, ilus Tatjana oli M. Rungi. Kõigi juures andis aga veel tunda parajasti möllav gripitaud.

Estonias ja Vanemuises oli korraga laval **Schuberti muusikal põhinev operett “Kolme neitsi kodu”**, mis andis võimaluse soliste vahetada. Estoonian A. Viisimaa käiski nüüd oma endises koduteatris Schubertit mängimas. Aplausid pakatasid lausa järelemõtlematult, publik oli “innukas ja tulises tujus”. Ka A. Lüdigi ja K. Savi käisid Vanemuises edukalt ennast näitamas, seda operetis “Silva”. “On hoopis iseasi teatris istuda, kui saal on tungil täis heatujulist, kirevat, innukat ja kaasalustivat rahvast,” kirjutas Postimees.

Viljandi **Ugalas** tuli 26. veebruaril lavale Zelleri “Linnukaupleja”, mis osutus nõrgemaks kui viimased seninähtud lavastused. Nähtavasti andis tunda dirigendi J. Vaksi lahkumine konservatooriumi õppejõuks Tallinna. Peaosalised siiski rahuldasid. Eriti oli sõiduvees prl. M. Laid, samuti tundis end oma osas hästi H. Malmsten. **M. Märtin**

LÄTLASED ON MEIST KAUGEL EES

Mul oli möödunud suvel võimalus osaleda Läti üldlaulupeol. Olen lugenud ka Imants Zemzarise kirjutist selle kohta Muusikalehes (vt. 1998, nr 10, lk 7 — toim.) ja tahaksin sellele üht-teist lisada.

Nädal aega kestnud laulupidu oli rahva ja meedia huvi keskpunktis

Üldlaulupeo kontsert oli küll kahel päeval, kuid tegelikult elas kogu Läti üldlaulupeo tähe all terve nädala. Üldlaulupidu avati eelmisel pühapäeval ning esmaspäevalteisipäeval oli Läti kooride konkurs. Umbes 300 koorist olid lätlased ise välja valinud 52 ning toonud nad siis rahvusvahelise žürii ette, milles koos lätlastega (esinev Ausma Derkeviča) istusid ka muusikud Saksamaalt, Rootsist, Norrast, Leedust ja Eestit esindasin mina.

Torkas silma, et see konkurss toimus prestiižses ja hea akustikaga Riia Ülikooli aulas, mis oli pealtvaatajaist tulvil. Veelgi enam — see nädala alguse konkurss oli kogu Läti kirjutava ja elektroonilise meedia tähelepanu keskpunktis. Läti Riiklik Televisioon tegi otseülekanne kogu konkursist, mitte ainult võitjate lõppkontserdist.

See avalikkuse tähelepanu endale tõmbamine oli ka kunstiliselt täiesti õigustatud. Kõik välismaised žürii liikmed olid positiivselt üllatunud lätlaste vokaal- ja koorikultuuri kõrgest tasemest. Ainsa kriitilise märkuse läänepoolsete maade žürii liikmete poolt ütles Saksa helilooja Heinrich Poos välja sõnadega: “Kui teil on käes niisugune jumalik häälematerjal, miks te siis ei laula rohkem Euroopa muusikat?” Me, eestlased, muidugi teame, et laulupeo traditsiooni kuulub esmajoones oma laulude laulmine. Ja kes siis läti laule ikka laulavad, kui mitte lätlased ise.

Konkursil esinesid sega-, nais-, mees-, kammer- ja — nagu lätlased ütlevad — külakoorid. Oli suuri ja väga tugevaid sega-, mees- ja naiskoore ning mitte ainult Riias ja teistest suurtest linnadest. Meeskooridest tuli esikohale Rezekne rajooni meeskoor, kus tooni andsid noored säravad tenorid, naiskooridest kirikukoore. Lätlastel töötab ikka veel see neil nõukogude ajal sisse viidud süsteem, et rajoonid on ära jaotatud tippdirigentide vahel, kes kannavad vastutust selle rajooni taseme eest. Kui võrrelda seda praeguse olukorraga Eestis, kus isegi Tallinnas pole enam tugevat suurt segakoori ja noored on koondunud põhiliselt projekt- ja kammerkooridesse, tuleb pähe mõte, et läti kooriliikumise vastu Eesti oma praegu ei saa, et midagi olulist on koorilaulu osas käest ära lastud ja tipptaidluse taastamine kogu Eesti osas võtab meil hulga aega. Õnneks on meil siiski olemas tugevad lastekoorid, maakondadesse luuakse poistekoore. Nii et tulevikule võime lootust panna. Kuidas on selles osas pilt Lätis, mulle päris selgeks ei saanud, sest läti laulupeost ja ka sellele eelnevast kontserdist laste- ja mudilaskoorid osa ei võtnud. Küll aga oli laulupeo raames üks lastekooride galakontsert. Torkas silma, et see oli paljuski Raimonds Paulsi muusika mõju all, meeleolukas ja rahvarohke.

Puudub skepsis rahvuskultuuri arengu suhtes

Niisugune olukord on meil kujunenud suurel määral laialt levima hakanud skeptilise

suhtumise tõttu laulupidudesse üldse: kas nad pole möödani, kas nad pole oma aja ära elanud, kas neid ei tuleks, kui nad jäävadki, põhjalikult uuendada? Küsisin lätlaste käestki, kas neil pole niisuguseid meeleolusid. Öeldi, et neid oli, aga nad ei leidnud kõlapinda ja taas on ärganud positiivne suhtumine laulupeosse (selle raames on ka folkloorifestival) kui kultuurisündmusesse. Samuti ka laulupeoga samal ajal toimunud tantsupeosse. Samasugune konkurss rahvusvahelise žürii ees oli ka puhkpillimängijatele ja rahvatantsijatele. Nüüd juba manalamees Mait Agu, kes viimases istus, ütles tunnustuse ja hämminguga, et teda pani imestama lätlaste võime korraldada 4 rahvatantsukontserti 2 erineva kavaga: kaks korda esitatud staadioni-programm oli üles ehitatud uudselt ja väga huvitavalt maakondade kaupa, sisehalli-kontserdid rajanesid aga mõnevõrra modernsele tantsule.

Mind isiklikult võlus see, et läti rahvariie on muutunud palju autentsemaks — lihtsamaks ja samal ajal kihelkondade kaupa rikkalikumaks. Mäletan, et nõukogude ajal olid lätlased väga uhkelt rietatud: naised suurte sõbadega, mehed peaaegu nagu raudrüütlid. Nüüd on see pseudo kadunud ja torkab silma, et rahvariied kogu Baltikumis on üllatavalt sarnased.

Oli kaks väljapanekut rahvakunstist: üks autentsest rahvakunstist traditsiooniliste materjalidega — tekstiil, nahk, puit —, teisel peegeldusid rohkem nüüdisaegsete kunstnike nägemused.

Laulupeokontsertidest

Mis puutub laulupeokontsertidesse endisse, siis lätlased on juba teoks teinud need uuendused, mis on meil selle laulupeo kavas — esimene päev on suurvormide, orkestrite ja valikkooride päralt, kes esitavad populaarseid koore oopereist ja ka omamaiste autorite loomingut.

Huvitav oli jälgida kooride repertuaari. Lätlased olid püüdnud seda uuendada, võtnud kavva mõne modernsema helikeelega loo. Aga midagi pole teha — on see Lätis või Eestis —, laulupeol on oma repertuaar. Nagu ütles omal ajal Gustav Ernesaks: laulupeokoore on nagu suur laev, ta liigub majesteetlikult ja aeglaselt, ta ei saa teha siksakke. Keerulised lood ja siksakid ei lähe lihtsalt kõlama, ilmselt ei saavutata seda ettevalmistuse kvaliteeti. Domineerima peab lai, hästikõlav, harmooniline, koraalilaadne muusika.

Juhatasid eri põlvkonna koorijuhid alates vanema põlvkonna Imants Kokarsist kuni Sigvards Kljava taoliste “noorte vihaste meesten”. Nende hulka võiks arvata ka Maris Sirmaisi, kelle koor Kamers sai ka konkursi *grand prix*. See koor on välja kasvanud ühest võõrkeelse kallakuga koolikoorigest, kus I. Sirmais tegutses muusikaõpetaja ja koorijuhina. Praegu on I. Sirmais meilgi hiljuti laulnud Latvija koori peadirigent. Ja vahemärkuseks olgu öeldud, et kui see koor käis meil hiljuti koos ERSO-ga Honeggeri suurteost laulmas, siis tema nimi isegi puudus kavalehel. Kirjutati seal küll sellest, kes löid selle koori, kuid selle praeguse dirigendi, Läti ühe tuntuima ja arvestatuma noore põlve dirigendi nime ei pidanud kava koostajad vajalikuks publikuni tuua. Sirmais istus küll

saalis, talle viidi lilli, kuid pealtvaatajad ei saanud selle mõttest aru.

Mõned iseärasused

Sellega seoses veel mõned huvitavad momendid. *Grand prix* saaja kuulutati välja pidulikult laulupeo kontserdil. Ja seda poleks saadudki varem teha, sest info lekkimise vältimiseks kogunes konkursi žürii uuesti tund aega enne kontserdi algust ja otsustas salajasel hääletusel peaaühinna saaja.

Teine huvitav moment — juba esimese vabariigi aegse traditsiooni kohaselt andis parimale külakoorile auhinna kätte laulupeokontserdil Läti president. Sellega rõhutatakse rahvakultuuri tähtsust.

Kolmandaks juhiks tähelepanu laulupeo embleemile, mis Muusikalehes avaldatuna võis jääda lugejaile arusaamatuks. Lätlastel on legend, et nende valguseloit on vajunud maa alla ja nad peavad ta sealt välja tooma. Laulupeo logo, mida võis näha kõikjal — päikeseketas sinisel taustal — oligi selle teokssaamise optimistlik sümbol. Ja seda oli edukalt kasutatud laulupeo lõpetamisel. Laulupeo teine 4-tunnine kontsert oli planeeritud õhtusele ajale, lõppes täiesti pimedas. Puidust päikeserattad olid üles pandud ka lauluväljakul. Kui pimedas süüdati nende otsas tõrvikud ja need vaikselt keerlesid sügavsinise taeva taustal, oli see väga elamuslik ja kaunis.

Mingi niisugune läbiv idee võiks olla ka Eesti tänavusel laulupeol. On kavandatud Kalevipoja motiiv. Mingis ulatuses see nähtavasti ka realiseerub. Aga mulle paistab, et mitte nii mõjusalt kui läti päikeseratas.

Kokkuvõtteks

Võib öelda, et Läti laulupidu oli tõepoolest üldrahvalik ettevõtmine, mille võimsaks läbiviimiseks ei olnud ei riik ega sponsorid pidanud paljaks kulutada rohkesti raha, sellele vaatamata et riigi pealinn pole kaugeltki nii modernseks muudetud kui meie Tallinn. Laulupeo peastaap töötas suure personaliga ülivõimsalt.

Palju oli tehtud autoriteetsete välismaalaste juurdemeelitamiseks. Kohal oli Europa Cantati president, tuntud Saksa noodifirma Schott esindaja jne. Meie žürii Norra-poolne liige Kåre Hanken on Norra Kooriühingu esimees. Üldse oli žüriile loodud otse kuninglikud tingimused. Üheks mälestuseks on mulle hästi kirjutatud ja illustreeritud raamat läti kooriliikumise ajaloost põhitähelepanuga viimasele 50 aastale.

Kuid peamine — see oli tõesti suur sündmus kogu Läti rahvale. Nii vanadele kui ka noortele. Läti sega-, mees- ja naiskoorid ei koosne põhiliselt vanema põlvkonna esindajaist. Lätlased ise imestasid, et nii osalejate kui ka pealtvaatajate seas oli palju noori. Nimelt just täisealisi noori. Läti laste- ja mudilaskoorid, märgin veel kord, ei esinenud ei konkursil ega laulupeo põhikontserditel.

Ja veel üks tähelepanek: lätlased kuulavad oma laulupeokontserte ega kõnni ringi. Vast ka sellepärast, et võimendus oli väga hea. Mežapargi ääres ei domineerinud teitlustuspunktid.

ENE ÜLEOJA

EESTI ESIMENE RAHVUSVAHELISEL KONKURSIL PREMEERITUD LAULJA

Tooni Kroon polnud elusaatuse õnnelaps. Ta jõudis pärast õnnestunud hoovõttu Eesti publiku ees üles astuda – ja pealegi ainult perifeeriateatrites – kõigest mõned napid aastad. “Vanemuise” tuli koguni leping katkestada, kui sobimatu ooperipartii (E. Aava “Vikerlastes”) rikkus hääle. Tõsi, kõik taastus, esinemised kontserditel nii kodus kui võõrsil jätkusid, kuid sedagi oli antud ainult ajutiseks.

Neljakümnenda aasta algul asetati lauljatar “Estonia” lavale G. Verdi “Traviata” peaosalisena, kuid esietenduseni paraku ei jõutud. Heitlikud ajad asetasiid ta ette sootuks uue võimaluse: hakata tegutsema kodust kaugel, nimelt lauljana ja näitlejana ühes saatusekaaslaste kultuuri-brigaadis keset Siberit.

Naasnuna 1950. a. Tartusse, õnnestus Viinis 1933. aastal silmapaistvalt esinenud lauljataril tööd saada mitte enam ooperisolistina, vaid teatri kooris. Maailma ühel tähtsamal lauljate konkursil pärjatu leivateenimine sai 1953. a. pensionile minekuni pentsiku jätku... laste klaveriõpetajana. T. Kroon suri 27. detsembril 1994.

Nii ongi Tooni Krooni nimi praeguste muusikahuviliste jaoks juba tegelikult tundmatu. Ometi oli just tema see, kes esimese eesti lauljana sõandas rahvusvahelisel areenil tiivahaaret proovida. Selle tunnustuseks on audiplom ja hõbedast meeneplaat: ta oli ennetanud tervest maailmast saabunud rivaalide enamikku!

Mikrofonivestlusest Tooni Krooniga (1979):

Tavaliselt küsitakse juubelite puhul interpreetidelt ikka: mis tõi teid muusikasse?

Võib öelda, et *kes tõi mind muusikasse... Eks see oli meie tuntud lauljatar ja õpetaja Aino Tamm, aga kõigepealt Narva algkooliõpetaja Vilma Sõster. Tema oli see, kes avastas minu lauluande. Ja siis, kui Aino Tamm tuli 1927. aastal kontserdiga Narva, võttis õpetaja mind käekõrvale ja palus kuulata. Noo, tulemus oli see, et ma lihtsalt *p e a n* minema konservatooriumi. Aga materiaalselt ei olnud minul seda võimalust. Kuid tema ütles ainult: “*Ära muretse!*”. Kuu aja pärast pakkisin oma asjad ja olingi konservatooriumi õpilane. Aino Tamm muretses igakuise stipendiumi ja vabastuse õppemaksust. See kestis nii neli aastat, kuid siis vahetus mingi minister, kes vähendas mu stipendiumi kümnele kroonile, millest muidugi ei jätkunud.*

Siis aga oli Narva teatri näitejuht Eduard Lemming [Lemmiste] minust kuulnud. Nendel oli just vaja niinimetatud primadonnat. Nii sain koolipingist kohe lavale. Käisin iga kuu kord Tallinnas ja suutsin koguni õppeprogrammi täita. 1933. aasta kevadel lõpetasin konservatooriumi Tuntud laulpedagoog Linda Saul sõnas kord mikrofoni:

Olime Tooniga kaasõpilased konservatooriumis. Tema kerkis juba väga kiiresti silmapaistvaks lauljaks ja oli kontserdipubliku suur lemmik meie õpilasohtu. Me teame, et paljud lauljad armastavad vahetada õpetajaid, kuid tema oli algusest lõpuni Aino Tamme juures, nii et esindab puhtal kujul seda laulukooli.

Kui Aino Tamme käest küsiti, et kes on tema kõige edukam õpilane, siis kõlas vastus, et loomulikult Tooni Kroon, et keegi ei võtnud õppimist nii põhjalikult kui tema. Ta isiksus oli särav, esinemine väga emotsionaalne, häälele hõbeselge toreda ulatusega sopran. Need omadused ühte liidetuna kujundasidki toreda interpreedi ja kunstniku.

“Vaba Sõna” 15. septembrist 1934:

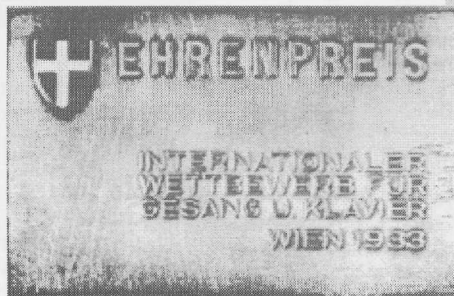
“Ugala” vajab opereti primadonnat. Juhuslikult kuulati Viljandis raadio teel Tallinna konservatooriumi lõpetajate kontserti, kus esinesid laulduetiga ka Tooni Kroon ja Heino Uuli. Nii palgati noored lõpetajad “Ugalasse” raadioesinemisel saadud muljete järgi, ilma et nendega enne üldse oleks mingit kokkupuutumist olnud.”

Jääb märkida, et see toimus tegelikult niiviisi ja polnud üldse mitte põnevust taotlevate ajalehemeeeste liialdus.

Aga siis kuulutati välja see rahvusvaheline lauljatekonkurss Viinis ja Aino Tamm ütles: “Nüüd sõidame sinna! Saame rahad, ära muretse!” Ta käis läbi kõik vabrikandid ning korjas rahad kokku koguni ministeeriumist ja nii läksimegi.

“Uudisleht” nr. 94 juunist 1933:

“Käesoleva aasta 26. maist kuni 16. juunini peeti Viinis Musikvereini suurepärase saalis ülemaailmse kunstlaulu võistlusi, millest võtsid osa üle kaheaja noore nais- ja meeslaulja. Võistluste žürii, mis koosnes parematest Viini muusikatundjatest, leidis prl. Krooni küpse kunstniku olevat ning andis talle teise auhinna, hõbemedali ja audiplomi. Püüis leidis mõnigi, kes prl. Krooni võimisi esimese, rahalise auhinna hinnata tahtsid, ent sealgi oli oma poliitika. Rahaline auhind jäeti omamaalasele. Kuid pealtvaatajate otsus oli üksmeelne: “Die beste ist die kleine Estländerin!” [Parim on too väike eestlanna]. Preili Krooni juures ülistati erilist tema

90

hääle kooli. Sel puhul küsis üks Viini professoreid, et kus ta laulu on õppinud. Saades vastuseks, et Tallinnas Aino Tamme juures, lausus professor imestades: “Aga milleks siis mõned teie kaasmaalased veel välismaale laulu õppima lähevad?”

Jääb lisada, et see oli viis aastat enne Tiit Kuusiku edu samal Viini konkursil

Nii saigi Teist esimene eestlasest muusik, kes üldse on rahvusvahelisel konkursil üles astunud... Kui sinna läksite, kas siis hellitasite lootust midagi saavutada, auhinnaline koht välja võidelda?

Oh ei, kus sa sellega, mõtteks oli rohkem maailmaavastamine. Laulsin aariat Mozarti “Idomeneost”, siis Rimski-Korsakovi “Tsaari mõrsjast” Marja aariat “V gorode mõi rjadom bili...”. Veel pidi tingimata olema midagi Schubertilt, valisin selleks “Der Neugieriger”, ja minul ka eesti rahvalaul, kõik originaalkeeltes.

Mäletan, kuidas pärast esimest vooru tõttasin vaatama, kas olen läbi läinud, ja siis leidsingi oma nime! Aino Tamm jäi alla ootama. Seal oli suur ja lai marmortrepp. Lendasin nagu lind alla ja nägin juba tema näost, et ta aimah kõike. Sõitsime õnnelikena tagasi Tallinna.

Siis ootas Teid siin...

Siin ei oodanud siis mitte midagi! Kuid tollal tegi “Ugala” ka muusikaga etendusi. Lavastati Puccini “Tosca”, operette oli kah. Läksingi palgale Viljandisse. Seal siis kuulis “Vanemuise” primadonna Elli Stukis mind, tegi etpaneku tulla Tartu ning laulda prooviks Pál Abrahámi operetis “Viktooria ja tema husaar”. Tulemus oligi leping. See oli 1934. aasta sügisel.

Kuid pärastpoole tehti mulle ettepanek tulla Tartu Kõrgemasse Muusikakooli pedagoogiks. Võtsin selle rõõmuga vastu. Muide, mu õpilaseks oli seal ka väga-väga tore, võimas bass Vadim Pelnin, hilisem kõigi tuntud loodusuurija ja ilmatark. Kuid 2. aprillil 1941 astusid uksest sisse kaks ammusest oodatud “kavaleri”. Varsti leidsin ennast juba mitte enam kontserdilavalt või kooliklassist, vaid tsoonist Vjatka jõe kaldal Kirovi linnas...

Edasi kulges vintsutustekond laagrist laagrisse. Hiljem, Eestisse naasnuna, ei lubatud elada mereäärsetes (!) linnades ja nii tuli valida taas Tartu. Katkenud muusikategevuse finaalski sai pärastpoole veerandsada aastat tööd Kohtla-Järvel klaveriõpetajana, samuti laulusolistide juhendajana ja koori hääleseadjana kultuurimajas.

Kui tulla tagasi Tooni Krooni interpreedikunst lätete juurde, siis saame enese ette maalida värvika pildi olnust. Páris esimeste arvustuste hulgas on lauluõpilaste kontserti kirjeldav artikkel “Päevalehes” 1928. aastast:

“Õhtu pärliks on aga “väike” Tooni Kroon, ilusa kumera, ühtlustatud häälega, kellelt võib loota meie tulevast Butterfly’ d, kui ainult elu- ja töötingimused kujuneksid soodsaks sellele talendile.”

Seesama “Päevaleht” 15. oktoobrist 1930, autoriks toona tuntud lauljatar “Estonia” Niina Murrík-Polonsky:

“Aino Tamme lauluklassi õpilasi jälgides, kuulates kontserdil Tooni Krooni ja Eino Uuli duetti Puccini “Toscast”, võiks kujutella tükikest ooperist. Eriti ilmekas oli omas osas Tooni Kroon, kelle ilus häääl kõlas vabalt ja endastmõistetavalt. See kõik on heaks stiimuliks Tooni Krooni hoolsale edasirühkimisele.”

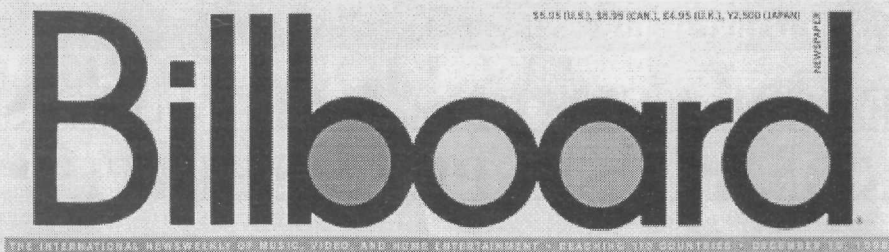
Käesoleva kirjutise autorile meenub üks tore poolimproviseeritud pisikontsert 1971. aastast. Tooni Kroon ja Jenny Siimon, kaks laulurõõmsat kooliõde Narvast, andsid Teatri- ja Muusikamuuseumis otseku tagasivaatepilguna oma tänuvõlde publikule mitu toredat pala. Need õnnestus helilindi hoolde jätta. Asetada kõrvuti veel paari juhuslikult jäädvustatud palaga lauljatarile olemata jäänud karjääri hilisaegadest. Tooni Krooni ettekanadega heliplaate pole. Ka mitte linte tema aktiivsest esinemisperioodist. Ongi kõik...

HEINO PEDUSAAR
Intervjuud autori heliarhiivist

Muusikaline kuulutustulp

Ameerika-Inglismaa-Jaapani "rahvusvaheline iganädalane muusika-, video- ja koduajaviiteajakiri", nagu ennast nimetab **Billboard**, saatis Muusikalehele tutvustamiseks mõned oma numbrid. Tallinna raamatukogudes seda väljaannet näha pole õnnestunud.

Oma sisult vastab ta üsna hästi peal- kirjale, mis eesti keeles tähendab "kuulutustulp" - artiklid selles 86-leheküljelis esimeses tabloidformaadis väljaandes on enamikus lühikesed, palju on tabelikujulist informatsiooni uutest plaatidest, hittide

edetabelitest mitmetes riikides. Süva- ja levimuusikale on pööratud enam-vähem võrdselt tähelepanu. Põhiline materjal käsitleb ango-saksi maid, vähem Lääne-Euroopat, Ladina-Ameerikat, Aasiat-Aafrikat. Vähe on materjale endistest sotsmaadest. Ühes on pikem artikkel praegustest plaadistamisraskustest Venemaal.

teises Serbia etnotähe Goran Bregovici plaadi edust, poliitilisi pingeid ületades, Kosovo piirkonnas.

Ajakirjaga saab tutvuda Muusikalehe toimetuses, kus on tellimisblankett. Tellimishind aastaks 185, poolaastaks 95 Inglise naelsterlingit.

PIERRE BOULEZ

KUI DIRIGENT JA HELILOOJA Intervjuu

Õpetlane-pianist Charles Rosen nimestas Teid hiljuti "avalikuks institutsiooniks". Kas Te peate end selliseks?

Ei, ei. Minu jaoks pole avalik institutsioon enam liikumisvõimeline. Ma tunnen veel endas teatud mobiilsust.

Kas Te arvate, et artisti ja publiku vahelise sideme loomiseks on plaadistamisel teatud roll klassikalises muusikas, eriti moodsama repertuaari osas?

Plaadistamine on minu arvates hädavajalik. Esiteks ei ela igaüks suurlinnas, kus ta võib käia igal ajal kontserdil... Teiseks võimaldab lindistamine saada muusikaga sina peale. Ja see on arusaamiseks väga tähtis, eriti uue muusika osas.

Ainus oht plaadistamise juures on see, et keegi, kuulates näiteks Brahmsi sümfooniaid, ütleb, et see ongi see õige sümfoonia. Tegelikult näitab plaadistamine, et pole olemas sellist asja nagu plaadistamise autentsus. Plaat on vaid teatud ajalõigu stiili dokument. Plaat on ajast mõjutatud vast rohkemgi kui vana foto, millel näed vanas stiilis vurre ja lipsu.

Kui kuulata Beethoveni varasemaid lindistusi, kuuled wagneriseeritud Beethovenit. Sel ajal oli Wagner nii mõjukas, et ta andis värvi Beethoveni interpreteerimisele. Nüüd arvavad inimesed autentsuse otsingul, et Beethovenit tuleb mängida rohkem Haydni moodi. Ma arvan, et 50 aasta pärast käsitatakse niisugust arusaamist samuti kurioossena, kui mitte täiesti valena.

Kas on vajalik, et keegi plaadistaks veel Debussy "Mere", pärast seda, kui Teie või keegi teine on teinud seda väga hästi?

Arvan et on. Prantsusmaal on kombeks, nagu teate, vanu plaate avastades öelda umbes nii: "See oli tõeline Brahms, kui Furtwangler plaadistas 4. aprillil 1942 Berliinis Brahmsi Neljanda." See oli tõepoolest hea plaadistus, kuid kõik esitused on ju vaid omas ajas. Minu põlvkonnal on oma vaade Debussyle, kuid ma olen kindel, et noorematel dirigentidel, nagu Esa-Pekka Salonenil või Simon Rattle'il on oma arusaam. Nad elavad teises ajas, esindavad teistsugust kultuuri. Ja nende lindistus aitaks mõista, et ükski Debussy "Mere" ettekanne pole see ainuõige.

Heliloojana võin ma usaldada ennast. Oma teose ettekandmisel vaid teatud ulatuses. Kui keegi dirigent suudaks veeta rohkem aega mu partituuride kallal kui ma ise, kannaks ta selle minust paremini ette. Nad on vabamad. Ka mina olen vaba Stockhausenit, Berio või Ligetit tõlgendades, kuid oma töö osas on mul vähem distantsi pea ja käe vahel, distantsi, mis aitab kujundada ettekanne.

Paljud inimesed on arvanud, et Boulez ei

dirigeeri kunagi Mahlerit. Nüüd figureerib Mahler teie plaadistamise programmis Deutsche Grammophonile.

Ma tahtsin plaadistada valiku 20. sajandi muusikast. Mahleris on Teise Viini Koolkonna juured, aga selle koolkonnaga on mul tihedad sidemed... Mahleri tundmaõppimine tähendas mulle puuduva vahelüli avastamist Wagneri ja Schönbergi vahel. Nüüd mõistan ma palju paremini Alban Bergi, kes on palju üle võtnud Mahlerilt. Ma olen leidnud, et imelikul kombel on kõige emotsionaalsemad heliloojad, nagu Wagner ja Mahler, ka kõige fantastilisemad arhitektid. Laiaskaalalise struktuuri ja emotsionaalse maailma tasakaal tõmbab mind nii Mahleri sümfooniade kui ka Wagneri ooperite juurde.

Milline on Teie arvates Deutsche Grammophon saja aasta pärast?

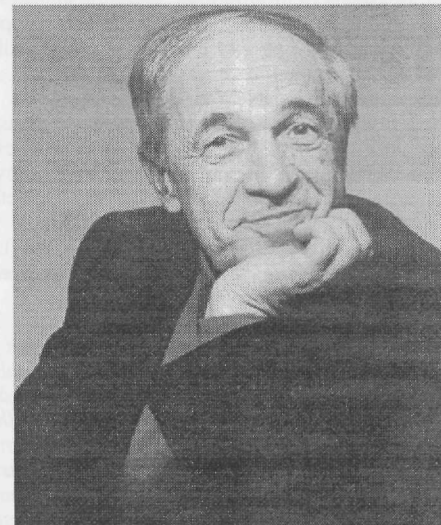
Minu jaoks tähendab Deutsche Grammophon kvaliteetset plaadistust. Minu võime dirigeerida 20. sajandi tsükli, kui tagasihoidlik see ka oleks, ei ole päris tavaline. Selleks vajalikku artistlikku tahet leiab ma Deutsche Grammophonis.

Millest DG plaadistuste üle võite Te olla eriti uhke?

Mul puudub sedalaadi eneseimetus. Ma võin oma pladistusi kuulata kõige rohkem üks või kaks korda. Ma ei sirvi ka vanu fotoalbumeid. Ma eelistan mõelda tulevikule. Ma tahaksin lindistada kõik Bartóki kontserdid... Ma lindistan Viini Filharmonikutega Mahleri "Lied von der Erde". Ma tahan lindistada Mahleri laule, ka mõningaid oma teoseid tahaksin ma dirigendina lindistada. Ma kirjutan viiulikontserti Anne-Sophie Mutterile. Ma tean, et ta tahaks saada seda kiiremini, aga ma pean enne lõpetama oma "Notations'i" ja samuti loo kolmele klaverile, kolmele harfile ja kolmele vaskpillile pealkirja all "Sur Incises" (Kiillausetest kohal).

1993. a kirjutasite dialogivormis artikli koos filosoofi Michel Foucault'ga, milles räägitakse, et publikul on nüüdisaegse muusikaga vähe seost. Mis on 15 aasta jooksul muutunud?

Mitte midagi, Foucault oli hämmeldunud ja nõrindud, et tema tudengite jaoks, kes tunnevad suurepäraselt filosoofiat ja teisi aineid, muusika praktiliselt ei eksisteeri. Nad kuulavad vaid pisut rock'n'rolli ja see on kõik. Aga ma ei arva, et see oli või on tudengite viga. Sellist lünka poleks, kui neisse oleks juba varajases nooruses sisendatud muusikalist kultuuri. Inimesed, esehulgas kõrgpoliitikud, ütlevad tihtipeale: "Muusika on eliidi jaoks." See pole õige. Muusika kuulub põhihariduse hulka. Ma taotlen minu abiga Pariisis

asutatava Cité de la Musique'i (muusikalinnaku) varustamist meediakeskusega, paljude plaatidega, videosalvestustega, lülitamist interneti, selle tihedat sidet muusikamuuseumidega ja -teadusega. Ma usun, et artistliku kultuuri kasv toob endaga kaasa üldse intelligenti ja uudishimu tõusu. Sellel on sotsiaalsed järelmõjud.

Meedias on väidetud, et Teie, Ligeti ja teised Teie põlvkonna ja esteetilise suundusega muusikud hirmutate laia publiku eemale nüüdismuusikast. Kuidas te vastaksite?

Sellised inimesed räägivad alati ebamääraselt. Ma räägin konkreetselt. Hiljuti andsin ma Londonis mitu kontserti ainult 20. sajandi muusikast, seehulgas Elliot Carteri auks. Ja Chicagos esitasime me Mahleri Esimese sümfoonia ja seejärel Carteri klaverikontserdi. Publik tõusis püsti ja näis olevat väga rahul. Me esitasime Stockhauseni teose "Gruppen" Pariisis ja Brüsselis ning saalid olid täis. Meil oli Ligeti festival Pariisis ja Salzburgis ooperiga "Suur Macabre" ja kontserdid olid täielikult välja müüdnud. Ma ei saa aru, mida peavad silmas need, kes väidavad, et nüüdismuusikal puudub publik.

Kas Te arvate, et kunst ja komerts on teatud ulatuses lepitatavad?

Loomulikult pole edu asja sihtmärk, kuid eesmärk pole ka olla nii eksperimentaalne, et kaotad hulga raha. Kuid ma olen ka kindel, et riskimise täielik vältimine ei too kaugemas perspektiivis samuti raha sisse. Oma kontserdiprogrammides ei taha ma teha asju keerulisteks keerulisteks tegemise eesmärgil, kuid ma tahan kõita publiku tähelepanu n-ö seiklushimust, pakkudes talle midagi haruldast... Ma olen tõepoolest optimist, kuid seejuures realistlik optimist. Progress võib näida aeglane, kuid ma ei anna kunagi alla. Ma olen väga kangekaelne.

Intervjueeris Bradley Bambarger

Ajakirjast Billboard pisut lühendatult tõlkinud H. Väinu

FLÖÖDI MÄNGIJAD, ÕPILASED, ÕPETAJAD, FÄNNID!

27. veebruaril kell 15
toimub

Tallinna Vanalinna Muusikamajas

EESTI FLÖÖDIÜHINGU AVAKOOSOLEK

Pidulik avamine

Väike kontsert

Soome flöödiühingu tervitus

1999. a. suvekursused Suislepas

S. Sauluse nimeline konkurs flöödimängijatele

Koolituselase kirjanduse hetkeseis Eestis

Eesti Flöödiühingu organisatoorsed küsimused

Uute liikmete vastuvõtmine

Info ja ettepanekud:

Mihkel Peäske - tel. (2) 63 58 952;

Neeme Punder - tel., fax (22) 451 435;

Janika Lentsius - tel. (22) 516 468;

e-mail: siitan@online.ee

- N 4.III kell 19 Estonia kontserdisaal — **ERSO**. Solist **Arvo Leibur** (viul). Dirigent **David Porcellijn** (Holland). Beethoven, Tšaikovski, Bruckner.
- N 4.III kell 19 Vanemuise kontserdimaja — **VANEMUISE SÜMFOONIKUD**. Solist **Tanel Joamets** (klaver). Dirigent **Lauri Sirp**. Rahmaninov, Glinka, Tšaikovski.
- N 4.III kell 19 Võru kultuurimaja Kannel — **Kaunimad armastuslaulud**. **Villu Valdmaa** (bariton), **Andres Paas** (klaver).
- R 5.III kell 13 Pala kultuurimaja, R 5.III kell 19 Tõrva kiriku kammersaal, K 10.III kell 18 Narva linnus, N 11.III kell 19 Valga Kultuuri ja Huviala keskus, R 12.III kell 19 Jõhvi kultuurikeskus — **HORTUS MUSICUS**.
- P 7.III kell 14 Mäetaguse mõis, L 27.III kell 14 Jõhvi kirik, P 28.III kell 16 Haapsalu toomkirik, E 29.III kell 19 Põltsamaa kirik, T 30.III kell 19 Võru muuseum, K 31.III kell 19 Niguliste — **HILDEGARD VON BINGEN** — 900. Vanamuusikaansambel **Via Sanora**. Kunstiline juht **Raho Langsepp**.
- E 8.III kell 19 Tartu Ülikooli ajaloomuuseum, T 9.III kell 19 Mustpeade maja Valge saal — **Rootsi aeg 1998-1999**. **Olle Persson** (bariton), **Mats Bergström** (kitarr). Schubert.
- N 11.III kell 19 Estonia kontserdisaal, R 12.III kell 19 Vanemuise kontserdimaja — **ERSO, RAM**. Solist **Liana Issakadze** (viul). Dirigent **Arvo Volmer**. Roots, Strauss, □oštakovit□
- R 12.III kell 14 Vanemuise kontserdimaja, P 14.III kell 19 Estonia kontserdisaal, E 15.III kell 10 Kiili kool — **EMAKEELEPÄEV**. **RAM**. Dirigent **Ants Soots**.
- L 13.III kell 16 Väravatorn — **Varajane renessanssmuusika**. **Ars Nova**. **HORTUS MUSICUS**.
- E 15.III kell 15 Eesti Kontserdi kammersaal — **CHILINGIRIAN STRING QUARTETI** meistrikläss.
- T 16.III kell 19 Estonia kontserdisaal — **CHILINGIRIAN STRING QUARTET** (London). Haydn, Saxton, Ravel.
- T 16.III kell 19 Otepää raekoda — **NOBEL NELIK**.
- K 17.III kell 18 Kuressaare muusikakool, T 23.III kell 19 Tartu Ülikooli aula, K 24.III kell 17.30 Valga muusikakool, L 20.III kell 19 Mustpeade maja Valge saal — **RALF TAAL** (klaver). Mozart, Chopin, Skrjabin.
- N 18.III kell 19 Estonia kontserdisaal — **ERSO**. Solist **Pärt Tarvas** (tsello). Dirigent **Aleksandr Dmitrijev** (Venemaa). Elgar, Tšaikovski.
- R 19.III kell 18 Värksa sanatoorium, L 20.III kell 16 Purtse linnus — **Allikatund**. **Tatjana Lepnurm** (harf), **Virgo Veldi** (saksofon).
- R 19.III kell 19 Estonia kontserdisaal (reserveeritud), L 20.III kell 19 Vanemuise kontserdimaja, P 21.III kell 19 Estonia kontserdisaali kammerlava — **VIVALDIANA**. **Hortus Musicuse Akadeemiline orkester**. Solist **Sergei Stadler** (viul, Venemaa). Dirigent **Andres Mustonen**.
- K 24.III kell 19 Niguliste — **Katre Kõiva** (sopran), **Urmas Taniloo** (orel). Händel, Duparc, Bach, Karindi.
- K 24.III kell 18 Kuremaa loss, N 25.III kell 18 Mustvee kultuurikeskus, P 28.III kell 16 Rakvere Kauri kool — **TALLINNA KEELPILLIKVARTETT**.
- N 25.III kell 19 Estonia kontserdisaal — **Eesti muusika päevad**. **ERSO**. Solist **Kalle Randalu**. Dirigent **Arvo Volmer**. Roots, Kölar, Siimer, Kangro jt.
- R 26.III kell 19 Viljandi kultuurimaja — **Villu Valdmaa** (bariton), **Martti Raide** (klaver).
- P 28.III kell 13 Vanemuise kontserdimaja — **Pipi Pikksukk**. **LÄTI RAHVUSOPERI BALLETT**. Ülo Vinteri muusika.
- K 31.III kell 18 Vanemuise kontserdimaja, N 1.IV kell 19 Estonia kontserdisaal, R 2.IV kell 16 Estonia kontserdisaal — **ERSO, Rahvusoperi Estonia sümfooniaorkester ja koor**, **RAM**. Leedu solistid **Asta Krikiunaite** (sopran), **Laima Jonutyte** (metosopran), **Audrius Rubezius** (tenor), **Ignas Misiura** (bass). Dirigent **Paul Mägi**. Liszt.

Eesti Kontserdi kontserdid märtsis

T 2.III kell 19 Mustpeade maja Valge saal — **TALLINNA KEELPILLIKVARTETT**.

T 2.III kell 19 Jõgeva muusikakool — **TIIT PETERSON** (kitarr).

RAEJAZZ

K 3.III kell 19 Tallinna raekoda — **CLAUDE TCHAMITSHIAN** (soolokontrobass) jt.

K 3.III kell 20.15 Von Krahli teatri saal — **FRANCOIS CORNELOUP TRIO** (Prantsusmaa, saksofonid, kontrabass, löökriistad).

NB! 2 kontserti ühe piletiga — 40–80 EEK.

N 4.III kell 18 Põlva kultuurikeskus, R 5.III kell 19 Viljandi kultuurimaja, L 6.III kell 15 Narva kultuurikeskuses Energeetik — **FRANCOIS CORNELOUP TRIO**.

EESTI MUUSIKAAKADEEMIA X TROMPETIPÄEVAD

4.IV - 11.IV 1999.a.

Pühendatud trompetisolisti ja õppejõu Tõnu Tarumi mälestusele

Kunstiline juht: Aavo OTS

Toetavad: Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Kultuurkapital

Trompetipäevade festival

7. - 11.IV Kaarli pst. 3

Leonid Korkin'i MEISTRIKLASS

10.IV kell 11 Kaarli pst. 3

NOORTE SOLISTIDE VÕISTUMÄNG

Zürri esimees

Gennadi Nikonov

Vanusegrupid: Kava vabal valikul

kuni 10.a. 3 min.

10. - 11.a. 3 min.

12. - 13.a. 5 min.

14. - 16.a. 7 min.

Registreerimine: 10.märts 1999.a.

Kaarli pst. 3 Tallinn EE0001 Fax 6314642

"Trompetipäevad"

4.IV Võru Muusikakool

AVAKONTSERT

5.IV **J.Aaviku 115.** sünniaastapäeva

tähistav **KONTSERT**

9.IV TMKK saalis Vabaduse pst. 130

PUHKPILLIORKESTRITE PÄEV

10.IV kell 19

Leonid Korkin'i KONTSERT

11.IV Mustpeade Maja Valge saal

Pidulik LÖPPKONTSERT

L.Korkin, G.Nikonov, I.Vau, I.Tillemann,

Brass Academy/ dir. Aavo Ots/,

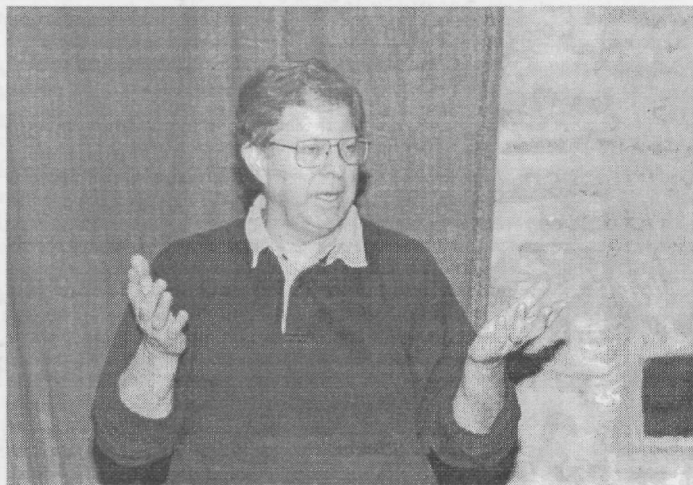
Lahti Konservatooriumi Brass

Vox Romanticum ja Eesti Filharmoonia

Kammerkoori külalised

Iga kaugel külaline muusikakollektiivi juures programmi väljatoojana ja juhendajana tähendab publikule huvitavamat kontserdielu, koorile aga oma senise tegevuse ja väärtushinnangute mõtestamist ja peegeldamist veidi erinevama tahu alt kui igapäevases töörutiinis harjutud.

Eesti Filharmoonia Kammerkooril on käesoleval hooajal kontsertide seerias *Vox Romanticum* võimalik seda kogeda koguni neljal korral. Kaks kontserti on juba toimunud: oktoobri lõpul juhata Saksamaal praktiseeriv eestlasest dirigent Tarmo Vaask kava Max Regeri ja Hugo Wolfi kooriteostest, jaanuari viimastel päevadel astus koori ees üles Ameerika koorimuusika vanameister Dale Warland. Tulevastest programmidest kõlab märtsikuu kolmandal nädalavahetusel Soome Raadiokoori peadirigent Timo Nuoranne taktikepi all soome romantiline koorimuusika. Juunikuus lõpetab kontserdiseria inglase (praegu küll Californias õppejõuametit pidav) Paul Hillier, kuulsa *The Hilliard Ensemble* austaja ja kunagine kunstiline juht, Inglise romantikute loomingutuhtvustusega.

TÕNU TORMISE foto

Dale Warland on üks USA tuntumaid kooridirigente. Tema asutatud *Dale Warland Singers* laulab koos juba kahekümne seitsmendat hooaega. Koori kuulub (olenevalt programmist) 26 kuni 40 peamiselt muusikalise haridusega lauljat. Tegutsetakse Minnesota osariigis asuvas kaksiklinnas Minneapolis/Saint Paul ning ollakse keskendunud 20. sajandil kirjutatud kooriliteratuurile. Koor on tellinud mitmetelt ameerika heliloojatelt (Dominick Argento, Stephen Paulus, Carol Barnett jt.) teoseid ja andnud välja hulgaliselt heliplaate, samuti reisinud palju USA erinevates paikades ning Euroopaski.

Dale Warland Singers'i džässihuvilised lauljad esinevad nime all *The Warland Cabaret Singers*. Laudakse nii *Broadway show* meloodiaid kui džässiklassikute Georges Gershwin'i ja Cole Porter'i loomingut. Enne koorile pühendumist on Warland juhendanud koorimuusikaosakonda Macalester College'is, ta on lõpetanud Minnesota ja Lõuna-Kalifornia ülikooli ja on Lõuna-

Dakota osariigi Augustina College'i audoktor. Lisaks paljudele muudele tunnustusavaldustele pälvis ta 1995. aastal koorimuusika *Grammy*'ks peetava *Michael Korn Founder*'s auhinna. Dale Warland esineb tihti külalisdirendina (juhatanud ka näiteks Rootsi ja Taani raadio koore), peab loenguid ja tegutseb heliloojana.

Maestrost õhkub sügavuti minevat kompetentsust, tunnetada võib tema pikaajalisi kogemusi töös väga erinevate kooridega. Teda iseloomustab malbe, lauljat väärtustav ja toetav tööstiil. Proovide vaheajal vestles mainekas koorijuht artistidega meeleldi muusikavälistelgi teemadel ja lubas jätkuvalt kursis olla koori edaspidise tegevusega.

Eesti Filharmoonia Kammerkoor avastas enda jaoks läbi Dale Warlandi mitmeid huvitavaid teoseid. Dominick Argento "I Hate and I Love" on kirjutatud Dave Warland Singers'i kümnendaks aastapäevaks. Lõõkpillidele ja koorile kirjutatud muusika aluseks on sajand enne Kristust elanud Rooma poeedi Gaius Valerius Catulluse värsid armastuse vastandlike tunnete teemadel. Peaaegu tundmatu stiil koori jaoks oli

ameerika traditsionaalide ja spiraalide laulmine. Tõsi, mõned lauljad on Tõnu Kaljuste tegevuse algusaegadel osalenud omal ajal kõmu tekitanud *Negro* programmis ja ehk mäletavad neid marulise vastuvõtuga kontserte vanas Pioneeride Palees Ujula tänaval mõned tänasedki keskeas kontserdikülalastajad.

Warlandi kinnitusel pole afroameerikalikku tunnetust kerge leida valgenahalistel ameeriklastel endilgi, meie lauljad aga ei jäävat tema enda koorile sugugi alla.

Järgmise kava külalisdirend Timo Nuoranne on sündinud 1963. aastal. Oma muusikaõpinguid on ta alustanud hoopis pianistina. Dirigeerimist on noor muusik õppinud Matti Hyöki, Heikki Liimola ja Eric-Olof Söderströmi juures, samuti Rootsis Eric Ericsoni ja Stefan Sköldi käe all. Peadirigendi töö kõrval Soome Raadio Kooris (alates 1997. aastast) harrastab Timo Nuoranne ka laulmist kontratenorina (näiteks solistiosa Orffi "Carmina Burana's" ja J. S. Bachi teostes).

Sarja viimane külalisdirend Paul Hillier on Eesti Filharmoonia Kammerkoorile vana tuttav. Ta on koori poolt plaadifirmale ECM salvestatud esimese CD albumi "Forgotten Peoples" ilmalaataja. Samuti mäletatakse teda 1991. aastal Arvo Pärdi Johannese passiooni dirigendina Tallinna Toomkirikus.

ALLAN VURMA

TÄPSUSTUSEKS

Alati on kuidagi ängistav lugeda vääriti tõlgitsetud sõnumeid siit silmast lahkunu kohta, kel pole võimalust tõe selgeks rääkida. Nii on ka käesoleva aasta jaanuarikuu Muusikalehes J. Jürissonilt Juhan Aaviku mälestuseks kirjutatuga.

Pea vajalikuks ja kohustuseks täpsustada selle igati huvitava sõnumi üht lõiku, mis puudutab minu abikaasat Artur Uritamme.

A. Uritamm sai Eesti vabariigi lõpuastail Vabrikantide Ühingu ehk nn K. Mauritzza nimelise stipendiumi, mida pidi kasutama loominguliseks õppereisiks Saksamaale. Selle sõidu sisse kavandas ta oma vigastatud põlve opereerimise, mida edukalt teostasid sealised kirurgid. Kui kõik ettevalmistused sõiduks olid korraldatud, osutus see poliitiliste sündmuste tõttu võimatuks. Kuna nõukogude võimu tulekuga jäi stipendium siiski kehtima, otsustas Artur Uritamm selle kasutada Vene muusikaeluga tutvumiseks. Ta kohtus seal selliste isiksustega, nagu D. Šostakovič, kes oli tolleaegne Leningradi Konservatooriumi direktor, pianist professor P. Serebrjakov ja palju teised nimekad muusikategelased. Tal avanes võimalus külastada ühe oma lemmikhelilooja P. Tšaikovski majamuuseumi Klinis ja palju muudki meelepärast. Vaimustunud sealsest muusikaelust, mis teadaolevalt oli ja on kõrgel tasemel, jagas noor muusik oma muljeid nii vestlustes kui ka kirjasõnas. Minu mäletamises puudus neis küll poliitiline propaganda. Sellele vaatamata said need artiklid Saksa okupatsiooni ajal "tänu" paari kadetseva kolleegi mõjutusele määravaks selles, et Artur Uritamm, kelle jaoks oli alati välistatud igasugune intriigitsemine, pidas paremaks prof. Aaviku soovitusel lahkuda ajutiselt Tallinnast. Võib öelda, et see samm sai saatuslikuks tema edaspidisele heliloomingulisele tegevusele.

Veel üks pisike, kuid riivav sõna. Tsiteerin: "Noormehel suur nõukogulik sõnavara ja loosungid. Olnud kuidagi ebalev, salapärane, ametlik, üleolev." Salapärane ja ametlik võis ta tunduda oma erakliku, mitte kergesti sõbruneva karakteri tõttu. Sõna "üleolev" ei kuulu küll Artur Uritamme loomusesse.

Siinkohal võiks lisada, et prof. Juhan Aavik soosis igati Artur Uritamme. Ja kui Georg Ots oma esimesel nõukogudeaegsel Rootsi-reisil külastas Juhan Aavikut, oli too olnud väga huvitatud Artur Uritamme saatusest, G. Ots jäi aga teadmatusest vastuse võlgu. Täpse sõnumi sai vanahärra alles 1979. aastal Neeme Järvi kaudu.

ELLEN URITAMM

Muusikalehe üksiknumbreid võib Tallinnas osta EMA valvurilt Vabaduse ja Kaarli pst., Eesti Kontserdi valvelauast, Estonia Teatri kioskist, Eesti Kooriühingust, Otsa-kooli noodikogust ja suurematest Eesti postkontoritest.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Väljaandja MTÜ Muusikaleht Eesti Rahvuskultuurifondi ja Neeme Järvi toel. Telefon 423-089, 525-124, fax 421-456, e-mail mv@netexpress.ee. Kirjad EE0034, Tallinn pk 996. Honorari saab kätte igal teisipäeval kella 9 - 14 Narva mnt. 40 (Pedagoogikakooli vastas), IV korrus vasakule trepist üles või lasta kanda pangaarvele. Postiga honorare välja ei saadeta.